

วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม

Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning (e-JODIL)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558

ISSN 2287-0326

บทความรับเชิญ

■ การเปิดรับโทรทัศน์และการรับรู้ความเป็นจริงทางสังคมของนักศึกษาหญิง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ วิเศษสังข์	1

บทความวิจัย

■ แนวทางการพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วสู่สายพันธุ์ใหม่ของโลก ในมิติทางสังคมศาสตร์	นางสาวรลิกา อังกูร	16
■ แนวทางการส่งเสริมการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	นางลัดดา พูลเจริญ	33
■ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2	นางสาววรรณนา เฟื่องฟู	47
■ ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2	นายวรรัตน์ เทพมะที	64
■ ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	นางเสาวณีย์ อาภามงคล	75
■ รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร	รองศาสตราจารย์ ดร. สินีสุข คุรุเมือง แสนเสริม	87

บทความวิชาการ

■ การค้ามนุษย์ในประเทศไทย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรายุทธ ยะทะกร	106
■ แนวทางพระราชดำริ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา กับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิงห์ สิงห์ขจร	119

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

<http://e-jodil.stou.ac.th>

วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม

Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning (e-JODIL)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558 Vol.5 No.2 July – December 2015 ISSN: 2287-0326

วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning: e-JODIL) ได้ดำเนินการเผยแพร่บทความผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ บนเว็บไซต์ <http://e-jodil.stou.ac.th> โดยมีนโยบายในการจัดพิมพ์/เผยแพร่ ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิชาการ และข้อค้นพบจากการวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สำหรับการเรียนรู้ในระบบทางไกล
2. เพื่อเป็นช่องทางในการสะสมองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในระบบทางไกลสู่การเป็นสังคมฐานความรู้
3. เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ

ขอบเขตผลงานที่รับตีพิมพ์

ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ประเภทผลงาน ประกอบด้วย บทความพิเศษ (Special article) บทความวิจัย (Research article) บทความวิชาการ (Academic article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) และบทความปริทัศน์ (Review article)

นโยบายการพิจารณากลั่นกรองบทความ

1. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ ต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2-3 ท่านต่อบทความ
2. บทความ ข้อความ ภาพประกอบ ตารางประกอบ ที่ตีพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ไม่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชแต่อย่างใด

3. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์บทความในวารสาร
4. บทความที่เสนอพิจารณาในวารสาร e-JODIL ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยส่งไปลงพิมพ์ เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
5. บทความที่เคยนำเสนอในการประชุมวิชาการมาแล้ว ผู้เขียนบทความต้องให้การรับรองว่าบทความนั้นได้ปรับปรุงจากการนำเสนอในการประชุมจากที่ใดมาแล้ว และต้องมีการตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนการส่งบทความ

1. สมัครสมาชิก e-JODIL เพื่อเข้าสู่ระบบ
2. กรอกข้อมูลให้ครบถ้วน และแนบไฟล์บทความตาม templates Microsoft Word แต่ละประเภทได้ที่เว็บไซต์ ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ
3. เมื่อบทความของท่านผ่านพิจารณาและได้รับการแก้ไขแล้ว กองบก.จะทำการเผยแพร่บทความของท่านในลักษณะบทความอิเล็กทรอนิกส์บนระบบต่อไป

เงื่อนไขการส่งบทความ

1. ผู้สนใจส่งบทความ เพื่อพิจารณาเผยแพร่บนวารสาร e-JODIL ได้แก่ นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ บุคลากรในสังกัดสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งนิสิตนักศึกษา ที่มีผลงานทางวิชาการและ ประสงค์จะเผยแพร่ผลงานผ่านทาง วารสาร e-JODIL
2. ผู้เขียนบทความ ต้องสมัครเป็นสมาชิกวารสาร e-JODIL ก่อนส่งบทความเสนอพิจารณา
3. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อนและต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณา ของวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ สมบัติสมภพ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.พรชัย ชุนหจินดา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วสิน อิงคพัฒนากุล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
4. รองศาสตราจารย์จันทนา ทองประยูร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผู้เชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีรักษ์ มีแจ้ง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิตา เข้มขັນติการ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คณะกรรมการบริหาร

1. อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	ที่ปรึกษา
2. ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ สมบัติสมภพ	ที่ปรึกษา
3. รองอธิการบดีที่กำกับดูแลสถาบันวิจัยและพัฒนา	ประธาน
4. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา	กรรมการ
5. ผู้อำนวยการสำนักบรรณสารสนเทศ หรือผู้แทน	กรรมการ
6. ผู้อำนวยการสำนักคอมพิวเตอร์ หรือผู้แทน	กรรมการ
7. รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา	กรรมการ
8. ผู้จัดการวารสาร	กรรมการ
9. ผู้ดูแลระบบด้านเทคนิค	กรรมการ
10. ผู้ช่วยผู้ดูแลระบบด้านเทคนิค	กรรมการ
11. ผู้ช่วยผู้จัดการวารสาร	กรรมการและเลขานุการ

การติดต่อ

ฝ่ายพัฒนาและเผยแพร่งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

โทร. 0-2504-7589 โทรสาร 0-2503-4898

e-mail: e-jodil@stou.ac.th

เว็บไซต์: <http://e-jodil.stou.ac.th>

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินบทความ (Peer Review)

ประจำฉบับ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558

ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ จันทลักษณ์	นักวิชาการอิสระ
ศาสตราจารย์ ดร.สิน พันธุ์พินิจ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ภัตสรศิริ	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชิวพิมาย	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
รองศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สัตวแพทย์หญิงมธุวันต์ ทัพภิกรณ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์จันทร์ อยู่แพทย์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา ดวงแก้ว	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรางิณี สวัสดิสรพร	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อาจารย์ ดร.พัชราภา เอื้ออมรวนิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ดร.นันทา บุรณะชนัง	กรมส่งเสริมการเกษตร
นางสาววรพร นรเศรษฐวิวัฒน์	กระทรวงยุติธรรม

สวัสดี ท่านผู้อ่านวารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (e-JODIL) ทุกท่าน

ในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ 2559 ในนามของตัวแทนกองบรรณาธิการวารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรมขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ท่านผู้อ่านเคารพนับถือ จงดลบันดาลให้ท่านและครอบครัวประสบแต่ความสุข ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สุขภาพแข็งแรง และมีความสุขตลอดไปครับ

การดำเนินงานในปี 2558 ที่ผ่านมา วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรมที่ท่านอ่านอยู่นี้ได้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ และได้ผ่านการรับรองคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) อยู่ในฐาน 2 ซึ่งนับเป็นการยกระดับคุณภาพวารสารฉบับนี้ให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น

สำหรับการดำเนินงานในปี 2559 นั้น กองบรรณาธิการวารสารขอให้คำมั่นสัญญาว่า จะมุ่งพัฒนาคุณภาพวารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรมทั้งด้านคุณภาพของบทความที่น่าสนใจ การดำเนินงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการเผยแพร่วารสารให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

สุดท้ายนี้ ทางกองบรรณาธิการวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านจะให้การตอบรับวารสารฉบับนี้เป็นอย่างดีต่อไปนะครับ ขอขอบคุณครับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความรับเชิญ

- การเปิดรับโทรทัศน์และการรับรู้ความเป็นจริงทางสังคมของนักศึกษาหญิง 1

บทความวิจัย

- แนวทางการพัฒนาผู้นำพันธุ์ไทยบางแก้วสู่สายพันธุ์ใหม่ของโลก ในมิติทางสังคมศาสตร์ 16
- แนวทางการส่งเสริมการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 33
- ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 47
- ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 64
- ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 75
- รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร 87

บทความวิชาการ

- การค้ามนุษย์ในประเทศไทย 106
- แนวทางพระราชดำริ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา กับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร 119

การเปิดรับโทรทัศน์และการรับรู้ความเป็นจริงทางสังคมของนักศึกษาหญิง

Exposure to Television and Perception of Social Reality Among Female Students

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ วิเศษสังข์

ภาควิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

pong.w@bu.ac.th

บทคัดย่อ

อิทธิพลของโทรทัศน์ในการสร้างการรับรู้ความเป็นจริงในสังคมเป็นประเด็นหนึ่งที่มีความสนใจมากในตะวันตก แต่การศึกษาประเด็นนี้ในประเทศไทยยังมีอยู่จำกัด งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเบื้องต้น (Pilot study) มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับโทรทัศน์กับการรับรู้ความจริงในสังคม 2 ประเด็น 1) ความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิงอยู่ที่ความสวยงามของรูปร่างหน้าตา และ 2) ผู้ชายมีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เป็นแพทย์ นักธุรกิจ และนักการเมืองมากกว่าผู้หญิง โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาหญิงปี 1 ใน 4 มหาวิทยาลัยที่เลือกมาอย่างเจาะจงจาก 4 ภาคของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าความถี่ในการเปิดรับโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ความเป็นจริงทางสังคมว่าความสำเร็จของผู้หญิงขึ้นอยู่กับความสวยงามของรูปร่างหน้าตา แต่ในประเด็นหลังพบว่าไม่มีความสัมพันธ์ ถึงแม้ผลการศึกษาครั้งนี้อาจไม่ชัดเจนนัก และไม่ยืนยันสมมติฐานในทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation theory) แต่ก็ยืนยันให้เห็นว่านักศึกษาหญิงให้ความสำคัญกับเรื่องของความสวยความงาม และการมีอาชีพ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต อย่างไรก็ตามหากจะได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะทางการเงินดีก็ดียิ่งดี แต่จากการศึกษาพบว่าในสังคมที่มีความเป็นกลุ่มก้อน (Collectivism) ไม่เพียงแต่การเปิดรับโทรทัศน์เท่านั้นที่มีผลต่อการรับรู้ในประเด็นที่ศึกษา แต่แหล่งกำเนิดของกลุ่มตัวอย่างก็มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในประเด็นนั้น ๆ เช่นกัน

คำสำคัญ: การเปิดรับโทรทัศน์ การรับรู้ความจริงทางสังคม โทรทัศน์กับการรับรู้ การรับรู้ความสำเร็จในชีวิต

Abstract

Television viewing and its effects on perception of social reality among receivers is one of the most interesting topics that gained attention in the west. In Thailand, on the contrary, studies on the effects of television viewing on perception of receivers in this aspect are very scarce. This research is a pilot study aims to investigate the correlation between television viewing and the perception of social reality among female university students in two aspects: 1) beauty leads to success of women's lives, and 2) men are more capable in holding professions of medicine doctor, business and politics. Four hundred samples were purposively selected from 4 universities in 4 parts of the country to answer the 5-scale questionnaire. The findings of the first aspect partially support the hypothesis that is stipulated in the Cultivation theory that television viewing is related to perception of female students. The findings reveal that beauty can lead women to success. However, the samples don't seem to perceive the second aspect as a practice in the real world. Even though the findings of this research are not quite impressive, but they confirm that female students perceive reality that beauty and career are important variables that can lead them to success. However, they also perceive that if they have a chance to be married to a well-off man, life will be better. One variable that can't be discarded from the analysis of the perception of television viewers in a collectivistic society is the habitat of the viewers. This research finds that the habitat of the television viewers is significantly related to their perception of the two aspects.

Key words: television viewing, perception of social reality, television and perception, perception of success in lives

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกของระบบทุนนิยม และโลกของเทคโนโลยีการสื่อสาร โทรทัศน์เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับเด็ก ๆ เนื่องจากพ่อแม่ต้องใช้เวลาอยู่นอกบ้าน ห่างไกลจากผู้เป็นลูกเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เด็กและเยาวชนต้องแสวงหาแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ มาทดแทน โทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่มีอยู่ในทุกบ้านจึงกลายเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิสำหรับเด็กและเยาวชน โดยไม่ตระหนักว่าสื่อมีความสามารถในการสร้างการรับรู้ความจริงทางสังคมให้กับผู้รับสารที่ไม่รู้เท่าทันได้ (Searle, J. R., 1995) เด็กและเยาวชนมีเสรีภาพในการเลือกเปิดรับตามความต้องการและความพึงพอใจของตนเอง และใช้เวลาจำนวนมากอยู่หน้าจอโทรทัศน์ ถึงแม้ผลการสำรวจในพบว่าเด็กและเยาวชนใช้หน้าจอโทรทัศน์น้อยลง เนื่องจากมีสื่อใหม่เข้ามาแทรก แต่การสำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2014 ก็ยังพบว่าในแต่ละวันผู้รับสารที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปใช้เวลาอยู่หน้าจอโทรทัศน์ประมาณ 2.8 ชั่วโมง และนับว่าเป็นเวลาส่วนใหญ่ที่ผู้รับสารใช้

เป็นกิจกรรมยามว่าง (American Time Use Survey Summary, 2014) งานวิจัยในประเทศไทยก็พบว่าวัยรุ่นใช้เวลาค่อนข้างมากเช่นกัน อาทิ ผลการสำรวจของนิด้าโพลพบว่าผู้รับสารโทรทัศน์ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ใช้เวลาในการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ประมาณ 3-5 ชั่วโมงต่อวัน และมักเปิดรับตั้งแต่เวลา 20.00 น. เป็นต้นไป (“เจาะลึกพฤติกรรมกรรมการชมโทรทัศน์ของไทย”, 2558) การที่ผู้รับสารใช้เวลามากกับการเปิดรับสารจากโทรทัศน์ ปรากฏการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นก่อนที่จะเกิดการเรียนรู้และการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้รับสาร สิ่งนั้น คือ การรับรู้ และเป็นการรับรู้ที่เชื่อว่าสิ่งที่ได้เห็นในโทรทัศน์เป็นความจริงที่สังคมคิดและปฏิบัติกัน (perception of social reality)

การรับรู้ (perception) เป็นกระบวนการการตีความสารที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อมีสิ่งเร้า (stimulus) มากระทบประสาทสัมผัส เพื่อทำความเข้าใจ ก่อนจะนำเข้าสู่ระบบการจดจำไปใช้ประโยชน์เมื่อถึงเวลาจำเป็น (Malott, R.W., & Shane, J.T., 2014) ในยุคโทรทัศน์เฟื่องฟู การรับรู้ของผู้รับสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัฒนธรรม ค่านิยม และรสนิยม มาจากโทรทัศน์เป็นหลัก (พงษ์วิเศษสังข์, 2557) ซึ่งอิทธิพลของโทรทัศน์ต่อการรับรู้ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมปรากฏให้เห็นค่อนข้างชัด โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1960 การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ต่อการรับรู้ของผู้รับสารในหลาย ๆ บริบท ในหลากหลายประเด็นก็เริ่มถูกนำเสนอออกเผยแพร่ให้สังคมได้รับรู้ (Sanson, A., March 2013). ในประเทศไทยก็มีการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ต่อผู้รับสารอยู่จำนวนหนึ่งเช่นกัน (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, กิตติ กันภัย, พัฒนพงษ์ จาติเกตุ และปิยะนารด จาติเกตุ, 2546) อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้หญิงเกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิตของเพศหญิงในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากยุคอนาล็อกไปสู่ยุคดิจิทัล ตลอดจนการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถในการประกอบอาชีพที่เคยเป็นของผู้ชายยังไม่มี ประกอบกับความสำคัญของสื่อโทรทัศน์ก็ถูกสื่อใหม่แย่งชิงไปอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ต่อการรับรู้ผู้รับสารจะยังคงหนักแน่นอย่างเช่นในอดีตหรือไม่

การรับรู้ของคนในแต่ละสังคมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ มีความเชื่อในสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นและถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาเป็นพื้นฐานของการตีความ เมื่อเวลาผ่านไปหากไม่มีข้อมูลใหม่เข้ามาแทนที่ คนก็มักเชื่อว่าความเชื่อนั้น คือ ความจริง และเป็นความจริงที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ตรงกับภาษากับภาษาอังกฤษว่า actual truth เช่น ผู้หญิงในอดีตเชื่อในความจริงว่าเกิดมาเป็นลูกผู้หญิงต้องแต่งงานมีครอบครัว ลูกผู้หญิงเป็นสมบัติของพ่อแม่ จะยกให้เป็นภรรยาของใครก็ได้ (อภิวันทน อดุลย์ภิเชษฐ์, 2544) แต่ในเมื่อสื่อโทรทัศน์กลายเป็นสื่อที่ถ่ายทอดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้รับสารได้รับรู้ สิ่ง que ผู้รับสารได้รับรู้จากสื่อโทรทัศน์ซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง จึงกลายเป็นความจริง (actual truth) ขึ้นมาเช่นกัน ซึ่ง จอร์จ เกร็บเนอร์ (George Gerbner) และ ลาร์รี กรอส (Larry Gross) (Gerbner, G. & Gross, L., 1976b) แสดงทัศนะเกี่ยวกับการรับรู้ความจริงที่ผู้รับได้รับจากสื่อไว้ในทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation theory) ว่า คนเรามักสับสนระหว่างความจริงที่สื่อสร้างขึ้น (media-constructed reality) และความจริงที่เป็นจริง (actual reality)

ทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation theory)

จอร์จ เกร็บเนอร์ เริ่มศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์ต่อการรับรู้ความเป็นจริงในสังคมของผู้รับสาร ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1960 และตั้งชื่อทฤษฎีว่า ทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation theory) แต่งานของเขามาได้รับความสนใจและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเมื่อเขามี ลาร์รี่ กรอส มาร่วมพัฒนาทฤษฎีในหนักแน่นมากขึ้น และลงตีพิมพ์เผยแพร่ในบทความ ชื่อ “Living with Television: The Violence Profile” ในปี 1976 (Gerbner, G. & Gross, L., 1976a) จากนั้นมาทฤษฎีการปลูกฝังก็ได้รับความนิยมในระดับต้นๆ จากนักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปเป็นกรอบของการศึกษาที่เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ตลอดจนสื่ออื่น ๆ (Infante, D., Rancer, A., & Womack, D., 1993)

กรณีศึกษาหนึ่งที่เกร็บเนอร์และคณะได้ศึกษา คือ ละครซีรีส์ออกอากาศระหว่าง ปี ค.ศ. 1969 - 1976 ชื่อ “คุณหมอมาร์คัส เวลบี” (Marcus Welby, M.D.) โดยมีนักแสดงชื่อ นายโรเบิร์ต ยัง (Robert Young) รับบทเป็นคุณหมอ เวลบี ปรากฏว่า นายโรเบิร์ต ยัง ได้รับจดหมายจากแฟนละครเป็นจำนวนหลายแสนฉบับ และข้อความในจดหมายส่วนมากเป็นข้อความขอคำแนะนำทางการแพทย์ (Infante, D. et al, 1993) ซึ่งให้เห็นว่าแฟนรายการเชื่อว่า นายโรเบิร์ต ยัง มีความเชี่ยวชาญทางการแพทย์จริง ๆ ซึ่งในทฤษฎีการปลูกฝังมีเงื่อนไขสำคัญที่เกร็บเนอร์ใช้เป็นตัวแปรหลักในการศึกษาอิทธิพลต่อการรับรู้ความเป็นจริงในสังคม คือ การใช้เวลาในการเปิดรับสื่อของผู้รับสาร จอร์จ เกร็บเนอร์ เรียกผู้รับสารที่ใช้เวลาในการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ในแต่ละวันตั้งแต่ 4 ชั่วโมงขึ้นไปว่า Heavy viewers และเรียกผู้ที่ใช้เวลาเปิดรับสื่อโทรทัศน์ไม่เกินวันละ 2 ชั่วโมงว่า Light viewers ซึ่งจอร์จ เกร็บเนอร์และคณะพบว่าผู้รับสารกลุ่มที่เปิดรับสารจากโทรทัศน์มาก (heavy viewers) มีการรับรู้ที่โลกนี้น่ากลัวและอันตรายสูงกว่าผู้รับสารกลุ่มที่เปิดรับสารจากโทรทัศน์น้อยกว่า ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงเวลากการเปิดรับโทรทัศน์ในแต่ละวันให้แคบลง เป็น 1-2 ชั่วโมง 3-4 ชั่วโมง 5-6 ชั่วโมงและตั้งแต่ 7 ชั่วโมงเป็นต้นไป

อย่างไรก็ตาม เกร็บเนอร์และกรอส (1976b) พบว่าอิทธิพลของโทรทัศน์เกี่ยวกับการรับรู้ความเป็นจริงนี้ขึ้นอยู่กับอายุของผู้รับสารด้วย โดยผู้ที่มียุมากกว่า 30 ปี จะได้รับอิทธิพลน้อยกว่าผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีลงไป งานวิจัยนี้เป็น pilot study จึงเลือกศึกษากับนักศึกษาหญิงที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งมีอายุเฉลี่ยประมาณ 18 ปี ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพียงกลุ่มอายุเดียว ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุเท่า ๆ กัน จึงไม่นำมาเป็นตัวแปรในการศึกษา

ไม่เพียงแต่รายการโทรทัศน์ทั่ว ๆ ไปเท่านั้น ที่ เกร็บเนอร์และคณะได้ศึกษา เกร็บเนอร์และคณะยังได้ศึกษาและพบว่าเนื้อหาในละครน้ำเน่ามีอิทธิพลต่อการรับรู้โลกแห่งความเป็นจริงของผู้รับสารเช่นกัน ซึ่งละครภาคค่ำก็ เป็นรายการโทรทัศน์ที่ได้รับความสนใจมากที่สุดในประเทศไทย (“10 อันดับ เรตติ้งรายการโทรทัศน์ ประจำสัปดาห์ 16/11/2015 – 22/11/2015”, 23 พฤศจิกายน 2558) สร้างรายได้ให้กับสถานีได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ และรูปแบบละครที่เป็นที่ชื่นชอบแก่ผู้รับสารเป้าหมาย ซึ่งเป็นเพศหญิงทุกเพศทุกวัย คือ ประเภทชิงรักหักสวาท เนื้อหาหลัก ๆ อยู่ที่ตัวละครหญิงสาวทั้งหลายต้องการแต่งงานกับพระเอกซึ่งทิ้งหลอ

รวบ และมีสถานภาพทางสังคมสูงส่ง ทำให้ตัวละครหญิงต่างให้ความสำคัญกับความสวยของตนเองที่จะดึงดูดความสนใจของพระเอก พร้อมกับความเชื่อของสังคมที่ให้ความสำคัญกับคำว่า “ความสุขอยู่ที่เงิน” และ “ความสำเร็จของลูกผู้หญิงอยู่ที่ได้แต่งงานกับผู้ชายมีฐานะ” ซึ่ง เกร็บบเนอร์ และกรอส (Infante, D. et al, 1993) ได้แสดงทัศนะไว้ว่ารายการโทรทัศน์โดยเฉพาะละครน้ำเน่ามักนำเสนอความเชื่อเดิม ๆ ของสังคมผ่านเรื่องราวที่น่าสนใจ ซึ่งอาจทำให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ความเป็นจริงดังที่ให้เห็นในละคร เช่น ความสวยงาม และตัวนำหญิงในละครถูกสร้างมาให้เป็นตัวแทนของความสวยงาม ที่พระเอกและผู้ชายเห็นแล้วต้องหลงรักทันที ดังนั้น คนที่จะมาเป็นนักแสดงนำในละครโทรทัศน์ต้องสวยในทุกอิริยาบถ และทุกบริบท ไม่ว่าจะเป็นหลับ จะตื่น หรือต้องต่อสู้ภัยอันตรายในป่า ตกน้ำ ความสวยต้องคงอยู่บนจอให้ผู้รับสารได้รับรู้พร้อมกันนั้น เมื่อไม่ได้อยู่ในละครนักแสดงเหล่านั้นสามารถหาเงินได้เป็นล่ำเป็นสันจากการเป็นพิธีเซ็นเตอร์ให้กับสินค้า พิธีกร แกร็บเชิญในรายการต่าง ๆ และงานทั่วไป ทำให้สามารถยกฐานะทางสังคมของแต่ละคนได้อย่างรวดเร็ว อาจเป็นการถ่วงดุลน้ำหนักของการรับรู้ของผู้รับสารได้ อาชีพ เพศชายมักได้รับบทของผู้เชี่ยวชาญในละครหลังข่าวภาคค่ำมากกว่าเพศหญิง ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ นักธุรกิจ หรือนักการเมือง ไม่ว่าบทบาทนั้นจะเป็นทางส่งเสริม หรือไม่ส่งเสริมสังคม อย่างไรก็ตาม ในรายการอื่น ๆ ในปัจจุบันมีการนำเสนอแพทย์หญิง นักธุรกิจหญิง นักการเมืองหญิง ที่มีบทบาททางสังคม และได้รับการยกย่องในผลงานที่ได้นำสู่สายตาสังคมค่อนข้างมาก อาจเป็นข้อมูลที่ช่วยถ่วงดุลการรับรู้ของผู้รับสาร ไม่ให้รับรู้ความเป็นจริงทางสังคม เช่นเดียวกับการเปิดรับจากละครหลังข่าวภาคค่ำเพียงอย่างเดียว

ดังนั้น การเปิดรับรายการโทรทัศน์ ตลอดจนถึงละครโทรทัศน์อาจเป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดการรับรู้แก่นักศึกษาหญิง ซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังเรียนรู้ความเป็นจริงของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิงที่ได้มาจากรูปร่างหน้าตาที่สวยงามหรือความสามารถในเรื่องของอาชีพ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีพื้นฐานมาจากสมมติฐานที่ว่า ผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์มากกว่าจะรับรู้โลกแห่งความเป็นจริงว่าเหมือนกับที่ได้เห็นบนจอโทรทัศน์มากกว่า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับโทรทัศน์กับการรับรู้ของนักศึกษาหญิงต่อความสำเร็จในชีวิตของเพศหญิงที่ได้มาจากความสวยงามของรูปร่างหน้าตา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับโทรทัศน์กับการรับรู้ของนักศึกษาหญิงว่าผู้ชายมีความสามารถในการประกอบอาชีพแพทย์ นักธุรกิจ และนักการเมืองสูงกว่าผู้หญิง
3. เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาหญิงที่ใช้เวลาในการเปิดรับโทรทัศน์แตกต่างกันต่อประเด็นความสำเร็จในชีวิตของเพศหญิงมาจากความสวยงามของรูปร่างหน้าตา
4. เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาหญิงที่ใช้เวลาในการเปิดรับโทรทัศน์แตกต่างกันต่อประเด็นผู้ชายมีความสามารถในการประกอบอาชีพที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญสูงกว่าผู้หญิง

5. เพื่อทดสอบความเป็นจริงของทฤษฎีการปลูกฝังในบริบทสังคมไทย

นิยามศัพท์

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาเพศหญิง ระดับอุดมศึกษาปี 1

การรับรู้ หมายถึง การตีความของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามถึงความเป็นจริงของประเด็นที่ถูกถามในแบบสอบถาม ซึ่งการวัดการรับรู้ในงานวิจัยนี้แบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย ไม่จริงเลย (1.0 – 1.8) จริงน้อย (1.9 – 2.6) จริงปานกลาง (2.7 – 3.4) จริงมาก (3.5 – 4.2) และ จริงที่สุด (4.3 – 5.0)

ความจริง หมายถึง ภาพที่นักศึกษาค้นพบ ปี 1 เห็นและเชื่อว่าประเด็นที่ดังในแบบสอบถามเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นที่ยอมรับในทางปฏิบัติในสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูล และข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงเพื่อการวิจัยที่นำมาซึ่งผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือมากกว่านี้
2. ผู้ที่สนใจต่อยอดองค์ความรู้ สามารถนำข้อค้นพบไปเป็นพื้นฐานของการวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ทางสังคมต่อไป
3. องค์กรสื่อ และองค์กรภาคสังคมสามารถใช้ข้อมูลขั้นพื้นฐานนี้เป็นแนวทางในการเฝ้าระวังการปฏิบัติงานของสื่อโทรทัศน์

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเบื้องต้น (Pilot study) เชิงปริมาณ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับโทรทัศน์กับการรับรู้ความเป็นจริงทางสังคมของนักศึกษาหญิง และการรับรู้ความเป็นจริงทางสังคมของนักศึกษาหญิงที่เปิดรับโทรทัศน์ด้วยความถี่ที่แตกต่างกัน โดยใช้แบบสอบถาม Likert scale 5 ระดับ (ไม่จริงเลย ไม่จริง จริงปานกลาง จริงมาก จริงที่สุด) ดำเนินการวิจัยจากนักศึกษาหญิงระดับอุดมศึกษา ปี 1 จำนวน 400 คน กำหนดตามตาราง Krejcie and Morgan (Krejcie and Morgan, 1970) โดยคัดเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จาก 4 มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มหาวิทยาลัยกรุงเทพวิทยาเขตรังสิต จังหวัดปทุมธานี และมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แห่งละ 100 คน ระหว่างวันที่ 5 - 15 ธันวาคม 2557

แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ การรับรู้เกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิงที่ได้จากความสวยงามของรูปร่างหน้าตา จำนวน 4 ข้อ และการรับรู้ความสามารถของผู้ชายในการประกอบอาชีพแพทย์ นักธุรกิจ และนักการเมือง จำนวน 3 ข้อ โดยทำการ pre-test เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับนักศึกษาหญิงระดับอุดมศึกษา ปี 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ได้ค่า Cronbach

alpha เท่ากับ 0.79 และการวัดค่าความเชื่อมั่นหลังจากเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 400 ชุด ได้ค่า Cronbach alpha ที่ 0.75 ซึ่งประเดิมในแบบสอบถามมีดังนี้

ความสำเร็จในชีวิตของเพศหญิง

1. ความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิงอยู่ที่ได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะทางการเงินดี
2. ผู้หญิงสวยไม่จำเป็นต้องทำงาน ก็สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตเนื่องจากจะได้สามีรวย
3. ความสวยความงามจะทำให้ผู้หญิงประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน
4. ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนสูงนัก เนื่องจากในอนาคตจะต้องแต่งงานและทำงานบ้าน

ความสามารถในการประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญ

5. ผู้ชายมีความสามารถในการบริหารธุรกิจสูงกว่าผู้หญิง
6. ผู้ชายมีความสามารถทางการเมืองสูงกว่าผู้หญิง
7. ผู้ชายมีความสามารถในการเป็นแพทย์สูงกว่าผู้หญิง

การวิเคราะห์เริ่มด้วยการหาค่าความถี่ของการเปิดรับโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างและค่าเฉลี่ยของการรับรู้ต่อประเด็นในแบบสอบถาม ก่อนนำเข้าสู่การวิเคราะห์ด้วย Correlation เพื่อหาความสัมพันธ์ และ ANOVA เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของนักศึกษาที่เปิดรับโทรทัศน์ด้วยความถี่ที่ต่างกัน การวิเคราะห์ทางสถิติครั้งนี้ยอมรับความคลาดเคลื่อนของผลลัพธ์ที่ 0.05

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับโทรทัศน์ทุกวันเป็นกลุ่มที่มากที่สุด (ร้อยละ 34.0) กลุ่มที่เปิดรับ 1-2 วันต่อสัปดาห์มีปริมาณรองลงมา (ร้อยละ 31.8) ตามด้วยกลุ่มที่เปิดรับ 3-4 วันและ 5-6 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 24.0 และ 10.2 ตามลำดับ) ส่วนการสำรวจความถี่การเปิดรับโทรทัศน์แต่ละวันของกลุ่มตัวอย่างพบว่ากลุ่มที่เปิดรับวันละ 1-2 ชั่วโมงและกลุ่มที่เปิดรับวันละ 3-4 ชั่วโมง คือ ร้อยละ 39.0 ในขณะที่กลุ่มที่เปิดรับ 5-6 ชั่วโมง และตั้งแต่ 7 ชั่วโมงขึ้นไปมีจำนวนร้อยละ 14.8 และ 7.3 ตามลำดับ ซึ่งให้เห็นว่าโทรทัศน์ยังเป็นสื่อที่นักศึกษาใช้เปิดรับข่าวสารค่อนข้างสูง นอกจากนี้ ผลจากการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างเปิดรับชมละครหลังข่าวภาคค่ำ 1-2 วันต่อสัปดาห์มากที่สุด (ร้อยละ 39.5) เปิดรับ 3-4 วันต่อสัปดาห์รองลงมา (ร้อยละ 29.0) เปิดรับทุกวัน ร้อยละ 22.3 และร้อยละ 9.3 เปิดรับ 5-6 วันต่อสัปดาห์

เมื่อวิเคราะห์แต่ละประเด็นในแบบสอบถาม พบว่าค่าเฉลี่ยของการรับรู้ต่อประเด็นความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิงมาจากความสวยงามของรูปร่างหน้าตา ผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.79 เป็นการรับรู้ความเป็นจริงระดับปานกลาง (2.7 – 3.4) ก่อนมาทางการรับรู้ว่าไม่จริง ส่วนการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถในอาชีพแพทย์ นักธุรกิจ และนักการเมือง ผลวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้เฉลี่ยระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{X} = 3.00$) (ดูตารางที่ 1)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเกี่ยวกับความสวยและความสำเร็จในชีวิต จากผลสำรวจชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ว่าความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิงอยู่ที่ได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะทางการเงินดีในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) ค่อนไปทางจริงมาก ($3.5 - 4.2$) อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าไม่จริง ($\bar{X} = 2.51$) ที่ผู้หญิงสวยไม่ต้องทำงาน ก็สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ เนื่องจากจะได้สามีรวย แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังรับรู้ความจริงในระดับปานกลางค่อนมาทางจริงมากกว่าความสวยความงามจะทำให้ผู้หญิงประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ($\bar{X} = 3.16$) ถึงจะสวยแต่กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ผู้หญิงต้องหมั่นศึกษา เนื่องจากผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ต่อประเด็นที่ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนสูงนัก เนื่องจากในอนาคตจะต้องแต่งงานและทำงานบ้านว่าจริงน้อย ($\bar{X} = 2.15$) หรือกล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ ว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าการที่ผู้หญิงมีความสวยแต่ไม่มีอาชีพแล้วจะประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นไม่จริง แต่หากสวยและมีอาชีพแล้วได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะดีก็ถือว่าประสบความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็นคำถามในแบบสอบถาม	$\bar{X}$ การรับรู้
ความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิงอยู่ที่ได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะทางการเงินดี	3.35
ผู้หญิงสวยไม่จำเป็นต้องทำงานก็ประสบความสำเร็จในชีวิต เนื่องจากจะได้สามีรวย	2.51
ความสวยความงามจะทำให้ผู้หญิงประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน	3.16
ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนสูงนัก เนื่องจากในอนาคตจะต้องแต่งงานและทำงานบ้าน	2.17
เฉลี่ย	2.79
ผู้ชายมีความสามารถในการบริหารธุรกิจสูงกว่าผู้หญิง	3.10
ผู้ชายมีความสามารถทางการเมืองสูงกว่าผู้หญิง	3.13
ผู้ชายมีความสามารถในการเป็นแพทย์สูงกว่าผู้หญิง	2.79
เฉลี่ย	3.00
เฉลี่ยของทั้ง 7 ข้อ	2.90

การรับรู้เช่นนี้สัมพันธ์กับการเปิดรับโทรทัศน์และการเปิดรับละครหลังข่าวอย่างมีนัยสำคัญ (ดูตารางที่ 2 ตารางที่ 3 และตารางที่ 4)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของการรับรู้กับความถี่ของการดูโทรทัศน์ต่อสัปดาห์

		P	V6
ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ (P)	Pearson Correlation	1	.161**
	Sig. (2-tailed)		.001
	N	400	400
จำนวนวันของการดูโทรทัศน์ต่อสัปดาห์ (V6)	Pearson Correlation	.161**	1
	Sig. (2-tailed)	.001	
	N	400	400

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของการรับรู้กับจำนวนชั่วโมงของการเปิดรับโทรทัศน์ต่อวัน

		P	V7
ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ (P)	Pearson Correlation	1	.155**
	Sig. (2-tailed)		.002
	N	400	400
จำนวนชั่วโมงของการดูโทรทัศน์ต่อวัน (V7)	Pearson Correlation	.155**	1
	Sig. (2-tailed)	.002	
	N	400	400

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของการรับรู้กับจำนวนวันของการดูละครหลังข่าวภาคค่ำต่อสัปดาห์

		P	V9
ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ (P)	Pearson Correlation	1	.145**
	Sig. (2-tailed)		.004
	N	400	400
จำนวนวันของการดูละครหลังข่าวภาคค่ำต่อสัปดาห์ (V9)	Pearson Correlation	.145**	1
	Sig. (2-tailed)	.004	
	N	400	400

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ในแบบสอบถามผู้วิจัยไม่ได้ตั้งคำถามว่าเวลาที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการเปิดรับโทรทัศน์นั้น เป็นการเปิดรับเฉพาะรายการละครหลังข่าวภาคค่ำหรือไม่ แต่ผลการวิเคราะห์เบื้องต้นชี้ให้เห็นว่าความถี่ในการ

เปิดรับโทรทัศน์ และความถี่ในการเปิดรับละครหลังข่าวภาคค่ำกับการรับรู้เกี่ยวกับการรับรู้ความสวย การมีอาชีพ และการได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะทางการเงินดีสัมพันธ์กัน แต่เมื่อนำเข้าการวิเคราะห์ด้วย ANOVA เพื่อหาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่เปิดรับด้วยความถี่ที่ไม่เท่ากัน (ดูตารางที่ 5, 6, 7, 8, 9 และ ตารางที่ 10) พบว่า การเปิดรับโทรทัศน์ด้วยความถี่ที่ต่างกันมีผลต่อการรับรู้ของแต่ละกลุ่มที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ตารางที่ 5 แสดงผลการผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับโทรทัศน์ต่อสัปดาห์ต่างกันต่อความสำเร็จในชีวิตผู้หญิงมาจากความสวยความงามทางรูปร่างและหน้าตา

จำนวนวันในการเปิดรับโทรทัศน์แต่ละสัปดาห์	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	9.057	3	3.019	5.486	.001
Within Groups	217.923	396	.550		
Total	226.980	399			

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบรายคู่ของการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับโทรทัศน์ต่อสัปดาห์ต่างกันต่อความเป็นจริงว่าความสำเร็จในชีวิตผู้หญิงอยู่ที่ความสวยความงาม

จำนวนวันในการเปิดรับโทรทัศน์แต่ละสัปดาห์	1-2 วัน	3-4 วัน	5-6 วัน	ทุกวัน
1-2 วัน		-.298*	.028	-.297*
3-4 วัน			.327*	.002
5-6 วัน				-.325*

ตารางที่ 5 และตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนวันของการเปิดรับโทรทัศน์ต่อสัปดาห์ที่มากกว่ามีระดับการรับรู้ความจริงว่าความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิงมาจากความสวยความงามทางรูปร่างและหน้าตาของตนเองสูงกว่ากลุ่มที่เปิดรับน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญ ($F = .001$) และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วย LSD พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับโทรทัศน์ 1-2 วันต่อสัปดาห์มีการรับรู้ต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับโทรทัศน์ 3-4 วัน/สัปดาห์ และ กลุ่มที่เปิดทุกวันอย่างมีนัยสำคัญ และกลุ่มที่เปิดรับ 3-4 วันต่อสัปดาห์มีการรับรู้ต่างจากกลุ่มที่เปิดรับทุกวันอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ความเป็นจริงทางสังคมโดยวิเคราะห์จากความถี่เป็นชั่วโมงของการเปิดรับโทรทัศน์ในแต่ละวันพบว่า กลุ่มที่เปิดรับ 1-2 ชั่วโมงต่อวันมีการรับรู้ความเป็นจริงในประเด็นความสำเร็จของผู้หญิงมาจากความสวยความงามต่ำกว่ากลุ่มที่เปิดรับตั้งแต่ 5 ชั่วโมงต่อวันอย่างมีนัยสำคัญ (ดูตารางที่ 7 และ 8)

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เวลาในการเปิดรับโทรทัศน์ในแต่ละวันต่างกัน ต่อความสำเร็จในชีวิตของเพศหญิงมาจากความสวยงามของรูปร่างหน้าตา

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	5.744	3	1.915	3.427	.017
Within Groups	221.236	396	.559		
Total	226.980	399			

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เวลาในการเปิดรับโทรทัศน์ในแต่ละวันต่างกัน ต่อความสำเร็จในชีวิตของเพศหญิงมาจากความสวยงามของรูปร่างหน้าตา

จำนวนชั่วโมงของการเปิดรับโทรทัศน์ในแต่ละวัน	1-2 ชั่วโมง	3-4 ชั่วโมง	5-6 ชั่วโมง	7 ชั่วโมงขึ้นไป
1-2 ชั่วโมง		-.135	-.323*	-.310*
3-4 ชั่วโมง			-.188	-.175
5-6 ชั่วโมง				.013

ขณะที่ผลการวิเคราะห์การรับรู้จากการเปิดรับละครหลังข่าวภาคค่ำต่อสัปดาห์ ก็พบว่าแต่ละกลุ่มมีการรับรู้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($F = .005$) เช่นกัน

ตารางที่ 9 การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำต่อสัปดาห์ต่างกัน ต่อความจริงที่ว่าความสำเร็จของผู้หญิงมาจากความสวยงามของรูปร่างหน้าตา

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	3.465	3	1.155	4.375	.005
Within Groups	104.548	396	.264		
Total	108.012	399			

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบรายคู่การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำต่อสัปดาห์ต่างกัน ต่อความจริงที่ว่าความสำเร็จของผู้หญิงมาจากความสวยงามของรูปร่างหน้าตา

ความถี่ของการเปิดรับละครหลังข่าวต่อสัปดาห์	1-2 วัน	3-4 วัน	5-6 วัน	ทุกวัน
1-2 วัน		-.135	-.323*	-.310*
3-4 วัน			-.188	-.175
5-6 วัน				.013

ส่วนการวิเคราะห์การรับรู้เกี่ยวกับผู้ขายมีความสามารถในการประกอบอาชีพแพทย์ นักรูทิก และ นักการเมือง สูงกว่าผู้หญิงนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ว่าเป็นจริงในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10, 3.13$ และ 2.79 ตามลำดับ) และเมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับและการรับรู้ในประเด็นนี้ พบว่า ไม่สัมพันธ์กัน และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วย ANOVA พบว่า มีเพียงข้อมูลของการเปิดรับด้วยความถี่ จำนวนวันต่อสัปดาห์ที่มีการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างในประเด็นความสามารถในการปฏิบัติอาชีพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ (ดูตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญของกลุ่ม ตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับโทรทัศน์ต่อสัปดาห์ต่างกัน

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4.991	3	1.664	2.803	.040
Within Groups	234.992	396	.593		
Total	239.982	399			

จากการวิเคราะห์รายคู่ด้วย LSD พบว่า กลุ่มที่เปิดรับทุกวันมีการรับรู้ต่างจากกลุ่มที่เปิดรับ 1-2 วัน ต่อสัปดาห์ และกลุ่มที่เปิดรับ 5-6 วัน อย่างมีนัยสำคัญ (ดูตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างระดับการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับโทรทัศน์ต่อสัปดาห์ต่อ ความสามารถในการประกอบอาชีพ นักรูทิก และนักการเมือง

จำนวนวันในการเปิดรับโทรทัศน์ แต่ละสัปดาห์	1-2 วัน	3-4 วัน	5-6 วัน	ทุกวัน
1-2 วัน		-.138	.106	-.217*
3-4 วัน			.244	-.079
5-6 วัน				-.323*

แสดงว่าต้องมีตัวแปรอื่นที่มีผลต่อการรับรู้ ซึ่งจากการวิเคราะห์ด้วยลักษณะประชากรอื่น ๆ (อยู่กับ ไคร รายได้ของครอบครัว สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง ศาสนา และแหล่งกำเนิด) พบว่ามีเพียง แหล่งกำเนิดเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้อย่างมีนัยสำคัญ (ดูตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถในการเป็นแพทย์ นักธุรกิจ และนักการเมืองกับแหล่งกำเนิด

		$\bar{X}$ การรับรู้ ความสามารถใน อาชีพ	แหล่งกำเนิด
$\bar{X}$ การรับรู้ ความสามารถ ในอาชีพ	Pearson Correlation	1	.145**
	Sig. (2-tailed)		.004
	N	400	400
แหล่งกำเนิด	Pearson Correlation	.145**	1
	Sig. (2-tailed)	.004	
	N	400	400

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

เมื่อวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการรับรู้ด้วย ANOVA และ LSD พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($F = .000$) (ดูตารางที่ 16) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีแหล่งกำเนิดในภาคอีสานมีการรับรู้ว่าเป็นจริงที่ผู้ชายมีความสามารถในการเป็นแพทย์ นักธุรกิจ และนักการเมืองสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีแหล่งกำเนิดในภาคเหนือ แต่มีการรับรู้ว่าเป็นจริงต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีแหล่งกำเนิดในภาคใต้ และภาคกลางอย่างมีนัยสำคัญ (ดูตารางที่ 17)

ตารางที่ 16 การเปรียบเทียบการรับรู้ความเป็นจริงในสังคมของกลุ่มตัวอย่างที่มีแหล่งกำเนิดที่แตกต่างกัน

แหล่งกำเนิดของ กลุ่มตัวอย่าง	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	11.058	3	3.686	15.055	.000
Within Groups	96.954	396	.245		
Total	108.012	399			

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบรายคู่ของการรับรู้ความเป็นจริงในสังคมของกลุ่มตัวอย่างที่มีแหล่งกำเนิดที่แตกต่างกัน

แหล่งกำเนิดของกลุ่มตัวอย่าง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคอีสาน	ภาคกลาง
ภาคเหนือ		-.120	-.327*	.136
ภาคใต้			.447*	.256
ภาคอีสาน				-.191*

อภิปรายผล

โดยรวม ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดไม่สนับสนุนสมมติฐานในทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation theory) อาจเนื่องจากบริบททางสังคมที่สังคมตะวันตกมีความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualism) สูง ในขณะที่สังคมไทยมีความเป็นกลุ่มก้อน (Collectivism) สูง ความคิดและพฤติกรรมของกลุ่มเป็นเรื่องจำเป็นระดับหนึ่งในการดำรงชีวิตของคนในกลุ่ม และความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อของแต่ละภาคอาจเป็นพื้นฐานของความแตกต่างทางความคิดและพฤติกรรมของนักศึกษา ทำให้อิทธิพลของการเปิดรับโทรทัศน์ต่อการรับรู้ความเป็นจริงในสังคมแตกต่างไปจากการศึกษาในตะวันตก

นอกจากด้วยภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไป ทำให้นักศึกษาซึ่งอยู่ในวัยที่ให้ความสนใจกับสื่อใหม่ค่อนข้างสูง เปิดรับสารจากแหล่งอื่นนอกจากโทรทัศน์มากขึ้น ทำให้ได้รับข้อมูลที่แตกต่างไปจากที่โทรทัศน์นำเสนอ ซึ่งเกร์เบอร์เนอร์ และกรอส (Infante, D. et al, 1993) ได้แสดงทัศนะไว้ว่าโทรทัศน์มักให้ข้อมูลข่าวสารที่เน้นย้ำความเชื่อเดิมๆ แต่ในสื่อใหม่ ผู้ส่งสารเป็นใครก็ได้ มีความคิดเช่นใดก็ได้ และนักศึกษาสามารถเลือกเปิดรับได้อย่างมีเสรีภาพตามความประโยชน์และความพึงพอใจที่ตนเองต้องการ (Ruggiero, T., 2000) การวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาในสื่อมิให้เปิดรับได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อิทธิพลของการเปิดรับโทรทัศน์ต่อการรับรู้ความเป็นจริงในสังคมไม่เป็นไปตามทฤษฎีการปลูกฝัง

ถึงแม้ผลลัพธ์ของงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งเป็นการวิจัยเบื้องต้น (pilot study) ไม่ชัดเจน และลึกซึ้งนัก แต่ก็พอเป็นข้อมูลพื้นฐานให้เข้าใจว่าเหตุใดมีผู้หญิงบางกลุ่มนิยามแต่งงานกับผู้ชายจากประเทศที่เป็นที่ยอมรับว่าเจริญและมีสถานะทางเศรษฐกิจดี ซึ่งการรับรู้ถึงความร่ำรวยของคนในประเทศนั้นส่วนหนึ่งมาจากการเปิดรับรายการข่าวและรายการบันเทิงทางสื่อต่าง ๆ โทรทัศน์ก็เป็นแหล่งหนึ่งที่น่าเสนอรายการท่องเที่ยวและวิถีชีวิตของคนในประเทศที่เจริญแล้ว ทำให้ผู้หญิงบางคนเกิดการรับรู้ว่าคุณทุกคนในประเทศนั้น ๆ มีสถานะทางเศรษฐกิจดี ซึ่งบางคนก็อาจได้เจอความจริง (actual truth) ว่าไม่เหมือนกับที่ได้พบเห็นในสื่อ (media-constructed truth)

อย่างไรก็ตาม มีผลลัพธ์ในงานวิจัยชิ้นนี้ที่ยืนยันได้ว่า นักศึกษาในปัจจุบันมีการรับรู้ถึงศักยภาพในการปฏิบัติงานของตนเองสูงเท่าผู้ชาย ถึงแม้บริบททางการเมืองไทยยังมีนักการเมืองหญิงน้อยกว่านักการเมืองชายอยู่หลายเท่า แต่ปริมาณของนักการเมืองหญิงทั้งในท้องถิ่นและในระดับชาติสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด หากทำการวิจัยเชิงลึกอย่างต่อเนื่อง กิจการโทรทัศน์ไทยอาจได้ข้อมูลที่ช่วงส่งเสริมให้การรับรู้ความจริง (actual truth) ให้ปรากฏในสื่อได้ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคม และประเทศ

ถึงแม้ว่าจะมีการกล่าวถึงอิทธิพลของสื่อใหม่ที่มีต่อเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง แต่ก็จะละเลยไม่ได้เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ ซึ่งมีทั้งภาพและเสียง และมีพัฒนาการเข้าสู่ระบบดิจิทัล ทำให้มีความเหมือนจริงมากขึ้น ไม่ได้ เนื่องจากโทรทัศน์ยังคงเป็นสื่อสำคัญที่ทุกบ้านยังมีอยู่ในห้องรับแขก หรือห้องนอน ที่มีผู้ส่งสารพร้อมจะส่งข้อมูลมาถึงผู้รับสารทันทีที่เครื่องรับโทรทัศน์นั้นถูกเปิด

บรรณานุกรม

- เจาะลึกพฤติกรรมกรรมการชมโทรทัศน์ของไทย. สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2558 จาก <http://mcot-web.mcot.net/9ent/view.php?id=5562852fbe0470f69f8b4645>.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์, กิตติ กันภัย, พัฒนพงษ์ จาติเกตุ และปิยะนารถ จาติเกตุ. (2546). การสื่อสารสุขภาพ: ศักยภาพของสื่อมวลชนในการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือสุขภาพ.
- พงษ์ วิเศษสังข์. (2557). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- อภิวันท์ อดุลย์ภิเชษฐ์. (2544). สถานภาพและบทบาทของผู้ชายและผู้หญิงไทยในอดีต: ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- 10 อันดับ เรตติ้งรายการโทรทัศน์ ประจำสัปดาห์ 16/11/2015 – 22/11/2015. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2558 จาก <http://pantip.com/topic/34477787>.
- American Time Use Survey Summary. (June, 24th, 2015). Retrieved November 30th, 2015 from <http://www.bls.gov/news.release/atus.nr0.htm>.
- Gerbner, G. & Gross, L. (1976). Living with television: The violence profile. *Journal of Communication*, 26, 76.
- Gerbner, G. & Gross, L. (1976, April). The scary world of TV's heavy viewer. *Psychology Today*. pp. 41-45.
- Infante, D., Rancer, A., & Womack, D. (1993). *Building Communication Theory* (2nd Ed.). Illinois: Waveland Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.
- Malott, R.W. & Shane, J.T. (2014). *Principle of Behavior* (7th ed.). NY: Routledge.
- Ruggiero, T., (2000). *Uses and Gratifications Theory*. Retrieved November 30th, 2015, from <http://www4.ncsu.edu/~amgutsch/Ruggiero.pdf>
- Sanson, A. (March 2013). *Media Representations and Responsibilities: Psychological Perspective*. Retrieved November 30th. 2015, from https://www.psychology.org.au/Assets/Files/media_position_paper.pdf
- Searle, J. R. (1995). *The Construction of Social Reality*. NY: The Free Press.
- Wolf, M. A., Meyer, T. P., & White, C. (1982). A rules-based study of television's role in the construction of social reality. *Journal of Broadcasting*, 26, 813-829.

แนวทางการพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วสู่สายพันธุ์ใหม่ของโลก ในมิติทางสังคมศาสตร์
Development Guidelines for Thai Spitz, Thai Bang Kaew Dog to Be a New International
Recognized Breed of Dog: A Social Science Dimension Study

นางสาวรติกา อังกร

นักวิจัยชำนาญการพิเศษ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

rdrduras@yahoo.com

นางปาลิรัตน์ การดี

นักวิจัยชำนาญการพิเศษ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

rdrdkpa@yahoo.co.th

นายชนนัน แจ่มเกษมสุข

คอกบ้านโชกุน

chokun_hero@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะพื้นฐานและการเลี้ยงดูสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว 2) ศึกษาลักษณะมาตรฐานสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของโลก กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงและพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว จำนวน 21 แห่ง กลุ่มผู้ตัดสินใจประกวดและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุนัขบางแก้วจำนวน 9 คน และกลุ่มสุนัขที่ได้รับการพัฒนาจากกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงจำนวน 21 ตัว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงและกลุ่มกรรมการ/ผู้ทรงคุณวุฒิ แบบบันทึกพันธุ์ประวัติสุนัข แบบบันทึกข้อมูลลักษณะสุนัข แบบเปรียบเทียบลักษณะสุนัขตามมาตรฐานพันธุ์ แบบเปรียบเทียบลักษณะสุนัขตามเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ และเครื่องบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ พร้อมบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวของสุนัข การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ลักษณะพื้นฐานและการเลี้ยงดูสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วเป็นสุนัขขนาดกลาง จัดอยู่ในกลุ่ม Spitz โครงสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีสัดส่วนที่กลมกลืน เคลื่อนไหวคล่องแคล่ว มีลักษณะ

พื้นฐานที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ 8 ประการ สำหรับการเลี้ยงดูสุนัขบางแก้ว มีการให้อาหารที่เหมาะสมกับวัย อายุ และน้ำหนักของสุนัข มีการให้สุนัขออกกำลังกายเป็นเวลาวันละ 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 10-15 นาที การฝึกวินัยจะเน้นการฝึกขยับให้เป็นเวลา วันละ 2 ครั้ง มีการจัดสภาพแวดล้อมให้สุนัขอยู่ในกรง และพาสุนัขเข้าสังคมอยู่เสมอ

ลักษณะมาตรฐานสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว สุนัขบางแก้วมีลักษณะของริมฝีปาก สีจมูกและสันจมูก กรวยปาก ฟัน คอ เอว เส้นลำ ข้อมาหน้า และขน ที่ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์ ส่วนลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์ ได้แก่ เท้าหลัง เท้าหน้า และหลัง ตามลำดับ สำหรับเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ พบว่าสุนัขทั้ง 21 ตัว มีแข่งสิ่งที่จะต้องตามเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ ส่วนลักษณะที่ยังไม่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ ได้แก่ ขนชายท้อง และเครา ขนหน้าอก สำหรับการถ่ายทอดจุดเด่น-จุดด้อยในสายตระกูล สิ่งที่มีการถ่ายทอดมากที่สุด ได้แก่ จิตประสาท โครงสร้าง และขน ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่สิ่งที่ถ่ายทอดจะเป็นลักษณะเด่นมากกว่าลักษณะด้อย สิ่งที่สุนัขได้รับการพัฒนาอย่างชัดเจนคือเรื่องโครงสร้าง จิตประสาท และ ลักษณะการเคลื่อนไหว ส่วนสิ่งที่สุนัขต้องพัฒนาต่อไปคือ ขนาดของขาหลัง ลักษณะกระดูกเล็กและบาง ความดู และหวากระแวง

แนวทางการพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของโลก กระบวนการพัฒนาสุนัขควรเริ่มตั้งแต่การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับตัวสุนัข จุดเด่น จุดด้อย ประวัติสายตระกูล ลักษณะการถ่ายทอดในสายตระกูล การคัดเลือกพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ที่สามารถลดจุดด้อย และมีจุดเด่นที่ต้องการมาผสมพันธุ์ โดยผู้เพาะเลี้ยงควรให้ความสำคัญกับระบบการบันทึกข้อมูลพันธุ์ประวัติ ควรบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวสุนัขอย่างรอบคอบ ตรงตามความเป็นจริง ทั้งนี้คอก/ผู้เพาะเลี้ยง ควรร่วมมือกันสร้างแนวทางการพัฒนาสุนัขบางแก้ว โดยร่วมกันคัดเลือกสายพันธุ์ที่มีจุดเด่นมาพัฒนาร่วมกัน

คำสำคัญ: สุนัขไทย สุนัขพันธุ์ไทยสปิตซ์ สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

Abstract

The purposes of this study were to: 1) study basic characteristics and the raising of Thai Bang Kaew dog; 2) study the standard characteristics of Thai Bang Kaew dog; and 3) study guidelines for development of Thai Bang Kaew dog to be a new breed of dog recognized by Federation Cynologique Internationale (F.C.I.). The research sample consisted of 3 purposively selected groups, namely, the group of 21 breeders and raisers of Thai Bang Kaew dog, the group of nine contestant judges and experts on Thai Bang Kaew dog, and the group of 21 Thai Bang Kaew dogs developed by the breeders. Seven research instruments were employed in this study: a structured interview form for the group of breeders and the group of judges/experts, a pedigree recording form, a dog characteristics recording form, a form for comparison of

dog characteristics with characteristic standards of the breed, a form for comparison of dog characteristics with the breed identity, a camera, and a video recording machine. Research data were collected via the interviews, photographs taking of the dogs, and video recording of the dogs' movement. Quantitative data were analyzed using the percentage; while qualitative data were analyzed using content analysis and synthesis to derive at common conclusions. The research findings could be concluded as follows:

Basic characteristics and the raising of Thai Bang Kaew dog. Thai Bang Kaew dog was a medium sized dog classified under the group of "Spitz". Its body was of the square structure with harmonized body parts and with agile movements. It had eight important basic characteristics which were the identities of the breed. The raising of Thai Bang Kaew dog included the following activities: the feeding with appropriate food to the dog according to their age interval, age, and weight; having the dog exercise at appropriate times twice daily, each of which lasting 10 – 15 minutes; having the dog defecate timely and twice daily; arranging for the dog to rest in the kennel; and taking the dog to be socially mingling with other dogs.

Breed standards of Thai Bang Kaew dog. Regarding breed standards of Thai Bang Kaew dog, it was found that the majority of dogs had the characteristics of lips, nose color and nose muzzle, mouth shape, teeth, neck, waist, underline, front leg joints, and coat of hair in accordance with the breed standards; while the characteristics that were not in accordance with the breed standards were the back feet, front feet, and back, respectively. As for comparison of characteristics against the breed identity, it was found that all of the 21 dogs had their shins in the lion's leg shape which were in accordance with the breed identity; while the characteristics that were not in accordance with the breed identity were the coat of belly, the guard coat around neck, and the chest coat. Regarding the transmission of the dominant and recessive genetics of Thai Bang Kaew dog, it was found that the genetics that had been transmitted at the most were the temperament, body structure, and coat of hair, respectively. The dominant genetics were transmitted more than the recessive genetics. The distinctive characteristics that the dog had received from the development were the body structure, temperament, and pattern of movement; while the characteristics that needed to be further developed were the size of the back legs, the small thighbone, fierceness, and apprehensive feeling.

The guidelines for development of Thai Bang Kaew dog to be a new breed of dog recognized by Federation Cynologique Internationale. The development process should start with the study of details concerning the dog such as the physical structure, strong points and weak points, pedigree history, characteristics of pedigree transmission, genetics and breeding by selection of sire and dam which can increase the strong points and also decrease the weak points. Especially, the breeders should give

importance to pedigree history data recording system. They should carefully and correctly record details of the dog in accordance with the facts. Furthermore, the kennels/breeders should cooperate in developing guidelines for development of Thai Bang Kaew dog by collaborating in selection of distinguished breeds for further development.

Keywords: Thai Dog, Thai Spitz dog, Thai Bang Kaew dog

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากพระราชดำริส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 เกี่ยวกับการ จดสิทธิบัตรของสุนัขพันธุ์ไทย พระองค์ทรงมีความห่วงใยในสุนัขที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย โดยมีพระ ราชประสงค์ที่จะให้สุนัขพันธุ์ไทยแท้ได้รับการรับรองจากองค์กรในระดับสากล (ธนันัน แจ่มเกษมสุข, 2552, ออนไลน์)

สายพันธุ์สุนัขของประเทศไทย ที่เป็นสมบัติของชาติไทย พบว่ามี 2 สายพันธุ์ คือ

1. สุนัขพันธุ์ไทยหลังอาน ซึ่งได้รับการบรรจุ เข้าสู่ทำเนียบสุนัขสายพันธุ์ใหม่ของโลก เป็นที่ เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2546 (ทวนชัย อัครนิมิตร์(เล็ก จ.จ.),มปป.)
2. สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

ปัจจุบัน สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วได้รับการรับรองแบบชั่วคราว จากสมาพันธ์สุนัขโลก (Federation Cynologique Internationale: F.C.I.) เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2554 ซึ่งยังอยู่ในขั้นตอนการ ดำเนินการขอบรรจุเป็นสุนัขสายพันธุ์ใหม่ของโลกแบบถาวร (www.fci.be/nomenclature.aspx สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2555)

สมาพันธ์สุนัขโลก คือ องค์กรที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นแกนกลาง ในการรักษากฎเกณฑ์ที่ เกี่ยวกับมาตรฐานสายพันธุ์สุนัข เพื่อให้ประเทศสมาชิกยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน เช่น การรับรองมาตรฐานสายพันธุ์สุนัข การรับรองการประกวดของประเทศสมาชิก การรับรองกรรมการผู้ ตัดสินของประเทศสมาชิก ฯลฯ เริ่มก่อตั้งโดยประเทศในยุโรป 5 ประเทศ และมีประเทศต่างๆ สนใจสมัคร เป็นสมาชิกมากมายทั่วโลก ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 84 ประเทศ มีสุนัขที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโดย F.C.I. แล้ว 339 สายพันธุ์ (<http://www.fci.be/presentation.aspx> สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2553)

ปัจจุบัน F.C.I. ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลประเทศสมาชิกเป็นกลุ่ม ๆ (ทวีป) ได้แก่ ยุโรป ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน เอเชีย แอฟริกา และออสเตรเลีย สิ่งที่ประเทศสมาชิกของสมาพันธ์จะได้รับ มีดังนี้

1. การให้บริการข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของประเทศสมาชิก F.C.I. และองค์กรที่มีศักยภาพเท่าเทียมกัน อย่างเช่น Kennel Club OF United Kingdom , American Kennel Club, Australian National Kennel Club

2. การรับรอง Certified Export Pedigree ที่ออกโดยสมาคม ฯ ที่เป็นสมาชิก F.C.I.

3. การรับรอง Champion ของประเทศสมาชิก F.C.I. ที่มี Pedigree เต็ม 3 generations

4. การรับรอง Judge ที่ประเทศสมาชิกเห็นว่ามีความสมบัติเหมาะสมที่จะให้ CC. เพื่อการเป็น Champion ของแต่ละประเทศได้ (www.petnews2005.com สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2552)

สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว เป็นสุนัขของประเทศไทยมีถิ่นกำเนิดที่ จังหวัดพิษณุโลก จัดเป็นสุนัขที่สวยงาม เป็นที่ชื่นชอบสำหรับผู้พบเห็น และสามารถที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาของคนไทย จึงจำเป็นต้องเร่งรีบที่จะดำเนินการเพื่อให้องค์กรระดับสากลให้การรับรองเป็นการเร่งด่วน เนื่องจากลักษณะที่โดดเด่น ความสวยงามของรูปลักษณ์ และเป็นสุนัขในเขตร้อนที่มีลักษณะของขนที่ยาวสวยงาม ซึ่งหากคนต่างชาตินำสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วไปพัฒนาอย่างมีขั้นตอนและมีแบบแผน และนำไปจดทะเบียนกับองค์กรระดับประเทศ และอ้างว่าเป็นสุนัขประจำชาติอื่น จะทำให้คนไทยเสียสิทธิ์ ในการที่จะมีสุนัขประจำชาติอีกหนึ่งสายพันธุ์

สำหรับปัญหาของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วที่ต้องได้รับการแก้ไข แม้ว่าจะได้รับการบรรจุเข้าเป็นสุนัขสายพันธุ์ใหม่ของโลก (ประเภทชั่วคราว) แล้วก็ตาม ได้แก่ ปัญหาด้านลักษณะของโครงสร้างที่ยังมีความแตกต่างกัน จิตประสาทที่ยังไม่มั่นคงมีความหวาดระแวง ดู ก้าวร้าว การเคลื่อนไหวที่ยังไม่สมดุล เพราะ

ลักษณะมุมของข้อต่อกระดูกยังไม่อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง และเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ของสุนัขพันธุ์บางแก้ว ซึ่งระบุไว้ในมาตรฐานสายพันธุ์ของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว (ชนันน์ แจ่มเกษมสุข, 2552) นอกจากนี้ยังพบปัญหาในเรื่อง

ข้อมูลของสุนัขพันธุ์บางแก้วที่ยังมีความคลาดเคลื่อน ปัญหาที่เกิดจากตัวของสุนัข ปัญหาของผู้เพาะเลี้ยงที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาสุนัขพันธุ์บางแก้ว ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทั้งในกลุ่มผู้เพาะพันธุ์สุนัขพันธุ์บางแก้ว ให้มีความรู้สามารถพัฒนาสุนัขอยู่บนแนวทางที่ถูกต้องและสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสุนัขพันธุ์บางแก้วได้อย่างยั่งยืน และยังสามารถเกิดประโยชน์แก่ผู้เลี้ยงดูสุนัขพันธุ์บางแก้วทั่วไปในการเลี้ยงดูอย่างถูกวิธี ไม่ทำให้สุนัขกลายเป็นปัญหาของสังคม ขณะเดียวกันยังสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยนี้ไปใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติ ให้สุนัขพันธุ์บางแก้วได้รับการรับรองให้เป็นสุนัขสายพันธุ์หนึ่งของโลกแบบถาวรได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐาน และการเลี้ยงดูสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว
2. เพื่อศึกษาลักษณะมาตรฐานสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของโลก

นิยามศัพท์

มาตรฐานพันธุ์ หมายถึง ลักษณะของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปและเป็นมาตรฐานสากล ด้านโครงสร้าง ด้านการเคลื่อนไหว และด้านจิตประสาท

โครงสร้าง หมายถึง ลักษณะทางสรีระของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว ได้แก่ กะโหลก ลำตัว และขาที่สมส่วน ลงตัว โดยกะโหลกต้องใหญ่เหมาะสมกับลำตัว ส่วนของลำตัวและขาเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และขาหน้ามีขนาดใหญ่กว่าขาหลัง

การเคลื่อนไหว หมายถึง ลักษณะการเคลื่อนที่ของสุนัขทั้งการเดินและการวิ่ง

จิตประสาท หมายถึง การแสดงออกด้านอารมณ์ และพฤติกรรมของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

เอกลักษณ์ของสายพันธุ์ หมายถึง ลักษณะที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในความเป็นสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะ 8 ประการคือ ขนแผงหน้า ขนหลังหู ขนหน้าอก (เครา) แข้งสิงห์ ขนแผงหลัง (ผ้าคลุมไหล่) กระโปรงท้าย ขนชายท้อง และหางเป็นพวง

สุนัขสายพันธุ์ใหม่ของโลก หมายถึง สุนัขที่ได้รับการยอมรับและบรรจุเป็นสุนัขประจำชาติของประเทศนั้นๆ โดยการประกาศของสมาพันธ์สุนัขโลก

การพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วสู่การเป็นสุนัขสายพันธุ์ใหม่ของโลก หมายถึง การปรับปรุงสุนัขให้ตรงตามมาตรฐานสายพันธุ์ซึ่งได้มีการกำหนดไว้แล้ว เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสมาพันธ์สุนัขโลก และประกาศเป็นสุนัขสายพันธุ์ใหม่ของโลกเป็นการถาวร

ผู้เพาะเลี้ยง หมายถึง ผู้ที่ทำการผสมพันธุ์สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วและคอยเลี้ยงดูให้เติบโตเพื่อการขยายพันธุ์

ผู้พัฒนาสายพันธุ์ หมายถึง ผู้ที่ทำการผสมพันธุ์สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วเพื่อการพัฒนาให้สุนัขได้ลักษณะที่ดีตรงตามมาตรฐานพันธุ์ที่กำหนดไว้

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1 กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงและพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วจากทั่วทุกภาคของประเทศไทย จากกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงหรือคอกที่เน้นการพัฒนาสุนัข จำนวน 21 แห่ง

1.2 กลุ่มผู้ตัดสินการประกวดและผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเรื่องสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว จำนวน 9 คน

1.3 กลุ่มสุนัขที่ได้รับการพัฒนาและคัดเลือกจากผู้เพาะเลี้ยงหรือคอก จำนวน 21 ตัว

2. เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 7 ประเภท ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงและพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับกลุ่มผู้ตัดสินการประกวด ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

2.3 แบบบันทึกพันธุ์ประวัติสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

2.4 แบบบันทึกข้อมูลลักษณะสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

2.5 แบบเปรียบเทียบลักษณะสุนัขตามมาตรฐานพันธุ์

2.6 แบบเปรียบเทียบลักษณะสุนัขตามเอกลักษณ์ประจำพันธุ์

2.7 เครื่องบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประเภทแบบสัมภาษณ์ ผ่านการทดสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหาของเครื่องมือ (IOC : Index of item objective congruence) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.83 และ 1.00 ตามลำดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงและพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว และกลุ่มผู้ตัดสินการประกวดและผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทำการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวของสุนัขที่ผู้เพาะเลี้ยงได้ทำการคัดเลือกไว้ เพื่อนำมาใช้ประกอบในการศึกษาลักษณะของสุนัขตามมาตรฐานพันธุ์ และเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ รวมทั้งศึกษาพันธุ์ประวัติของสุนัข เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะการถ่ายทอดสุนัขในสายตระกูล และทิศทางในการพัฒนาสุนัขต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

4.2 ข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูลลักษณะสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว ใบพันธุ์ประวัติสุนัข รวมทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะเด่น-ด้อย ลักษณะที่ได้รับการพัฒนา และลักษณะที่ถูกต้องตามเอกลักษณ์และมาตรฐานสายพันธุ์ รวมทั้งลักษณะที่ต้องได้รับการปรับปรุงพัฒนาต่อไป

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ลักษณะพื้นฐานและการเลี้ยงดูสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

สุนัขไทยพันธุ์บางแก้วเป็นสุนัขขนาดกลางโครงสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีสัดส่วนที่กลมกลืน ประกอบด้วยกล้ามเนื้อที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีการเคลื่อนไหวที่คล่องแคล่ว สุนัขไทยพันธุ์บางแก้วมีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญและจัดเป็นเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ 8 ประการ ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เอกลักษณ์ประจำพันธุ์ 8 ประการ

สำหรับการเลี้ยงดูสุนัขบางแก้ว จากการศึกษาพบว่าด้านการให้อาหาร ร้อยละ 100.00 ของฟาร์มสุนัขบางแก้วที่ทำการศึกษามีการให้อาหารที่เหมาะสมกับวัยของสุนัข โดยมีการพิจารณาตามอายุ น้ำหนัก และวัยของสุนัขประกอบกัน ร้อยละ 80.95 มีการให้อาหารลูกสุนัขวันละ 2-3 มื้อ สุนัขโตวันละ 1 มื้อ โดยมีการคัดเลือกอาหารที่มีคุณภาพดี (premium grade) และร้อยละ 33.33 มีการให้อาหารเสริมสำหรับลูกสุนัขหรือสุนัขบางกลุ่ม เช่น แคลเซียม วิตามิน นมแพะ และยาบำรุงต่างๆ ด้าน การออกกำลังกาย ฟาร์มส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.38 มีการกำหนดให้สุนัขออกกำลังกายทุกวัน และเป็นเวลาคือวันละ 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 10-15 นาที โดยการพาเดิน วิ่งและวิ่งจักรยาน ร้อยละ 33.33 มีการฝึกสุนัขเข้าสังคม เพื่อฝึกเรื่องจิตประสาท ให้สุนัขมีความคุ้นเคยกับคนแปลกหน้า เป็นมิตรกับผู้คน และสามารถให้ผู้อื่นสัมผัสร่างกายได้ ด้านการฝึก

วินัย ร้อยละ 66.67 จะเน้นการฝึกขับถ่ายให้เป็นเวลา วันละ 2 ครั้ง ในพื้นที่ที่กำหนด ร้อยละ 61.90 ฝึกให้กินอาหารในกรง เพื่อป้องกันอันตรายจากการต่อสู้เพื่อแย่งอาหาร และร้อยละ 23.81 ฝึกให้สุนัขคุ้นเคยกับการเข้าสายจูง โดยจะเริ่มฝึกตั้งแต่สุนัขอายุประมาณ 2-3 เดือน ด้านสภาพแวดล้อม ร้อยละ 95.24 จัดให้สุนัขอยู่ในกรง และร้อยละ 4.76 เลี้ยงแบบกึ่งปล่อยในโรงเรือนที่มีลักษณะโล่ง แต่มีหลังคาป้องกันแดดและฝน สำหรับสุนัขที่เลี้ยงในกรง ร้อยละ 47.62 มีการจัดห้องพักทั้งห้องปรับอากาศและห้องพัดลม มีการทำความสะอาดกรง และสถานที่ปล่อยสุนัขออกกำลังกายทุกวัน มีการอาบน้ำสุนัข และทำความสะอาดกรง /ห้องพักตามระยะ เวลาที่เหมาะสม

ภาพที่ 2 การฝึกวิ่ง

ภาพที่ 3 สนามออกกำลังกาย

ภาพที่ 4 ซองสำหรับให้สุนัขมาขับถ่าย

ภาพที่ 5 โรงเรือนสุนัข

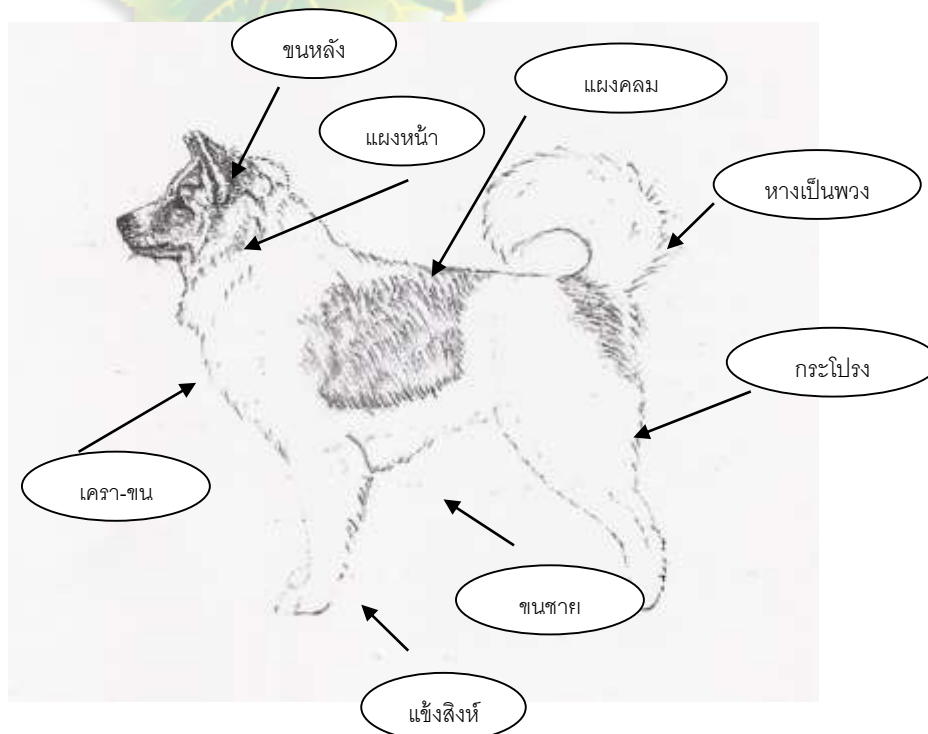
2. **ลักษณะมาตรฐานสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว** สุนัขบางแก้วร้อยละ 100.00 มีลักษณะที่ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์ในลักษณะของ ริมฝีปาก และสี รองลงมา ร้อยละ 95.24 มีลักษณะของจมูกและสันจมูก กรวยปาก เส้นด่าง ขี้อาหน้า และขน ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์ ร้อยละ 90.48 มีลักษณะของคอ เอว และ

ขาหน้า ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์ ร้อยละ 80.95 มีลักษณะของหู ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์ ร้อยละ 76.19 มีลักษณะของกะโหลก สดือปหน้า ตาใหญ่ หาง และขาหลัง ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์ ร้อยละ 71.43 มีลักษณะของบันท้าย ออกเท้าหน้า ข้อมขาหลัง และเท้าหลัง ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์ และร้อยละ 66.67 มีลักษณะของหลัง โครงสร้างและการย่างก้าว ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์

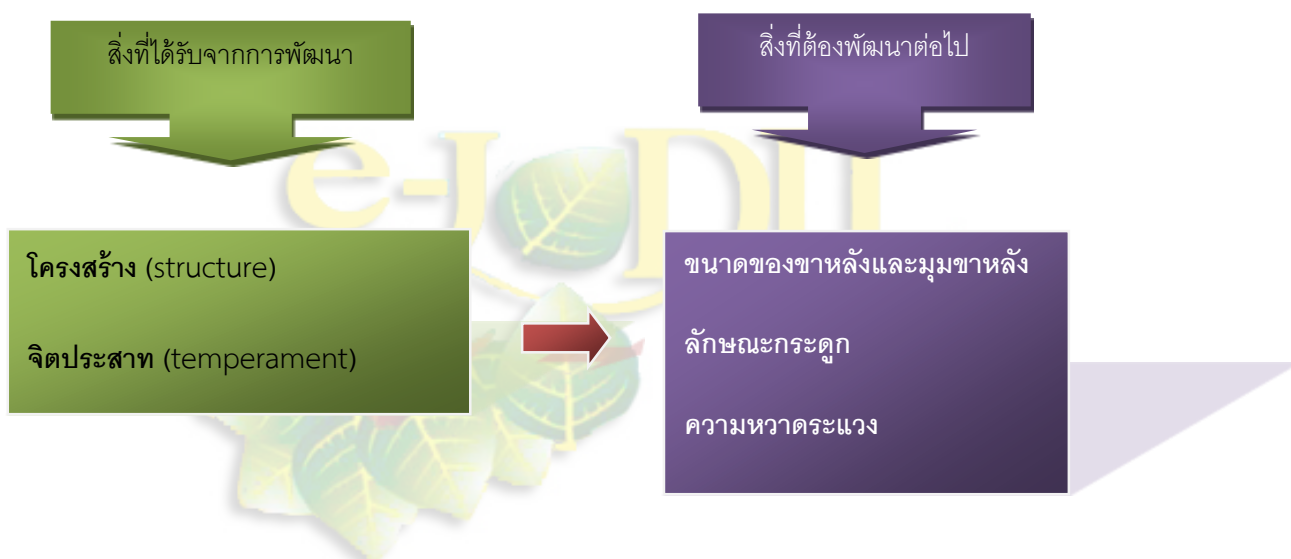
ภาพที่ 6 ลักษณะมาตรฐานพันธุ์สุนัขบางแก้วบางประการ

สำหรับเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ พบว่าสุนัขที่ศึกษาทั้ง 21 ตัว ร้อยละ 100.00 มีลักษณะของแข็งสิงห์ที่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ รองลงมาร้อยละ 85.71 มีลักษณะของแผงหน้าที่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ประจำสายพันธุ์ ร้อยละ 76.19 มีลักษณะของพวงหางที่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ประจำสายพันธุ์ ร้อยละ 71.43 มีลักษณะของแผงคลุมหลังที่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ประจำสายพันธุ์ ร้อยละ 61.90 มีลักษณะของเครา/ขนอกที่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ประจำสายพันธุ์ และอีกร้อยละ 57.14 มีลักษณะของขนหลังหูที่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ประจำสายพันธุ์ ส่วนลักษณะที่พบว่ายังไม่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ได้แก่ กระโปร่งหลัง และขนชายท้อง ซึ่งพบว่ามีถึงร้อยละ 52.38 และ 49.62 ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 เอกลักษณ์ประจำพันธุ์ของสุนัขบางแก้ว

ด้านการถ่ายทอดจุดเด่น-จุดด้อยในสายตระกูล พบว่า สุนัขได้รับการถ่ายทอดทั้งลักษณะเด่นและลักษณะด้อยจากพ่อ-แม่ ปู่-ย่า ตา-ยาย สิ่งที่สุนัขกลุ่มนี้ได้รับจากการพัฒนาที่ผ่านมาอย่างชัดเจนคือ เรื่องโครงสร้าง ที่มีความกระชับ ทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีจิตประสาท ที่ดี เป็นมิตรและร่าเริงมากขึ้น ลักษณะการเคลื่อนไหว เป็นจังหวะและมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีสิ่งที่สุนัขต้องพัฒนาต่อไปอีกคือ ขนาดของขาหลังที่ใหญ่และมูมขาหลังที่ยังทำมุมไม่พอดีกับสรีระ ลักษณะกระดูกเล็กและบาง ความดุ และหวาดระแวงที่ยังพบอยู่บ้างเนื่องจากความไม่นิ่งของจิตประสาท และการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะทางโครงสร้างบางส่วนของร่างกายที่ไม่สมดุล ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวที่ไม่สัมพันธ์กัน เช่น ข้อมือบิด เป็นผลทำให้เท้าหน้าไขว้กันขณะวิ่ง หรือข้อเท้าบิด ก็จะส่งผลต่อการเตะเท้าในขณะวิ่งหรือเดิน เป็นต้น ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แผนภูมิแสดงสิ่งที่ได้รับการพัฒนา และสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป

3. แนวทางการพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของโลก (FCI)

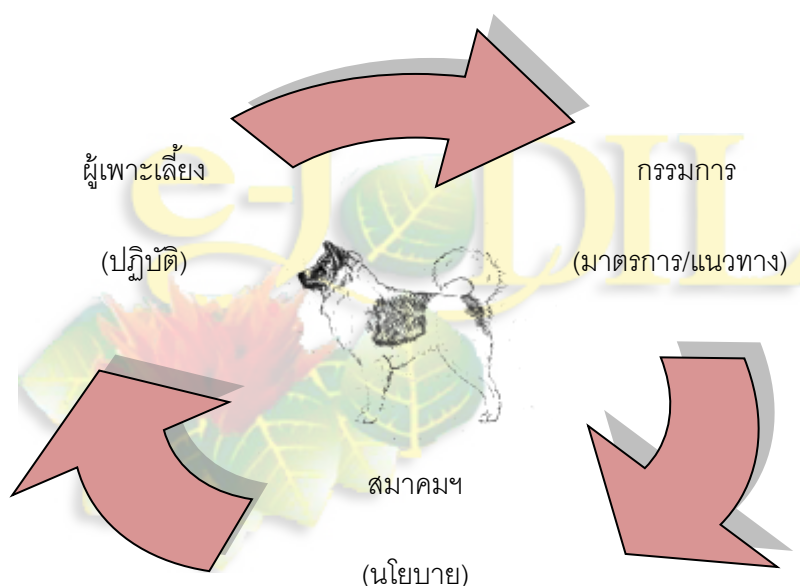
3.1. ฟาร์ม/ผู้เพาะเลี้ยง ควรร่วมมือกันสร้างแนวทางในการพัฒนาสุนัขบางแก้ว โดยร่วมกันคัดเลือกสายพันธุ์ที่มีจุดเด่นของแต่ละสายมาพัฒนาร่วมกัน ฟาร์ม/ผู้เพาะเลี้ยงอาจมีข้อตกลงในการเป็นเจ้าของร่วมกัน (co-owner) ในตัวลูกสุนัขที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งก็จะทำให้สุนัขได้รับการพัฒนามากขึ้น

3.2 ใบพันธุ์ประวัติ (ใบ pedigree) เป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในการคัดเลือกพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ และการวาระบบผสมพันธุ์ และยังเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาสุนัขในอนาคต ดังนั้นผู้เพาะเลี้ยงควรให้ความสำคัญกับระบบการบันทึกข้อมูลพันธุ์ประวัติ และควรบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวสุนัขอย่างรอบคอบ ตรงตามความเป็นจริง สิ่งที่ต้องบันทึก เช่น ประวัติสายตระกูล

ลักษณะการถ่ายทอดทางพันธุกรรมในสายตระกูลของสุนัขทุกตัว ลักษณะเด่น ลักษณะด้อยของสุนัข เป็น ต้น สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและลดจุดด้อยของสุนัขให้น้อยลง

3.3 กระบวนการพัฒนาสุนัขควรเริ่มตั้งแต่การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับตัวสุนัข จุดเด่น จุดด้อย ประวัติสายตระกูล ลักษณะการถ่ายทอดในสายตระกูล การคัดเลือกพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ที่สามารถลดจุดด้อย และมีจุดเด่นที่ต้องการมาผสมพันธุ์ เพื่อให้ได้ลักษณะสุนัขที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนา

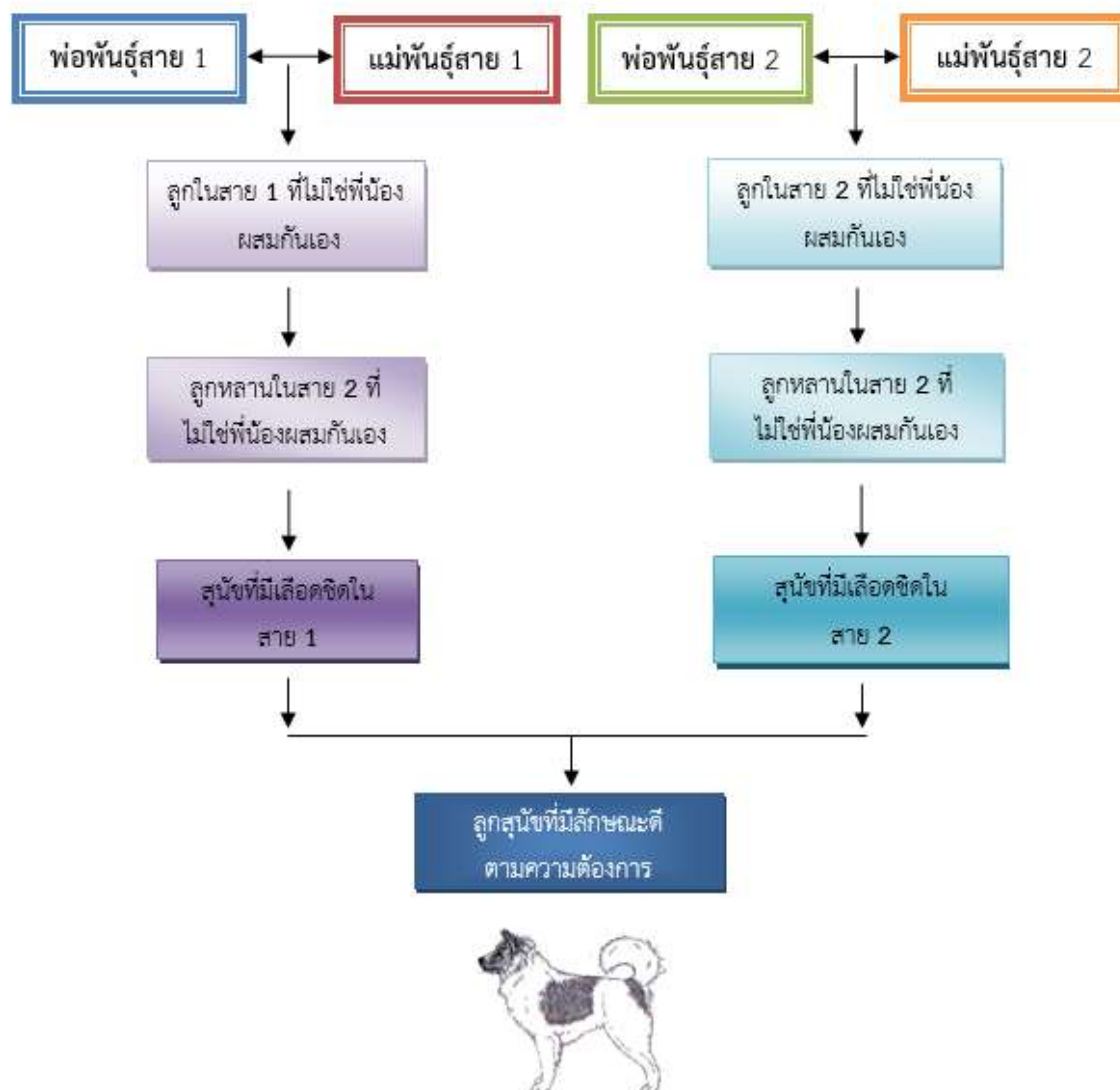
3.4 การพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วควรดำเนินการในลักษณะ 3 ประสาน ระหว่าง ผู้เพาะเลี้ยง กรรมการ และสมาคมฯ ซึ่งเป็นการประสานทั้งในระดับนโยบาย มาตรการ/แนวทาง และการปฏิบัติ ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 การพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วแบบสามประสาน

3.5 การพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว ควรให้ความสำคัญตั้งแต่เรื่องการคัดเลือกสายพันธุ์สุนัขและการผสมพันธุ์สุนัข ดังนี้

ในการผสมพันธุ์สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว ควรทำการผสมแบบสร้างสายพันธุ์หรือในสายตระกูล (line breeding) ประมาณสามรุ่น แล้วทำการผสมแบบนอกสายสัมพันธ์ (Out breeding) หนึ่งครั้งเพื่อเป็นการพัฒนาสายพันธุ์ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 แผนภูมิความสัมพันธ์สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

จากการศึกษาพบว่าประวัติความเป็นมาของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วยังขาดความชัดเจนเนื่องจากนักวิชาการบางกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องเกี่ยวกับบรรพบุรุษของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว และยังมีหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ค้านประวัติความเป็นมาของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วตามความคิดเห็นนั้นด้วย ดังที่ สุรวิษ วรรณไกรโรจน์ (2536) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ลักษณะสุนัขพันธุ์ไทย ซึ่งเคยมีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลายในกลุ่มนักวิชาการว่าสุนัขไทยพันธุ์บางแก้วมีสมมติฐานประวัติว่าเป็นลูกผสมจากสุนัขจิ้งจอก และ/หรือสุนัขป่า กับสุนัขบ้าน ซึ่งเป็นการผสมข้ามชนิดกันนั้น ผลการวิจัยของ สุรวิษ วรรณไกรโรจน์พบว่า สุนัขป่าอยู่ในสกุล Cyon ไม่สามารถผสมพันธุ์ให้ลูกกับสุนัขบ้านซึ่งอยู่ในสกุล Canis ได้ สุนัขจิ้งจอกซึ่งอยู่ในสกุลเดียวกับสุนัขบ้านนั้นมี 74 โครโมโซม ขณะที่สุนัขบ้านมี 78 โครโมโซม

ซึ่ง Brown (1986, อ้างถึงใน สุรวิช วรรณไกรโรจน์, 2536.) กล่าวว่าไม่มีผู้ใดยืนยันความสามารถในการดำรงพันธุ์ของลูกผสมสุนัขบ้าน-สุนัขจิ้งจอกได้ กล่าวคือ ลูกผสมนั้นเป็นหมัน เหมือนลูกผสมม้า-ลาตนเอง

ในประเด็นของลักษณะพื้นฐานของสุนัขไทยพันธุ์บางแก้ว หรือเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าสุนัขตัวนั้นเป็นสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วหรือไม่นั้น มีลักษณะบางประการของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วที่ยังไม่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ เนื่องจากการกำหนดเอกลักษณ์ทั้ง 8 ลักษณะนั้นเป็นการสร้างขึ้นเพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนา ซึ่งเอกลักษณ์ในบางลักษณะจะมีเด่นชัดในสุนัขบางสายแต่ไม่เด่นชัดในสุนัขบางสาย เช่น เรื่องของแพลงคลุมหลัง (ผักลุมไหล่) สุนัขบางตัวจะมีให้เห็นได้ชัดเจน ในขณะที่บางสายมีแต่มองเห็นไม่ชัดเจน หรือเช่นเรื่องของหางเป็นพวง สุนัขบางสายมีลักษณะของหางที่เป็นพวงสวยงาม แต่บางสายอาจมีขนหางเป็นพวงบางๆ เป็นต้น

ปัจจุบันสุนัขมีลักษณะทางโครงสร้าง สรีระและจิตประสาทที่ดีขึ้นกว่าในอดีต ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากเรื่องของการเลี้ยงดูและการปรับสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น มีการดูแลให้ความสำคัญกับการให้อาหารเสริม วัคซีน ยาบำรุง ตลอดจนมีการให้สุนัขได้ออกกำลังกาย มีการพาสุนัขเข้าสังคม และมีการฝึกวินัยให้กับสุนัขมากขึ้น มิใช่ปล่อยให้มันอยู่ หรือหากินเองตามธรรมชาติดังเช่นในอดีต

สำหรับเรื่องมาตรฐานพันธุ์ สุนัขมีลักษณะใกล้เคียงมาตรฐานพันธุ์มากขึ้น แต่ลักษณะของเอกลักษณ์ประจำพันธุ์บางลักษณะจะพบน้อยลง ได้แก่ กระโปร้งหลัง และขนชายท้อง อาจเนื่องมาจากการที่ผู้เพาะเลี้ยงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาสุนัขตามมาตรฐานพันธุ์มากเกินไป เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสมาคมพันธุ์สุนัขโลก จนละเลยเรื่องของเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ โดยในการผสมพันธุ์มักเลือกพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ที่มีลักษณะโดดเด่นในเรื่องมาตรฐานพันธุ์เป็นหลัก ประกอบกับในการประกวดสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วในสนามสากล การตัดสินของกรรมการ/ผู้ตัดสินต่างชาติ จะให้ความสำคัญกับโครงสร้างตามมาตรฐานสายพันธุ์ เพราะจะศึกษาแนวทางการตัดสินลักษณะสุนัขตามมาตรฐานพันธุ์ ความสมดุลของโครงสร้าง ลีลาการแสดงออก จิตประสาท ละสภาพความพร้อมของร่างกาย มิได้มองในเรื่องเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว

ลักษณะการถ่ายทอดจุดเด่น-จุดด้อยนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วยังต้องได้รับการพัฒนาคือ “จิตประสาท” แม้จะพบว่าปัจจุบันสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วมีจิตประสาทที่ดีขึ้นมาก มีความเป็นมิตร และร่าเริงมากขึ้น แต่ก็ยังพบว่าสุนัขยังคงมีความหวาดระแวง คู ซึ่งอาจเกิดจากยีนส์ที่อยู่ในตัวสุนัขที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งจากการศึกษาของสุรวิช วรรณไกรโรจน์ (มปป.) พบว่าสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วมีความเป็นไปได้ที่จะสืบเชื้อสายมาจากลูกผสมระหว่างสุนัขไทยพันธุ์ดั้งเดิม และสุนัขไทยพันธุ์ภูเขา ชนิดหางพวง ซึ่งเป็นสุนัขพื้นเมืองในกลุ่มสปิตซ์ มีขนยาว หางเป็นพวง ตัวไม่ใหญ่มาก แต่ดู และความดุของสุนัขไทยในสมัยก่อนพบว่า วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงสุนัขในสังคมชุมชนเกษตรกรรมในอดีตนั้น มักเลี้ยงไว้เพื่อช่วยในการล่าสัตว์หาอาหาร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ความดุจึงเป็นนิสัยประจำพันธุ์ลักษณะหนึ่งที่สืบทอดมาตามสายพันธุ์สุนัข

อย่างไรก็ตามจิตประสาทในเรื่องความคุ้น สามารถพัฒนาและลดระดับความคุ้นได้ด้วยการเลี้ยงดู การฝึกวินัย การปรับสภาพแวดล้อม และการพาสุนัขเข้าสังคมเพื่อพบปะผู้คนอยู่เสมอ และที่สำคัญการผสมพันธุ์สุนัข หากสามารถคัดเลือกผสมพันธุ์กับสุนัขสายที่มีการพัฒนาจิตประสาทเรื่องความคุ้นได้ ทั้งพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ก็จะสามารถพัฒนาจิตประสาทให้มีความนิ่งและเป็นมิตรได้มากขึ้น

ภาพที่ 11 สุนัขที่ผ่านการฝึกจิตประสาทที่ดี สามารถให้ผู้อื่นสัมผัสร่างกายได้

นอกจากนี้สิ่งที่สุนัขต้องพัฒนาต่อไปอีกคือ ขนาดของขาหลังที่ใหญ่และมูมขาหลังที่ยังทำมุมไม่พอดีกับสรีระนั้น ในทางกายวิภาคลักษณะของขาหลังสำหรับสุนัขที่มีรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส จะค่อนข้างเห็นมูมขาหลังได้ยาก หรือมีมูมขาหลังน้อย ดังนั้นสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วส่วนใหญ่จึงยังมีมูมขาหลังที่ดูไม่สวยงาม ตรงข้ามกับสุนัขไทยพันธุ์หลังอาน ซึ่งเป็นสุนัขทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า จะสามารถมองเห็นและมีมูมขาหลังที่ชัดเจนกว่า (นิสิต ดังตระกูลพงษ์, 2555)

ด้านปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว ส่วนใหญ่เกิดจาก “คน” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการไม่เปิดใจกว้างยอมรับสายอื่น และไม่ยอมให้มีการพัฒนาร่วมกันกับสุนัขสายอื่น เนื่องจากมักคิดว่าสุนัขของตนถูกต้องตามลักษณะมาตรฐานพันธุ์และเอกลักษณ์ประจำพันธุ์แล้ว แต่สุนัขสายอื่นยังมีลักษณะที่ด้อยกว่า จึงไม่ยอมให้มีการนำสุนัขมาพัฒนาร่วมกัน จากประเด็นดังกล่าวอาจมีผลสืบเนื่องมาจากความต้องการเป็นที่หนึ่งของวงการ และการแข่งขันทางธุรกิจนอกจากนี้ “คน” ยังพยายามทำให้มาตรฐานสายพันธุ์มาใกล้เคียงกับลักษณะสุนัขของตนมากกว่าที่จะพัฒนาสุนัขของตนให้ใกล้เคียงหรือถูกต้องตามมาตรฐานสายพันธุ์ โดยมีปัจจัยประกอบที่สำคัญคือ การตัดสินใจของกรรมการ ผู้ตัดสินสุนัขในสนามประกวด ซึ่งยังไม่มีมาตรฐานในการตัดสินที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะกรรมการแต่ละท่านมีความชอบในลักษณะของสุนัขที่แตกต่างกันไป

สำหรับแนวทางการพัฒนาสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้ว นอกเหนือจากการพัฒนาในเรื่องมาตรฐานพันธุ์ และเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ของสุนัขแล้ว การวางแผนในการพัฒนาสายพันธุ์เพื่อให้เป็นสายพันธุ์แท้ก็เป็นเรื่องสำคัญ เช่นเรื่องสีของสุนัข ดังที่ทราบแล้วว่าสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วมี 3 สีคือ สีขาว-น้ำตาล สีขาว-เทา และสีขาว-ดำ จากการศึกษาของพรณี อำนวยสิทธิ์ และคณะ (2535) พบว่าสีของสุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วที่พบมากที่สุดคือสีขาว-น้ำตาล นั้น แม้สุนัขพันธุ์ไทยบางแก้วจะมีลักษณะโครงสร้างที่คล้ายกัน แต่ก็ยังมีความแตกต่างในเรื่องสี รวมทั้งความเข้ม-อ่อนของสีที่ปรากฏ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาในเรื่องสีของสุนัขได้ โดยการผสมพันธุ์สุนัขที่อยู่ในกลุ่มสีเดียวกันเพื่อให้ได้เป็นสีพันธุ์แท้ โดยการนำพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์สุนัขที่มีสีเดียวกัน ลูกสุนัขที่เกิดมาก็จะเป็นสีเดียวกัน (จุฑารพงค์ ศรีเมือง, มปป.)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้เพาะเลี้ยงควรยึดมาตรฐานพันธุ์เป็นหลักในการพัฒนา และมุ่งพัฒนาสุนัขให้ตรงกับมาตรฐานพันธุ์ จะทำให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 ผู้เพาะเลี้ยงควรกำหนดวัตถุประสงค์ของการผสมพันธุ์ ตลอดจนการพัฒนาสายพันธุ์ให้ชัดเจน ว่าต้องการสุนัขเพื่อการใด เช่น หากต้องการพัฒนาสุนัขเพื่อให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจ สุนัขควรมีจิตประสาทที่ดี เป็นมิตร มีโครงสร้างที่ถูกต้องตามมาตรฐานพันธุ์ และเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ มีลีลาการเคลื่อนไหวที่สวยงาม หรือหากต้องการสุนัขเพื่อการอารักขา ก็ต้องมีการพัฒนา หรือการดูแลรูปแบบหนึ่ง เป็นต้น

1.3 การพัฒนาสุนัขควรพิจารณาทั้งด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ พัฒนาในลักษณะเด่นของสุนัขให้มีความนิ่ง และให้ความสำคัญกับการลดจุดด้อย หรือข้อบกพร่องของสุนัขที่สามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมให้น้อยลงควบคู่กันไป

1.4 การผสมพันธุ์ ควรให้ความสำคัญการได้สุนัขที่เป็นพันธุ์แท้ (pure breed) เช่น การผสมพันธุ์ในกลุ่มสี ควรพิจารณาเลือกผสมสุนัขที่อยู่ในกลุ่มสีเดียวกัน เพื่อรักษาและพัฒนาสายพันธุ์ของกลุ่มสีให้เป็นพันธุ์แท้

1.5 สมาคมฯควรมีระบบการตรวจสอบใบพันธุ์ประวัติสุนัขที่ออกโดยชมรมต่างๆ เพื่อลดปัญหาการบิดเบือนข้อมูลเกี่ยวกับประวัติสุนัข ขณะเดียวกัน ควรมีการกำหนดกฎ กติกาหรือเงื่อนไขสำหรับผู้ที่ต้องการเป็นสมาชิกด้วย เช่น ต้องผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับสุนัขบางแก้ว การดูแลสุนัขบางแก้ว มาตรฐานพันธุ์ของสุนัขบางแก้ว ตลอดจนการผสมพันธุ์สุนัขบางแก้ว เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะได้สมาชิกที่มีคุณภาพในการมาร่วมกันพัฒนาสุนัขบางแก้วต่อไป

1.6 สมาคมฯ ควรแสดงบทบาทในการผลักดันให้มีกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์สัตว์อย่างเร่งด่วน

1.7 การพัฒนาสุนัขบางแก้วเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ฟาร์ม หรือผู้เพาะเลี้ยง อาจส่งเสริมหรือมีส่วนร่วมโดยการนำสุนัขเข้าประกวดในสนามสากลให้มากขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความนิยมในการเลี้ยง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาบรรจุสุนัขเป็นสายพันธุ์ใหม่ของโลกอย่างถาวร เป็นต้น

1.8 ควรมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ในการประสาน ดูแล แก้ไขปัญหาและพัฒนาสุนัขบางแก้วโดยตรง โดยกำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านบางแก้วเป็นที่ปรึกษาในหน่วยงาน และควรมีเพียงหน่วยงานเดียวเพื่อให้องค์กรมีความเข้มแข็ง และเป็นเอกภาพมากที่สุด

1.9 ในอนาคตอาจมีการส่งออกสุนัขบางแก้วสู่ตลาดสากลมากขึ้น ดังนั้นควรมีการร่วมกันจัดระบบ หรือมาตรการป้องกันและรักษามาตรฐานของสุนัขบางแก้ว ทั้งในด้านคุณภาพ ราคา และเงื่อนไขหรือข้อตกลงที่จำเป็นต้องมีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเสนอแนะให้ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดในเรื่องต่อไปนี้

2.1 รูปแบบการพัฒนาจิตประสาทของสุนัขบางแก้ว เพื่อรองรับการเป็นสุนัขสากล

2.2 กระบวนการพัฒนาสุนัขบางแก้วตามมาตรฐานสายพันธุ์ และเอกลักษณ์ประจำพันธุ์

2.3 การศึกษาเชิงสังคมด้านการใช้ประโยชน์จากสุนัขบางแก้ว เช่น การกู้ระเบิด การนำทางเพื่อค้นหาหาศพติด การเป็นสุนัขอารักขา เป็นต้น

บรรณานุกรม

ชนนันท์ แจ่มเกษมสุข. (2552). ปัญหาและการเลี้ยงดูสุนัขบางแก้ว. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2552 และ 17 ตุลาคม 2552. จาก www.bangkaewclub.com

นิสิต ตั้งตระการพงษ์. (2555). การสัมมนาวิพากษ์ผลการวิจัย. 17 มีนาคม 2555. โรงแรมที เค พาเลซ. กรุงเทพฯ.

พรณี อำนวยสิทธิ์. (2535). การสำรวจข้อมูลพื้นฐานลักษณะต่างๆ ไปของสุนัขไทยพันธุ์บางแก้ว จ.พิษณุโลก : ลักษณะสีขนและลักษณะภายนอก. รายงานการวิจัย. (เอกสารอัดสำเนา).

วรวิฑูรย์ ศรีเมือง. (มปป.) หมาบางแก้ว สัตว์คู่บ้านเมืองสองแคว. มปป. (เอกสารอัดสำเนา).

สุรวิชัย วรรณไกรโรจน์. (2536). การวิเคราะห์ประวัติสุนัขพันธุ์ไทย. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

www.fci.be/nomenclature.aspx. สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2555

www.petnews2005.com สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2552

แนวทางการส่งเสริมการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

The Guidelines for Research Published in the Journal of Faculty and Researchers in Sukhothai

Thammathirat Open University

นางลัคนา พูลเจริญ

นักวิจัยชำนาญการ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

lak19171@windowslive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย 2) ศึกษาความต้องการในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย และ 3) ศึกษาแนวทางส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 15 คน คณาจารย์และนักวิจัย จำนวน 205 คน โดยใช้วิธีแบบสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.2 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 56.1 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 72.2 โดยมากสำเร็จการศึกษาในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 68.3 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์คิดเป็นร้อยละ 36.0 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการตีพิมพ์ เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 1.016) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีปัญหาด้านบทความวิจัย ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 1.064) ด้านบุคคล ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.012) การหาแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.903) และปัญหาด้านการเงิน ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 1.086) ซึ่งความคิดเห็นต่อความต้องการการส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสาร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่องค์กรควรสร้างแรงจูงใจเพื่อชักจูงให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงานให้ได้ผลผลิตทั้งปริมาณ และคุณภาพ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.755) ควรมีศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนตรวจสอบบทความและดำเนินการส่งตีพิมพ์เผยแพร่ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.928) องค์กรควรมีที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาในการเขียนบทความภาษาต่างประเทศ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.805) และแนวทาง

การส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยควรปรับกลไกการส่งเสริมให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่เพิ่มขึ้นและ
การสร้างแรงจูงใจในด้านผลลัพธ์จากการทำงานที่เหมาะสมและเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: การตีพิมพ์บทความวิจัย, แนวทางส่งเสริม

Abstract

This survey research is aimed to 1) study the problem situation of research publication in journals of lecturers and researchers; 2) study the needs of lecturers and researchers to publish their research in journals; and 3) develop guidelines for promoting research publication in journals for the lecturers and researchers at Sukhothai Thammathirat Open University. The samples of the research, which are purposive, included 15 administrators, and 205 faculty members and researchers. The instruments in this study used were an interview form and a 5-rating scale questionnaire. The statistics used for analyzing the collected data were percentage, mean and standard deviation.

The study showed that 72.2 percent of the samples were females, 56.1 percent were over 50 years of age, and 72.2 percent hold Doctoral degree. It also appeared that 68.3 percent of the interviewees graduated in Thailand and 36 percent of them held the position of assistant professor. The analysis of the problem on research publication in journals was at (i.e., $\bar{x} = 3.21$ and S.D. = 1.016) The statistics of each problem here as follow: research article problem showed mean (i.e., $\bar{x} = 3.27$ and S.D. = 1.064) personal problem resulted with mean (i.e., $\bar{x} = 3.23$ and S.D. = 1.012) publishing resources problem came out with mean (i.e., $\bar{x} = 3.22$ and S.D. = 0.903) and financial problem marked mean (i.e., $\bar{x} = 3.13$ and S.D. = 1.086) The analysis showed that the need for the promotion of research publication was at high level. The result stated that the organization should inspire lecturers and researchers to produce highest quantity and quality work possible, resulting with mean (i.e., $\bar{x} = 4.22$ and S.D. = 0.755) The interviewees agreed that there should be a center that helps promote, support, read and publish the research, showing numbers of mean (i.e., $\bar{x} = 4.16$ and S.D. = 0.928) The statistics concerning the need of English language advisor are mean (i.e., $\bar{x} = 4.14$ and S.D. = 0.805) The research suggested guidelines for promoting research publication in journals that systems and mechanisms to enhance research productivity should be developed. It also suggested that the organization should also motivate to pursue higher research productivity by allowing appropriate and equal work for all.

Keyword: Research Publication, Guidelines

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจด้านการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยตระหนักว่าการศึกษาด้านการวิจัยถือเป็นหัวใจของการพัฒนา เป็นที่มาขององค์ความรู้ในอันที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน การบริการทางวิชาการ และเป็นฐานความรู้ให้กับสังคม ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งบ่งบอกถึงศักยภาพทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัย ประกอบกับปัจจุบันสถาบันการศึกษาต้องรับการตรวจประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่มีบุคลากรตำแหน่งคณาจารย์และนักวิจัย ต้องรับผิดชอบองค์ประกอบด้านการวิจัย ซึ่งมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับจำนวนผลงานวิจัย การตีพิมพ์เผยแพร่ และนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน การเพิ่มคะแนนตัวชี้วัดด้านการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย และการนำผลงานวิจัยไปอ้างอิง ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ให้ความสำคัญมากเนื่องจากในปัจจุบันการประกันคุณภาพด้านการวิจัยนั้น สมศ. และ สกอ. ไม่เพียงให้ความสำคัญต่อจำนวนชิ้นงานวิจัยเท่านั้นแต่ให้ความสำคัญกับการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ใน 2 ด้านคือ 1. ด้านวิชาการหมายถึง การตีพิมพ์เผยแพร่มีผู้นำผลงานของมหาวิทยาลัยไปอ้างอิง (Citation) เพื่อนำไปศึกษาต่อยอดทำงานวิจัยชั้นสูงยิ่งขึ้นไป และด้านที่ 2. คือการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ ซึ่งจะนับจากดัชนีเรื่องสิทธิบัตรคือหากมีจำนวนงานวิจัยที่ได้รับการจดสิทธิบัตรที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มมากขึ้นคะแนนในการประเมินก็จะเพิ่มมากยิ่งขึ้นด้วย

ภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา คือ การศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาการเรียนการสอนรวมทั้งการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังต้องเผยแพร่ผลการวิจัยในรูปของบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสารระดับนานาชาติและระดับชาติ จากการรวบรวมผลการประเมินคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในปี 2553 – 2555 พบว่าในปี 2553 มีผลงานวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารระดับนานาชาติ จำนวน 7 เรื่อง ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ จำนวน 23 เรื่อง ต่อจำนวนอาจารย์ 417 คน คิดเป็นร้อยละ 7, ในปี 2554 มีผลงานวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารระดับนานาชาติ จำนวน 14 เรื่อง ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ จำนวน 28 เรื่อง ต่อจำนวนอาจารย์ 422 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และในปี 2555 มีผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติจำนวน 10 เรื่อง และตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติจำนวน 27 เรื่อง ต่อจำนวนอาจารย์ 413 คน คิดเป็นร้อยละ 9 จะเห็นได้ว่าจำนวนผลงานตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติและระดับชาติของคณาจารย์และนักวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ยังมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนอาจารย์และนักวิจัยจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่มหาวิทยาลัยประสบอยู่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย

นิยามศัพท์

แนวทางการส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่ หมายถึง การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการเพิ่มผลผลิตการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารระดับชาติและนานาชาติทั้งปริมาณและคุณภาพ

การตีพิมพ์บทความวิจัย หมายถึง การตีพิมพ์บทความจากผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Journal) ในระดับชาติหรือนานาชาติที่ปรากฏในฐานข้อมูลที่กำหนด รวมถึงบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Full paper) ที่ตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติหรือนานาชาติตามเงื่อนไขที่กำหนด

งานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติ หมายถึง บทความจากผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ (Journal) ที่มีชื่อปรากฏอยู่ในฐานข้อมูล Thai-Journal Citation Index Center (TCI) หรือวารสารวิชาการระดับชาติตามประกาศของ สมศ.

งานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ หมายถึง บทความจากผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ (Journal) ที่ปรากฏในฐานข้อมูลสากล ได้แก่ฐานข้อมูลการจัดอันดับวารสาร SJR (SCImago Journal Rank: www.scimagojr.com) หรือฐานข้อมูล ISI Web of Science (Science Citation Index Expand, Social Sciences Citation Index, Art and Humanities Citation Index) หรือฐานข้อมูล Scopus หรือวารสารวิชาการระดับนานาชาติตามประกาศ สมศ.

คณาจารย์ หมายถึง คณาจารย์ประจำที่เป็นข้าราชการ และพนักงานมหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมมาธิราช

นักวิจัย หมายถึง นักวิจัยและเจ้าหน้าที่วิจัยที่สังกัดสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมมาธิราช

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบปัญหาและความต้องการของคณาจารย์และนักวิจัยต่อการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสาร
2. ผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาการส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย
3. ผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมด้านการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยสู่ระดับชาติและนานาชาติ

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และกลุ่มคณาจารย์กับนักวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชประกอบไปด้วยรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและวิจัย ประธานกรรมการประจำสาขาวิชา 12 สาขาวิชา ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีการศึกษา และผู้อำนวยการสำนักทะเบียนและวัดผล รวมจำนวน 15 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทั้งจำนวนประชากร

ประชากรที่เป็นคณาจารย์ประจำสาขาวิชา จำนวน 12 สาขาวิชาประกอบไปด้วย 1. สาขาวิชาศิลปศาสตร์ 2. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ 3. สาขาวิชาวิทยาการจัดการ 4. สาขาวิชานิติศาสตร์ 5. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 6. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ 7. สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ 8. สาขาวิชารัฐศาสตร์ 9. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ 10. สาขาวิชานิติศาสตร์ 11. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 12. สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ และนักวิจัยกับเจ้าหน้าที่วิจัย รวมจำนวน 392 คน การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) และการให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 คน จากนั้น ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ตารางเลขสุ่มโดยมีเลขกำกับหน่วยรายชื่อ และทำการจัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้ ได้แก่แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ประกอบด้วย รายละเอียด ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นต่อปัญหาในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านเงินทุน ด้านแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ ด้านบทความวิจัย

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย

2. แบบสอบถาม

แบบสอบถาม ประกอบด้วย รายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในการทำงาน/การสอน ประสบการณ์ในการทำวิจัย ลักษณะงานวิจัย การเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการเขียนบทความ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบ ตอบตามตัวเลือกที่กำหนดให้ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสาร ประกอบด้วย ปัญหาด้านบุคคล ปัญหาด้านเงินทุน ปัญหาแหล่งตีพิมพ์ ปัญหาด้านบทความวิจัย

ส่วนที่ 3 ความต้องการในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสาร ประกอบด้วย องค์กรควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสาร องค์กรควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ด้านการเขียนบทความ องค์กรควรสร้างแรงจูงใจเพื่อชักจูงให้บุคคลในองค์กรในการปฏิบัติงานให้ได้ผลิต ทั้งปริมาณและคุณภาพมากที่สุด องค์กรควรมีที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาในการเขียนบทความภาษาต่างประเทศ ควรมีสวนย์ส่งเสริมสนับสนุนตรวจสอบบทความและดำเนินการส่งเสริมตีพิมพ์เผยแพร่

ส่วนที่ 4 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสาร

ส่วนที่ 2,3 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลคะแนน สภาพปัญหาในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสาร และความต้องการในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารใช้หลักการแปลผลค่าเฉลี่ยในการให้ความหมายคะแนนเฉลี่ยสภาพปัญหาและความต้องการในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543) มีดังนี้

การแปลคะแนน

4.51 – 5.00	หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอน การเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยโดยการโทรศัพท์นัดหมายเวลาการสัมภาษณ์ และทำการสัมภาษณ์จำนวน 15 คน และจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามไปยังคณาจารย์และนักวิจัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยวิธีการแบบเจาะจง จำนวน 205 ชุด โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์และใช้ระยะเวลาในการแจกแบบสอบถามระหว่างเดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม พ.ศ.2556 และได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีก 1 รอบ ในเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2557 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจความถูกต้องสมบูรณ์ และนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ตอบกลับมาทุกชุดก่อนจะนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดทำการวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในการทำงาน/การสอน ประสบการณ์ในการทำวิจัย ลักษณะงานวิจัย การเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการเขียนบทความโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับตัวแปรอายุ ประสบการณ์ในการทำงาน/การสอน ประสบการณ์ในการทำวิจัย จำนวนเข้าอบรม ใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของคณาจารย์และนักวิจัย ต่อแนวทางการส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสัมภาษณ์และคำถามปลายเปิดจากแบบสอบถามโดยการจัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาและใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการจัดอันดับเพื่อจัดกลุ่มข้อมูลวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามแนวทางส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสาร จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 57

คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 ส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 รองลงมาอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็น ร้อยละ 22.9 อายุ 30 – 40 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 และอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 มีระดับการศึกษาปริญญาเอก จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมามีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 และปริญญาตรีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมาตำแหน่งรองศาสตราจารย์ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 ตำแหน่งอาจารย์ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 ตำแหน่งนักวิจัย/เจ้าหน้าที่วิจัย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 และตำแหน่งศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5

ประสบการณ์ในการทำวิจัย 5 -10 เรื่อง จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมามีประสบการณ์ในการทำวิจัยน้อยกว่า 5 เรื่อง จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 และมีประสบการณ์ในการทำวิจัยมากกว่า 10 เรื่อง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยน้อยกว่า 5 เรื่อง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 75.6 รองลงมาเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย 5 – 10 เรื่อง จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 และเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยมากกว่า 10 เรื่อง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 เป็นผู้ร่วมวิจัยน้อยกว่า 5 เรื่อง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 58.5 รองลงมาเป็นผู้ร่วมวิจัย 5 – 10 เรื่อง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 และเป็นผู้ร่วมวิจัยมากกว่า 10 เรื่อง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 ลักษณะงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 75.6 รองลงมาเป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อหาความรู้ใหม่ และการวิจัยเพื่อการประเมินซึ่งมีจำนวนเท่ากัน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6

การตีพิมพ์ในวารสารในรอบ 10 ปี 5-10 เรื่อง จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 รองลงมามีการตีพิมพ์ในวารสารในรอบ 10 ปี น้อยกว่า 5 เรื่อง จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 และมีการตีพิมพ์ในวารสารในรอบ 10 ปี 11 เรื่องขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 มีการตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติในรอบ 10 ปี 5-10 เรื่อง จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 รองลงมามีการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารระดับชาติในรอบ 10 ปี น้อยกว่า 5 เรื่อง จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 42.4 มีการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารระดับชาติในรอบ 10 ปี 11 เรื่องขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 มีการตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติในรอบ 10 ปี น้อยกว่า 5 เรื่อง จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมามีการตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติในรอบ 10 ปี 5 - 10 เรื่อง จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8

ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติ และระดับนานาชาติจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 61.5 และเคยเข้ารับการอบรมจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 32.7 มีการทราบหลักเกณฑ์การสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย จำนวน 128 คน คิดเป็น

ร้อยละ 62.4 ไม่ทราบหลักเกณฑ์การสนับสนุน จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสาร ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 สภาพปัญหารายด้านที่ส่งผลต่อการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสาร

สภาพปัญหาในการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสาร	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ปัญหาด้านบุคคล	3.23	1.012	เห็นด้วยปานกลาง
2. ปัญหาด้านการเงิน	3.13	1.086	เห็นด้วยปานกลาง
3. ปัญหาแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่	3.22	0.903	เห็นด้วยปานกลาง
4. ปัญหาด้านบทความวิจัย	3.27	1.064	เห็นด้วยปานกลาง
รวม	3.21	1.016	เห็นด้วยปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารระดับปานกลางได้แก่ ปัญหาด้านบทความวิจัย (ค่าเฉลี่ย 3.27) ปัญหาด้านบุคคล (ค่าเฉลี่ย 3.23) ปัญหาแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย 3.22) และปัญหาด้านการเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.13)

1. ความคิดเห็นต่อปัญหาด้านบทความวิจัย ที่ส่งผลต่อการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.27) ซึ่งความคิดเห็นต่อปัญหาด้านบทความวิจัยที่ส่งผลต่อการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารระดับปานกลางได้แก่ ไม่มีศูนย์บริการเทคนิคเบื้องต้นในการเขียนบทความวิจัย (ค่าเฉลี่ย 3.48) ประเภทของงานวิจัยมีผลต่อการพิจารณาของบรรณาธิการในการคัดเลือกผลงานตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ (ค่าเฉลี่ย 3.40) และไม่มีศูนย์ประเมินบทความวิจัยที่ส่งไปตีพิมพ์เผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย 3.37)

2. ความคิดเห็นต่อปัญหาด้านบุคคล ที่ส่งผลต่อการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.23) ซึ่งความคิดเห็นต่อปัญหาด้านบุคคลที่ส่งผลต่อการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารระดับมากคือปัญหาด้านเวลาเนื่องจากภาระงานประจำและงานอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.21) มีความคิดเห็นปานกลางได้แก่ ความรู้และทักษะภาษาต่างประเทศมีความสำคัญต่อการเขียนบทความวิจัย (ค่าเฉลี่ย 3.46) และ ความรู้และทักษะในการเขียนบทความวิจัยมีผลต่อการตีพิมพ์เผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย 3.33)

3. ความคิดเห็นต่อปัญหาแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.22) ซึ่งความคิดเห็นต่อปัญหาแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารในระดับมากได้แก่ วารสารมีค่า Impact Factor สูงมีผลต่อการตัดสินใจเลือกส่งผลงาน (ค่าเฉลี่ย 3.71) ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขของแหล่งตีพิมพ์ มีผลต่อการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย (ค่าเฉลี่ย 3.65) และมีความเห็นระดับปานกลางคือความมีชื่อเสียงของวารสารมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตีพิมพ์ผลงานวิจัย (ค่าเฉลี่ย 3.33)

4. ความคิดเห็นต่อปัญหาด้านการเงิน ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารระดับปานกลางคือ การที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ผลงานลงในวารสารเป็นอุปสรรคต่อการตีพิมพ์ผลงาน (ค่าเฉลี่ย 3.13)

ตารางที่ 2 ความต้องการการส่งเสริมการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสาร

ความต้องการการส่งเสริมการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสาร	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. องค์กรควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ผลงานในวารสาร	4.10	0.80	เห็นด้วยมาก
2. องค์กรควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ด้านการเขียนบทความ	3.90	0.92	เห็นด้วยมาก
3. องค์กรควรสร้างแรงจูงใจ เพื่อชักจูงให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงานให้ได้ผลผลิต ทั้งปริมาณและคุณภาพมากที่สุด	4.22	0.75	เห็นด้วยมาก
4. องค์กรควรมีที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาในการเขียนบทความภาษาต่างประเทศ	4.14	0.80	เห็นด้วยมาก
5. ควรมีศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนตรวจสอบบทความและดำเนินการส่งตีพิมพ์เผยแพร่	4.16	0.928	เห็นด้วยมาก
รวม	4.10	0.84	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารมีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.10) ความคิดเห็นต่อความต้องการการส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารในระดับมาก ได้แก่ องค์กรควรสร้างแรงจูงใจ เพื่อชักจูงให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงานให้ได้ผลผลิต ทั้งปริมาณ และคุณภาพมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.22) ควรมีศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนตรวจสอบบทความและดำเนินการส่งตีพิมพ์เผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย 4.16) องค์กรควรมีที่

ปรึกษาเมื่อมีปัญหาในการเขียนบทความภาษาต่างประเทศ (ค่าเฉลี่ย 4.14) องค์กรควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการพิมพ์ผลงานในวารสาร (ค่าเฉลี่ย 4.10) และองค์กรควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ด้านการเขียนบทความ (ค่าเฉลี่ย 3.90)

สรุปความคิดเห็นจากผู้บริหาร

ความคิดเห็นต่อปัญหาในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารของคณาจารย์และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

1. ด้านบุคลากร คณาจารย์และนักวิจัยส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัย ยังไม่ให้ความสำคัญกับงานวิจัยเท่าที่ควร เนื่องจากอาจารย์มีภาระกิจอื่นๆ ที่เป็นภาระงานประจำมากส่วนหนึ่ง และมองว่างานวิจัยเป็นงานรองที่จะไม่ทำถ้าไม่ปลอดจากภาระกิจอื่นๆ อย่างแท้จริง อีกประการหนึ่งคือคณาจารย์และนักวิจัยไม่สนใจในการวิจัยเชิงลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้ได้องค์ความรู้และเป็นผู้รู้จริงในเรื่องนั้น มักจะเปลี่ยนความสนใจตามความสนใจของแหล่งทุน ทำให้งานวิจัยไม่น่าสนใจพอที่วารสารจะรับตีพิมพ์ คณาจารย์มีภาระงานผลิตชุดวิชา ทำให้มีข้อจำกัดด้านการผลิตบทความเพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่และด้านการทำวิจัย เพื่อนำมาเขียนบทความได้อย่างต่อเนื่อง ควรจัดบุคลากรเพื่อแนะนำ/ประสานงานในการตีพิมพ์ฯ ตามแหล่งต่างๆ และมีข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อกำหนดในการตีพิมพ์วารสารแต่ละฉบับ เช่นรูปแบบการเขียน Font Size ลักษณะการพิมพ์ การอ้างอิง เพื่อบุคลากรจะได้เตรียมต้นฉบับให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของวารสารแต่ละฉบับและมีข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาการส่งต้นฉบับของวารสารแต่ละฉบับ ควรจัดบุคลากรที่ช่วยแปลบทความเป็นภาษาอังกฤษ เฉพาะของแต่ละศาสตร์เพราะวิชาการต่างๆ จะมีศัพท์เฉพาะของตนเอง ขาดแรงจูงใจในการตีพิมพ์ แรงจูงใจในที่นี่ไม่ได้หมายถึงเงิน แต่หมายถึงกำลังใจ ควรมีระบบที่ส่งเสริมกำลังใจ เช่นมีบอร์ดเผยแพร่ผลงานที่บุคลากรได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว ควรมีการสนับสนุน โดยเฉพาะ Peer Review หรือการช่วยด้านภาษาบุคลากรยังขาดความรู้ ทักษะ เรื่องภาษาต่างประเทศเป็นปัญหา อุปสรรคสำคัญ อาจารย์ที่บรรจุใหม่ขาดประสบการณ์ในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารโดยเฉพาะระดับนานาชาติ ทำให้ไม่ทราบถึงกระบวนการขั้นตอน และแนวปฏิบัติที่ดี ด้วยภาระงานของคณาจารย์ด้านการเรียนการสอนและงานเชิงธุรการที่มีเป็นจำนวนมากทำให้อาจารย์ไม่สามารถมุ่งจุดสนใจในการทำวิจัยสำหรับการตีพิมพ์ในวารสารได้อย่างเต็มที่และอย่างต่อเนื่อง ควรมีที่ปรึกษาในด้านการเขียนโครงการวิจัยที่มีศักยภาพและตอบโจทย์ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสของการตีพิมพ์เผยแพร่ ควรมีนักภาษาอังกฤษระดับสากล ที่จะช่วยขัดเกลาภาษาก่อนส่งไปวารสารต่างประเทศ หรือหากมีแล้วก็ควรประชาสัมพันธ์ หรือเปิดตัวและแนะนำการใช้บริการตอนนี้ ไม่รู้ว่ามีหรือไม่มีซึ่งไม่ใช่แค่การแปลภาษาแต่เป็นการช่วยกันร่างบทความ

2. ด้านเงินทุน ทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยค่อนข้างจำกัด นักวิจัยหรือคณาจารย์จึงสนใจทุนวิจัยจากหน่วยงานภายนอกมากกว่า เมื่อได้ผลงานวิจัยออกมา ส่วนใหญ่จึงเป็นลิขสิทธิ์ของแหล่งทุน ทำให้ไม่สามารถตีพิมพ์ได้ เงินทุนเพื่อส่งเสริมการวิจัยยังมีค่อนข้างจำกัด ทำให้ผู้ต้องการทำวิจัย บางส่วนยังไม่ได้รับ

การสนับสนุนให้ทำวิจัยที่สนใจ ซึ่งจะนำมาสู่การเขียนบทความ ควรจัดสรรค่าตอบแทนในการแปลบทความ/แปลบทความเป็นภาษาต่างประเทศเพื่อสนับสนุนการลงบทความในวารสารนานาชาติ ควรมีระบบสนับสนุนเงินทุนในการตีพิมพ์เผยแพร่(ไม่ใช่ตีพิมพ์แล้วให้การสนับสนุน) แต่ควรเป็นการสนับสนุนเมื่อตีพิมพ์ได้ในวารสารใดที่ต้องมีค่าบริการ (เงินค่าตีพิมพ์) หากมีการสำรองจ่ายควรเบิกจ่ายได้ ไม่ควรมีข้อจำกัดหรือเพดานสำหรับค่าตีพิมพ์ (จำนวนตามจ่ายจริง) มหาวิทยาลัยมีเงินสนับสนุนน้อยและมีระเบียบขั้นตอนยุ่งยากตามนโยบาย มหาวิทยาลัยฯ แต่ควรสนับสนุนการไปเผยแพร่ ประชุมวิชาการเพราะเป็นทางลัดไปสู่การเขียนบทความ เนื่องจากได้เห็นแนวทางของคนอื่นๆ กว้างขวาง

3. ด้านแหล่งตีพิมพ์ แหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ที่มีคุณภาพมีจำนวนไม่มากนัก บางแห่งมีข้อกำหนดในการตีพิมพ์ยุ่งยาก และต้องมีค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ แหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ที่อยู่ในฐานที่เป็นที่ยอมรับทางด้านเศรษฐศาสตร์ยังมีไม่มากนัก ควรมีฐานข้อมูลวารสารต่างๆ ที่อยู่ในฐาน TCI เพื่อบุคลากรจะได้เลือกการเผยแพร่ได้ถูกแหล่ง ตามตัวชี้วัดการประกันคุณภาพ ควรผลักดันในวารสารของมหาวิทยาลัย/สาขาวิชาเข้าสู่ฐาน TCI ควรมีการจัดสัมมนาให้ความรู้เรื่องการหาแหล่งตีพิมพ์ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบให้บุคลากรได้รับทราบ ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ของแต่ละสาขาให้คณาจารย์ได้ทราบโดยเฉพาะอาจารย์ที่ยังมีประสบการณ์น้อยในด้านการตีพิมพ์เผยแพร่ ผู้ตีพิมพ์ควรหาคำกว้างไกล ค้นคว้าเองเป็นหลัก และรู้ Keyword ของเรื่องตนเองว่าอยู่ในวารสารประเภทใด เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายใด ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดกลางจะมีคนทำหน้าที่ช่วยสืบค้นทางเทคนิคเพื่อหาแหล่งข้อมูล โดยเฉพาะบางครั้งจะลงวารสารใดก็ต้องได้อ่านบทความจากวารสารนั้นๆ ก่อน และต้องสามารถเข้าถึงไป Download บทความออกมาได้ ส่วนมากจะต้องใช้ช่องทางสมาชิกหรือเครือข่าย

4. ด้านบทความวิจัย บทความวิจัยของมหาวิทยาลัย จากงานวิจัยบางประเภทไม่สามารถตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ ภายนอกมหาวิทยาลัยได้ เช่น การวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรชุดวิชา ของมหาวิทยาลัยเอง การกำหนดให้บทความวิจัยต้องมีเนื้อหาอย่างเดียวกับรายงานวิจัย ก็เป็นปัญหาอุปสรรคหนึ่งในการตีพิมพ์ เนื่องจากวารสารที่รับตีพิมพ์อาจจะไม่สนใจผลงานวิจัยทั้งหมดของเรื่องนั้น จึงไม่รับตีพิมพ์ แต่ถ้ามีการนำบางส่วนของที่น่าสนใจก็อาจจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ การตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย ได้ต้องเริ่มด้วยการทำวิจัย ซึ่งอาจารย์บางส่วนโดยเฉพาะนักวิจัยมือใหม่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ควรมีฐานข้อมูลรูปแบบการเขียนบทความของวารสารต่างๆ การอนุมัติหัวข้อวิจัย บางครั้งกำหนดว่าเป็นความลับ ไม่ให้ตีพิมพ์เผยแพร่ทำให้ไม่สามารถตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ ควรจัดกลุ่มผู้เขียนบทความวิจัยเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มสังคมศาสตร์กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ฯลฯ เพื่อให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และปรับปรุงบทความวิจัย ขาดการอบรมแนวทางการเขียนที่มีความเป็นสากล ควรจัดให้มีหน่วยงานสนับสนุนการตรวจสอบบทความที่เป็นภาษาอังกฤษ สำหรับอาจารย์ และนักวิจัยที่ต้องการ เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพ การเขียนในระดับสากลได้ควรจัดให้มีที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัย สำหรับให้อาจารย์และนักวิจัยปรึกษาหารือ

ถึงกระบวนการการจัดทำบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ เพิ่ม/ให้มีที่มที่เลี้ยงด้านการจัดทำข้อมูลสถิติ ประยุกต์ เพราะเป็นข้อมูลส่วนที่เพิ่มความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือเชิงสถิติ ควรเป็นบทความที่มีมาตรฐานตาม เกณฑ์ของแหล่งตีพิมพ์เป็นการเขียนขึ้นเพื่อให้สามารถลงตีพิมพ์เฉพาะวารสารนั้นๆ

อภิปรายผล

แนวทางการส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสาร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น คณาจารย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่าความคิดเห็นต่อความต้องการในการส่งเสริมการตีพิมพ์ บทความวิจัยในวารสารระดับมากได้แก่ องค์กรควรสร้างแรงจูงใจเพื่อชักจูงให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงาน ให้ได้ผลผลิตทั้งปริมาณ และคุณภาพมากที่สุด ควรมีศูนย์ส่งเสริมตรวจสอบและการส่งตีพิมพ์ องค์กรควรมีที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาในการเขียนภาษาต่างประเทศ จากสรุปผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า แนวทางการส่งเสริม การตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารคือ องค์กรควรสร้างแรงจูงใจเพื่อชักจูงให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงานให้ ได้ผลผลิตทั้งปริมาณ และคุณภาพมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีความเสมอภาค ของ J. Stacy Adams (1965) และทฤษฎีความคาดหวัง ของวิกเตอร์ วรูม (1964) ที่กล่าวว่ากระบวนการจูงใจของ มนุษย์ในการทำงาน มีการที่จะจูงใจให้พนักงานทำงานเพิ่มขึ้นนั้นจะต้องเข้าใจกระบวนการทางความคิด และการรับรู้ของบุคคลก่อน โดยปกติเมื่อคนจะทำงานเพิ่มขึ้นจากระดับปกติเขาจะคิดว่าเขาจะได้อะไรจาก การกระทำนั้นหรือการคาดคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นเมื่อเขาได้แสดงพฤติกรรมบางอย่าง ในกรณีของการทำงาน พนักงานจะเพิ่มความพยายามมากขึ้นเมื่อเขาคิดว่าการทำงานนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์บางประการที่เขามีความพึง พอใจ เช่น เมื่อทำงานหนักขึ้นผลการปฏิบัติงานของเขาอยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้นทำให้เขาได้รับการพิจารณาเลื่อน ขึ้น เลื่อนตำแหน่งและได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้นค่าจ้างกับตำแหน่งเป็นผลของการทำงานหนักและเป็นรางวัลที่เขา ต้องการเพราะทำให้เขาารู้สึกว่าได้รับการยกย่องจากผู้อื่นมากขึ้น แต่ถ้าเขาคิดว่าแม้เขาจะทำงานหนักขึ้น เท่าไรก็ตามหัวหน้าของเขาก็ไม่เคยสนใจดูแลยกย่องเขาจึงเป็นไปไม่ได้ที่เขาจะได้รับการพิจารณาเลื่อนขึ้น เลื่อนตำแหน่งเขาก็ไม่เห็นความจำเป็นของการทำงานเพิ่มขึ้น ความรุนแรงของพฤติกรรมที่จะทำงานขึ้นอยู่กับ การคาดหวังที่จะกระทำตามความคาดหวังนั้นรวมถึงความดึงดูดใจของผลลัพธ์ที่จะได้รับซึ่งจะมีเรื่อง ของการดึงดูดใจ การเชื่อมโยงรางวัลกับผลงาน และการเชื่อมโยงระหว่างผลงานกับความพยายามโดยทฤษฎี นี้จะเน้นเรื่องของการจ่ายและ การให้รางวัลตอบแทนเน้นในเรื่องพฤติกรรมที่คาดหวังเอาไว้ต่อเรื่องผลงาน ผลรางวัลและผลลัพธ์ของความพึงพอใจต่อเป้าหมายจะเป็นตัวกำหนดระดับของความพยายามของพนักงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการทำงานวิจัยในเชิงบูรณาการเพิ่มมากขึ้นทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานวิจัยให้มากขึ้น และเพื่อรองรับกับผลกระทบจากการเกษียณอายุราชการของนักวิจัยในระยะ 5-10 ปีข้างหน้า

2. ควรปรับกลไกในการส่งเสริมให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่มากขึ้น ตั้งแต่กลไกของการขอทุนวิจัย การพิจารณารายงานการวิจัย ควรมีความกระชับ เพื่อให้มีผลงานวิจัยแล้วเสร็จมากขึ้นจะส่งผลต่อการตีพิมพ์เผยแพร่มากขึ้น

3. สร้างระบบสนับสนุนในให้มีทุนสำหรับการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย

4. สนับสนุนให้มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมาช่วยตรวจคัดเกลาแก้ไขสำนวนและการใช้ภาษาในบทความวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยของคณาจารย์และนักวิจัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2. ควรศึกษาถึงจำนวนผลงานวิจัยที่แล้วเสร็จและสามารถตีพิมพ์ในวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูลสากล

3. ควรศึกษาถึงการใช้อยุทธศาสตร์ผลงานวิจัย ของคณาจารย์และนักวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บรรณานุกรม

John W. Best. (1981). *Research in Education*. 4th ed. NJ: Prentice – Hall Inc.

J. Stacy Adams. (2557). *ทฤษฎีความเสมอภาค*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://yoosook11.blogspot.com/2011/01/equity-theory.htm>.

Victor Vroom. (1964). *ทฤษฎีความคาดหวัง*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php>

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

**THE RELATIONSHIP BETWEEN INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS AND LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOL UNDER
PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2**

นางสาววรรณ เฟื่องฟู

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

wanna_f@mail.rmutt.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งอรุณ รังรองรัตน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

drroong57@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 2) ศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 315 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the level of instructional leadership of school administrators, 2) the level of the learning organization of schools, and 3) the relationship between instructional leadership of school administrators and the learning organization of schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 2.

The sample selected by using a stratified random sampling technique, was composed of 315 directors and teachers in schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 2 in academic year 2015. The research instrument used for data collecting was Likert five-point scale questionnaires. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient.

The result showed that 1) the level of instructional leadership of school administrators as a whole was at a high level, 2) the level of the learning organization of schools as a whole was at a high level, and 3) the relationship between instructional leadership of school administrators and the learning organization of schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 2 as a whole revealed the high positive relationship at .01 level of significance.

Keywords: instructional leadership of school administrators, learning organization of school, primary educational service area.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กำหนดไว้ในมาตรา 11 ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในหน่วยงานทั้งในระดับกลุ่มและระดับองค์การโดยมุ่งเน้นส่วนราชการให้มีลักษณะก้าวไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยบุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานในการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ สะดวกและรวดเร็ว ตลอดจนมีการถ่ายโอนข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2546, น. 3) การพัฒนาส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐให้ก้าวไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นมีความทันสมัย รวดเร็ว และปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการทำงานของบุคลากรในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองและมีความศักยภาพในการทำงาน โดยมีการส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2556)

เพื่อให้การศึกษาของประเทศไทย มีมาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย และมีความศักยภาพสูงสุด มีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่งและเหมาะสม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จึงได้กำหนดไว้ใน ปีงบประมาณ 2558 กล่าวไว้ในนโยบายข้อที่ 3 ซึ่งว่าด้วยเรื่องยกระดับความแข็งแกร่งมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหาร ให้เป็นครูเป็นผู้ที่มีความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาความสามารถของตนในการบริหารจัดการ และเป็นผู้นำทางวิชาการ ครูและผู้บริหารประพุดิคนเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้เรียน สร้างความมั่นใจและความไว้วางใจ ส่งเสริมให้รับผิชอบต่อผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ให้สอดคล้องกับวิชาชีพ และเร่งรัดปรับปรุงสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง มีแรงบันดาลใจและมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ชัดเจน ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล และสนองกลยุทธ์ ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูในพื้นที่ ทั้งในโรงเรียนเดียวกัน และระหว่างโรงเรียนอื่นๆ หรือในองค์กร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาถือว่ามีความสำคัญต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพราะผู้บริหารเป็นผู้ขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุไปสู่เป้าหมาย โดยผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้บุคลากรมีแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน (Krug, 1992, pp. 8-9) การพัฒนาองค์กรที่ก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้นั้นผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้บุคลากรภายในสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน หากผู้บริหารสถานศึกษาขาดทักษะในการบริหารและการเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการก็จะค่อนข้างจะมีอุปสรรคในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งมีการบริหารงานที่แตกต่างกันออกไป หากผู้บริหารมีภาวะทางวิชาการควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางาน ตลอดจนนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ที่ระบบ และการถ่ายโอนข้อมูล ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ในการใช้สื่อออนไลน์เพื่อใช้ในการเพิ่มพูนความรู้ เช่น อินเทอร์เน็ต มาใช้ปฏิบัติงานให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วสถานศึกษาก็จะประสบความสำเร็จในการก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Marquardt, 2011, p. 247)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 กำหนดกรอบแนวดำเนินงานของนโยบายและยุทธศาสตร์ ในมาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการองค์กรสู่ความเป็นเลิศ ในการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในขณะที่ยังขาดระบบในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดการความรู้ ที่เป็นระบบ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับกลุ่มและระดับองค์กร จึงมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องการพัฒนาคน พัฒนางาน ให้นำไปสู่องค์กรสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้และกระบวนการพัฒนาให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ มีความสามารถในการคิดเชิงระบบ สามารถรับรู้ และปรับเปลี่ยนกรอบความคิดในการสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรเกิดการพัฒนาตนเองและองค์กรมีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เพื่อไปกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ สู่เป้าหมาย มีการจัดการความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งในระดับกลุ่ม และระดับองค์กรมาพัฒนาตนเองและ

พัฒนาองค์กร อีกทั้งยังต้องพัฒนาสถานศึกษาที่อยู่ในความดูแล ให้ก้าวเข้าสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2557)

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นการส่งสมความรู้จากประสบการณ์ของบุคลากรของสถานศึกษา จึงเป็นเรื่องที่บุคคลและกลุ่มจะต้องมีความตระหนัก ในการสร้างผลงานที่ดีให้กับองค์กร ร่วมกันพัฒนาตนเองและหน่วยงาน ให้เจริญงอกงามอย่างต่อเนื่อง และองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นพลวัตที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จะต้องฝึกฝนและพัฒนาทักษะและหลักการในการเรียนรู้แบบทั่วทั้งองค์กร ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยี และสามารถนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นการก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

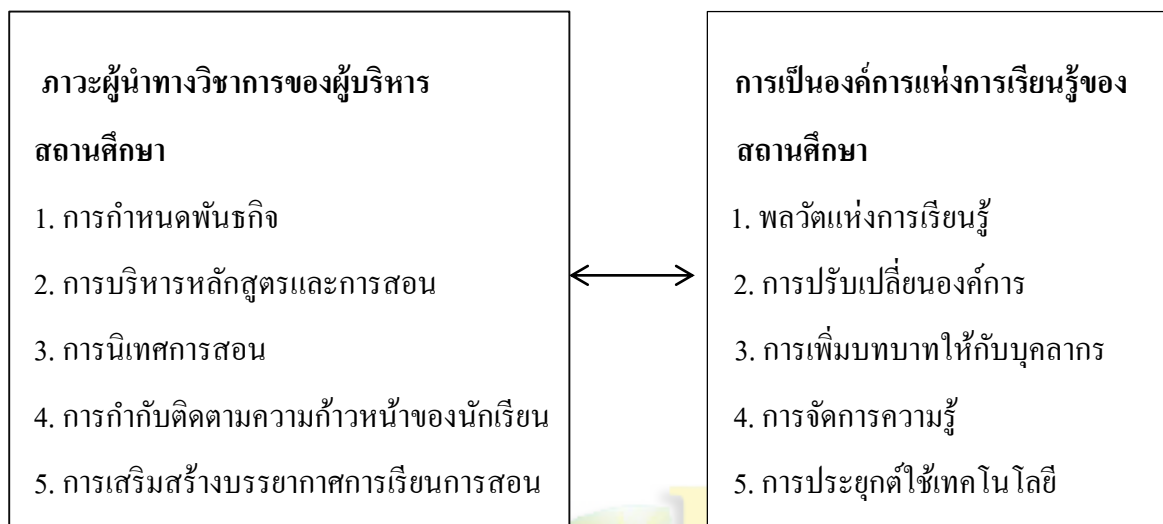
ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดของครูก (Krug, 1992, pp. 8-9) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน และศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ตามแนวคิดของมาร์ควอดท์ (Marquardt, 2011) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) พลวัตแห่งการเรียนรู้ 2) การปรับเปลี่ยนองค์กร 3) การเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร 4) การจัดการความรู้ และ 5) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและสถานศึกษาให้ก้าวเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวคิดของครู (Krug, 1992, pp. 430-443) ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ส่วนแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ มาควอดท์ (Marquardt, 2011) ซึ่งมี 5 องค์ประกอบคือ 1) พลวัตแห่งการเรียนรู้ 2) การปรับเปลี่ยนองค์กร 3) การเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร 4) การจัดการความรู้ และ 5) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้แก่ 3 อำเภอ คือ ลำลูกกา รัษฎา และหนองเสือ ซึ่งมีโรงเรียนทั้งหมด 67 โรงเรียน มีจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนทั้งหมด 1,337 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวนทั้งสิ้น 315 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.10 มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.00 ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 93.30 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 72.70 และมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.60

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2556, น. 121) ผลดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	จำนวน (n=315)		แปลผล อยู่ในระดับ
	($\bar{X}$)	S.D.	
1. การกำหนดพันธกิจ (X_1)	4.24	0.64	มาก
2. การบริหารหลักสูตรและการสอน (X_2)	4.15	0.64	มาก
3. การนิเทศการสอน (X_3)	4.13	0.65	มาก
4. การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน (X_4)	4.13	0.68	มาก
5. การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน (X_5)	4.18	0.67	มาก
รวม	4.17	.599	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดคือ การกำหนดพันธกิจ รองลงมา คือ การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน

เรียนการสอน อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการนิเทศการสอน และการกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

การศึกษาระดับของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2556, น. 121) ผลดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวม

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (Y)	จำนวน (n=315)		แปลผล อยู่ในระดับ
	($\bar{X}$)	S.D.	
1. ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ (Y_1)	4.09	0.61	มาก
2. ด้านการปรับเปลี่ยนองค์กร (Y_2)	4.09	0.64	มาก
3. ด้านการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร (Y_3)	4.11	0.66	มาก
4. ด้านการจัดการความรู้ (Y_4)	4.06	0.62	มาก
5. ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Y_5)	4.04	0.68	มาก
รวม	4.08	0.58	มาก

ผลการวิเคราะห์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร รองลงมา คือ ด้านการปรับเปลี่ยนองค์กรและด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมผลปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร สถานศึกษา	การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (Y)					
	พลวัต แห่ง การ เรียนรู้ (Y ₁)	การ ปรับเปลี่ยน องค์กร (Y ₂)	การเพิ่ม บทบาท ให้กับ บุคลากร (Y ₃)	การจัดการ ความรู้ (Y ₄)	การ ประยุกต์ใช้ เทคโนโลยี (Y ₅)	องค์กร แห่งการ เรียนรู้ของ สถานศึกษา (Y _{tot})
การกำหนด พันธกิจ (x ₁)	.611**	.691**	.710**	.641**	.642**	.728**
การบริหารหลักสูตร และการสอน (x ₂)	.680**	.742**	.766**	.706**	.702**	.794**
การนิเทศการสอน (x ₃)	.672**	.706**	.725**	.703**	.691**	.772**
การกำกับติดตาม ความก้าวหน้าของ นักเรียน (x ₄)	.660**	.724**	.755**	.726**	.748**	.799**
การเสริมสร้าง บรรยากาศการเรียน การสอน (x ₅)	.611**	.707**	.728**	.744**	.758**	.785**
ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร สถานศึกษา (X _{tot})	.711**	.785**	.810**	.775**	.780**	.853**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยด้านที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ การบริหารหลักสูตรและการสอนกับการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ การกำหนดพันธกิจกับพลวัตแห่งการเรียนรู้ และเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนกับพลวัตแห่งการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ การกำหนดพันธกิจ รองลงมา คือ การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน และที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุด คือ ด้านการนิเทศการสอน และการกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้บริหารมีความเตรียมความพร้อมในเรื่องการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องมีความเข้มแข็งที่จะมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนโดยมุ่งเน้นการกำหนดพันธกิจ วิสัยทัศน์ และมีการทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนมีกรอบและทิศทางในการปฏิบัติงานให้งานบรรลุไปตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ผู้บริหารจึงเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงาน ตลอดจนผู้บริหารยังต้องมีทักษะและเทคนิคที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีผลงานในเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยจัดทำโครงการหรือการสร้างนวัตกรรมที่เป็นเลิศและนำมาพัฒนาสถานศึกษาที่เรียกว่า Best Practice ที่ผู้บริหารทุกโรงเรียนจะต้องจัดทำขึ้นมา เพื่อที่จะนำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง ผู้บริหารจึงมีบทบาทที่สำคัญในการเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยสร้างนวัตกรรมที่เป็นเลิศในการหาจุดเด่นของสถานศึกษาของตนเอง นำมาเป็นนโยบายที่จะช่วยพัฒนาและขับเคลื่อนสถานศึกษาของตนเองให้มีคุณภาพ ตลอดจนผู้บริหารมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่นของตนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และผู้ปกครองในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งเสริมสร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศภายในโรงเรียนให้มีมุมวิชาการ และผู้บริหารยังเป็นต้นแบบที่ดีในการเป็นที่ปรึกษาทางด้านวิชาการให้กับครู และมีการกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนเพื่อจะนำข้อมูลมาเป็นสารสนเทศในปรับปรุงและพัฒนาให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิเชียร ทองคลี (2554, น. 122-132) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ฌ์ฐชนก ชัยศรี (2555, น. 96-100) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการกำหนดพันธกิจ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน โดยมีการประชุมชี้แจง กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียน โดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน อีกทั้งบุคลากรมีความเข้าใจตรงกัน ในแนวทางของการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนางานด้านวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งความสำเร็จของงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับ พัทรินทร์ พันธุ์โคติ (2556, น. 90-92) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านคือ ด้านกำหนดพันธกิจ อยู่ในระดับมาก

1.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดและวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยมีการวางแผนในการบริหารหลักสูตรที่มีคุณภาพมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และผู้บริหารยังเป็นผู้ให้คำปรึกษาให้กับครูผู้สอน มีทักษะและความชำนาญที่จะถ่ายทอดในการเป็นผู้นำทางวิชาการให้กับครูผู้สอนเกี่ยวกับเทคนิคการสอน ได้อย่างหลากหลายและมีแนวทางพัฒนาทางด้านสติปัญญาของนักเรียน โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียน และดูแลนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนโดยการจัดการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้นเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนและให้ความไว้วางใจในสถานศึกษาที่ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนซึ่งสอดคล้องกับ รัชสุดา บุตรดีศักดิ์ (2556, น. 120-122) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการนิเทศการสอน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีโครงการนิเทศการสอนครู โดยผู้บริหารมีการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลในด้านการจัดการเรียนการสอนของครูว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และเข้าไปให้คำแนะนำและชี้แนะกับครูผู้สอน โดยผู้บริหารมีบทบาทในฐานะผู้นำทางวิชาการเข้าไปนิเทศการสอนของครูอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ในการดูแลเรื่องการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครู อีกทั้งยังส่งเสริมในเรื่องการใช้สื่ออุปกรณ์ที่จะทำให้เกิดผลดีกับตัวนักเรียน และนำผลข้อมูลจากการนิเทศการสอนของครูผู้สอนมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ รัชสุดา บุตรดีศักดิ์ (2556, น. 120-122) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับ

ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านคือ ด้านการพัฒนาครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนที่ชัดเจน ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในการควบคุมกำกับดูแลเกี่ยวกับงานวิชาการของโรงเรียน มีการวางแผนและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของครู และมีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับใด และมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีมุมส่งเสริมเกี่ยวกับวิชาการภายในโรงเรียน และทำให้เกิดความพึงพอใจของผู้ปกครอง สอดคล้องกับ พัชรินทร์ พันธุ์โตติ (2556, น. 90-92) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน คือ ด้านการกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.5 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน โดยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนมากขึ้น และส่งเสริมให้ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยมีการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนในการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างสะดวก สบายงาม และปลอดภัย สอดคล้องกับ วิเชียร ทองคลี (2554, น. 122-132) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร รองลงมา คือ ด้านการปรับเปลี่ยนองค์กรและด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ และด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษายังเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงาน และมอบอำนาจให้บุคลากรได้มีการตัดสินใจในการทำงานเองตามความ

ถนัดและความรับผิดชอบ และมีการจัดอบรมบุคลากรให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาคุณงาน การอบรมสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้ารับการศึกษาคือ และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและคล่องตัวและมีระบบในการจัดเก็บข้อมูล และถ่ายโอนข้อมูลได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น สอดคล้องกับ ชีรยุทธ จิมอาษา (2551, น. 97-100) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จุฑามาศ อินนามเพ็ง (2552, น.185-198) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารครูผู้สอนที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาแต่ละด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้ได้พัฒนาตนเองในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานซึ่งกันและกัน และมีสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมในด้านต่างๆ เช่น ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการศึกษาคือ ได้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ การศึกษาคุณงาน และการเข้าร่วมประชุมสัมมนาเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ ชีรยุทธ จิมอาษา (2551, น. 97-100) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2.2 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการปรับเปลี่ยนองค์กร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการกำหนดจัดทำโครงสร้างและมีกรอบแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา โดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมในประชุมร่วมกันวางแผนและพัฒนาเรื่องการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารส่งเสริมบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีการทำงานเป็นทีมในการร่วมกันวางแผนในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กรที่ได้ตั้งไว้ สอดคล้องกับ อัญชลี ปรีชายศ (2554, น.80-83)) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มบ่อทอง1 อำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี

เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการปรับเปลี่ยนองค์การ อยู่ในระดับมาก

2.3 การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานโดยการกระจายอำนาจและมอบหมายอำนาจในการทำงานให้กับบุคลากร ตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล และส่งเสริมในการ เปิดโอกาสให้บุคลากร ภายในโรงเรียนได้เรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง ตลอดจนบุคลากรมีอิสระในการตัดสินใจในการทำงาน ผู้บริหารมีความไว้วางใจในการทำงานของบุคลากร รวมถึงการสนับสนุนให้บุคลากรนำความรู้ที่ได้มา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียน สอดคล้องกับ ปิยะ ละมุลมอญ (2556, น.88-91) พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน คือ ด้านการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากรอยู่ในระดับมาก และแตกต่างกับงานวิจัยของ ทศวรรณ เฟื่องฟูฒ (2553, น. 83) พบว่า ปัจจัยองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายปัจจัย คือ ปัจจัยการเพิ่มอำนาจสมาชิกองค์การ อยู่ในระดับปานกลาง

2.4 การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการจัดการความรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีการส่งเสริมให้บุคลากร แสวงหาความรู้ใหม่ๆ ได้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน บุคลากรมีความกระตือรือร้นใน การแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันทั้งใน ระดับกลุ่มและระดับองค์การ และเผยแพร่ผลงานของตนเองไปยังสถานศึกษาอื่นๆ ให้ได้รับความรู้ร่วมกันมี การถ่ายโอนความรู้ ตลอดจนผู้บริหารยังเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความถนัดและความชำนาญเข้ามา ช่วยเหลือให้คำปรึกษาระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน มีการส่งเสริมการจัดอบรมสัมมนา เพื่อให้บุคลากรได้นำ ความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ทนต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมถึงการจัดเก็บ องค์ความรู้ได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ สุกลักษณ์ สานติเชียร (2557, น. 73-75) พบว่า การศึกษาการ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 พบว่า โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการจัดการความรู้ อยู่ในระดับมาก

2.5 การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจ เป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้บริหารได้

ส่งเสริมให้บุคลากรภายในโรงเรียนเข้าถึงเครือข่ายของค์ความรู้ต่างๆ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อ คอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อจำนวนบุคลากร และผู้บริหารสนับสนุนจัดทำห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพื่อให้ บุคลากรได้มีแหล่งสืบค้นข้อมูลและใช้ในห้องสำนักงาน เพื่อใช้ในการสร้างฐานข้อมูลและจัดเก็บข้อมูล รวมถึงการถ่ายโอนข้อมูล จัดทำข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นได้อย่างเป็นระบบ โดยสามารถเข้าถึงเครือข่าย ต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต หรือการออนไลน์ มาใช้ให้การทำงานให้เกิดความสะดวก และรวดเร็วเป็นระบบมาก ขึ้น สอดคล้องกับ ชิริยุทธ จิมอาษา (2551, น. 97-100) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการนำเทคโนโลยีไปใช้ อยู่ในระดับมาก แตกต่างกับงานวิจัยของ ช่อผกา ชัย ชาญ (2555 น. 82-84) พบว่า การศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีราชา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และ ครูผู้สอนพบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการนำเทคโนโลยีไป ประยุกต์ใช้ อยู่ในระดับปานกลาง

3. จากการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ราย ด้าน พบว่า ในภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์ กันทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงโดยคู่ที่มีความ สัมพันธ์อยู่ในระดับสูง คือ การบริหารหลักสูตรและการสอนกับการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนในการบริหารหลักสูตรและการสอนภายในสถานศึกษาของตนเอง ในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการกำหนดนโยบายและปรับปรุงการเรียน การสอน การประเมินผลการสอนของครู เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น อีกทั้งผู้บริหารมี การมอบอำนาจให้กับบุคลากรในการตัดสินใจในงาน บุคลากรทุกคนได้รับอำนาจให้มีส่วนร่วมในการ วางแผนในกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียน โดยการกระจายอำนาจและมอบหมายอำนาจ ในการทำงานให้กับบุคลากร ตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ อินนามเพ็ง (2552, น. 184-185) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารครูผู้สอนที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครพนม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยที่ได้สรุปและนำมาอภิปรายผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ควรให้ความสนใจ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการกำหนดพันธกิจ ดังนั้นผู้บริหารควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจ มีการวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดกรอบเป้าหมายอย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรมีกรอบและทิศทางในการทำงาน ตลอดจนผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน โดยผู้บริหารควรมุ่งเน้นพัฒนางานด้านวิชาการของโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาเป็นข้อมูล เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. จากผลการวิจัย พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาจากรายด้านแล้ว พบว่าด้านที่มีระดับในการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการมอบอำนาจและกระจายอำนาจให้กับบุคลากร ได้มีส่วนร่วมการตัดสินใจในการทำงานตลอดจนยังต้องมีความไว้วางใจในตัวบุคลากรที่จะมอบหมายงาน และผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาขีดความสามารถของตน และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน สนับสนุนให้บุคลากรได้นำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนาการทำงาน และเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารจะต้องมีการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้องค์กรมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จ

3. จากการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงคือการบริหารหลักสูตรและการสอนกับการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการกำหนดและวางแผนในการบริหารหลักสูตรและการสอน อีกทั้งผู้บริหารต้องกำกับติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด ในการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร มีความไว้วางใจในการตัดสินใจของบุคลากร โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดโครงสร้างของหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวทางที่ได้กำหนดไว้ ผู้บริหารต้องมีการประสานงานกับบุคลากร ตลอดจนผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงนโยบายในการบริหารต่อคณะกรรมการสถานศึกษา และ ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของชุมชน รวมถึงผู้บริหารมีการมอบอำนาจให้กับบุคลากรใน

การตัดสินใจในการทำงาน มีการกระจายงานตามความรับผิดชอบและมีการแบ่งสายงานที่ชัดเจน มีการกำกับนิเทศติดตามงานอย่างใกล้ชิด และชี้แนะให้คำปรึกษากับบุคลากรได้เป็นอย่างดี จึงทำให้บุคลากรมีแนวทางการปฏิบัติงาน และต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองตามความรับผิดชอบและตามความถนัดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดเก็บความรู้ ผู้บริหารยังส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้ารับการอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อนำมาพัฒนางาน ดังนั้นการที่ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีลักษณะการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ตามที่ได้ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยการกำหนดพันธกิจที่ส่งผลต่อพลวัตแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อพลวัตแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

บรรณานุกรม

- จุฑามาศ อินนามเพ็ง. (2552). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- ข้อผกา ชัยชาญ. (2555). การศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ณัฐชนก ชัยศรี. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- ทศวรรณ เพ็งพุด. (2553). ปัจจัยองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อุดรธานี.
- ธีระยุทธ จิมอาษา. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะ ละมุลมอญ. (2556). *วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.
- พัชรินทร์ พันธุ์โตดี. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลบริหารงานวิชาการ ระดับปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- รัชสุดา บุตรีศักดิ์. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546, 9 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 120 ตอนที่ 100 ก. หน้า 1-16
- วิเชียร ทองคลี. (2554). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา.
- สุกัลกษณ์ สานติเชียร. (2557). *การศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ 2556-2561*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.opdc.go.th/index.Php>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.ptt2.go.th>.
- Marquardt, M.J. (2011). *Building the learning organization: Achieving strategic advantage through a commitment to learning*. (3rd ed). Boston: Nicholas Brealey Publishing.
- Krug, S. (1992). "Instructional leadership : A constructivist perspective." *Educational Administration Quarterly*. 28(3): 430-443.

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

The Relationship between Constructive Organizational Culture and Teamwork
in Schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 2

นายวรรรัตน์ เทพมะที

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

worarat_t@mail.rmutt.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งอรุณ รังรองรัตน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

drroong57@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ 2) ระดับการทำงานเป็นทีม 3) ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 315 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านมิติมุ่งความสำเร็จ ด้านมิติมุ่งจัดการแข่งขัน ด้านมิติมุ่งบุคคลและการสนับสนุน และด้านมิติมุ่งไม่ตรึงสัมพันธ์ ตามลำดับ 2) ระดับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการยอมรับนับถือ ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน ด้านความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the level of the constructive organizational culture, 2) the level of teamwork in schools, and 3) the relationship between constructive organizational culture and teamwork in schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 2.

The sample in this study was composed of 315 directors and teachers in schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 2. The research instrument used for data collection was Likert five point scale questionnaires. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient to determine the relationship.

The research revealed that 1) the level of the constructive organizational culture as a whole and on all aspects was at a high level, 2) the level of teamwork in schools as a whole and on all aspects was at a high level, and 3) the relationship between constructive organizational culture and teamwork in schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 2 revealed the high positive relationship at .01 level of significance.

Keywords: relationship, constructive organizational culture, teamwork, Primary Educational Service Area

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิบัติงานในสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากรที่หลากหลายสายงาน ไม่ว่าจะเป็นสายงานด้านการสอนและสายงานด้านการสนับสนุน ก็ต้องเกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีม ปัจจุบันการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญอย่างมากในการปฏิบัติงาน ซึ่งสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยบุคลากรทุกคนและบุคลากรที่หลากหลายประเภทที่อยู่ในองค์กร เพื่อให้บุคลากรทุกคนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันปฏิบัติงานตามหน้าที่และบทบาทของตนเอง นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนยังต้องใช้วิธีการบูรณาการในการสอนของหลายๆ วิชาเข้าด้วยกัน และบุคลากรทุกคนที่ทำหน้าที่ในการสอนก็ต้องมีการร่วมคิด ร่วมใจ ร่วมมือกันทำในกระบวนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จ

ปัจจุบันวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ยังมีปัญหาและอุปสรรคอีกมากมายหลายประการไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ ซึ่งในปัจจุบันจะเป็นการปฏิบัติงานตามที่ผู้บังคับบัญชาสั่งการเท่านั้น บุคลากรในสถานศึกษาไม่มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน ไม่มุ่งมั่นผลสำเร็จของงานโดยจะทำงานให้เสร็จแต่ละวันให้ผ่านไปเท่านั้น บุคลากรขาดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน และขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในองค์กร ชอบเป็นผู้ตามมากกว่าที่จะคิดจะทำด้วยตนเอง ไม่ยอมพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆ บุคลากรส่วนใหญ่มีลักษณะ

วัฒนธรรมองค์กรแบบตั้งรับ-เฉื่อยชา ถ้าผู้บังคับบัญชาไม่สั่งการบุคลากรก็จะไม่ทำงานเพราะกลัวความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานและการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ทำให้องค์การไม่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ยาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2557)

ด้านการงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ยังพบปัญหาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเนื่องจากผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายของตนเองแต่ละคนต่างทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่านั้น ขาดความร่วมมือ ร่วมใจกันในการทำงาน ขาดการระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ขาดการประสานงานกัน ขาดการตัดสินใจร่วมกัน โดยการตัดสินใจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ผู้บังคับบัญชาไม่เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจด้วยตนเอง บุคลากรขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ต่างคนต่างทำงานเพื่อให้ผ่านไปวันๆ การบริหารงานขาดการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ทำให้การปฏิบัติงานขาดความคล่องตัว การบริหารของผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่ยังมีการกำหนดเป้าหมายในการทำงานไม่ชัดเจน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่มีทิศทางในการทำงานที่ชัดเจน ส่งผลให้การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2557)

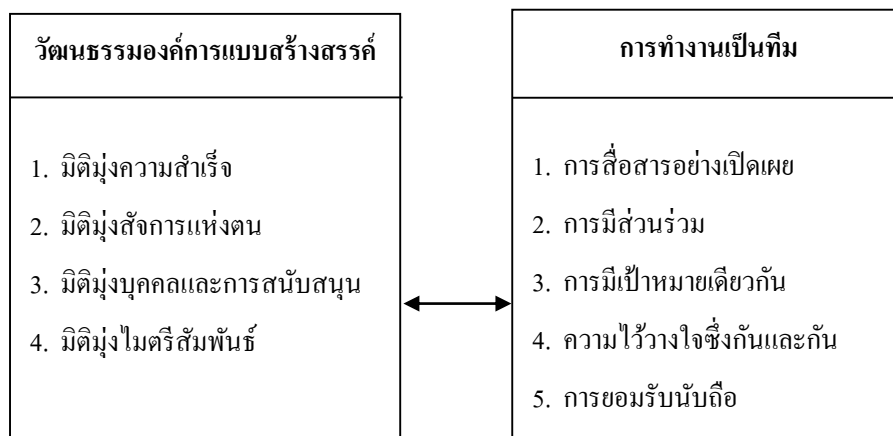
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ว่าวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ในแต่ละด้านและการทำงานเป็นทีมในแต่ละด้านอยู่ในระดับใด รวมทั้งมีวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ด้านใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีม เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

1. วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ หมายถึง องค์การที่มีแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติในการแสดงออกที่ให้ความสำคัญกับค่านิยมการทำงานที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของบุคลากรในองค์การ มุ่งเน้นที่การส่งเสริมให้คนในองค์การมีปฏิสัมพันธ์กันมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการทำงานร่วมกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความรัก มีความสามัคคีต่อกัน และมีลักษณะในการทำงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

2. การทำงานเป็นทีม หมายถึง บุคคลหลายคนทำงานร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการประสานงานกัน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจ และมีการทำงานร่วมกัน เพื่อจะนำไปสู่ผลสำเร็จได้มากกว่าการที่จะทำงานตามลำพัง

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลและบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษารักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

2. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

3. เพื่อเป็นสารสนเทศให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ให้ประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้วิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory research)

2. ประชากร ในงานวิจัยครั้งนี้มีประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ประกอบด้วย สถานศึกษาในอำเภอธัญบุรี จำนวน 11 แห่ง อำเภอลำลูกกา จำนวน 30 แห่ง อำเภอหนองเสือ จำนวน 26 แห่ง รวมทั้งสิ้น 67 แห่ง และรวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น จำนวน 1,337 คน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ได้จากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยได้เปิดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร 1,337 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน และผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ดีและครอบคลุม ผู้วิจัยได้จำแนกอำเภอออกเป็น 3 อำเภอ แล้วสุ่มในแต่ละชั้นตามสัดส่วน ได้สถานศึกษาแยกเป็นอำเภอธัญบุรี จำนวน 6 แห่ง อำเภอลำลูกกา จำนวน 8 แห่ง อำเภอหนองเสือ จำนวน 7 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 21 แห่ง ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาละ 1 คน และครูผู้สอน สถานศึกษาละ 14 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาในครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 315 คน

4. เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale)

5. นำแบบสอบถามไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน
6. แก้ไขแบบสอบถามการวิจัยตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
7. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
8. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามและติดตามรับแบบสอบถามคืน
9. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์จากการเก็บข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล
10. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

10.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage)

10.2 วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

10.3 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยใช้สถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมีรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านมิติมุ่งความสำเร็จ ด้านมิติมุ่งสัจการแห่งตน ด้านมิติมุ่งบุคคลและการสนับสนุน และด้านมิติมุ่งไม่ตรีสัมพันธ์ ตามลำดับ

2. การทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมีรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการมี

ส่วนร่วม ด้านการยอมรับนับถือ ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน ด้านความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และ ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านที่มีความสัมพันธ์กันสูง คือ ด้านมิติมุ่งจัดการแข่งขันกับการมีส่วนร่วมและด้านที่มีความสัมพันธ์กันน้อย คือ ด้านมิติมุ่งความสำเร็จกับการยอมรับนับถือ

อภิปรายผล

1. วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา เกษะสุด (2549) ที่ศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้มีแบบแผนการประพฤติปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับการทำงานที่ให้ความพึงพอใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา มีการส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษา มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการทำงานร่วมกัน และมีการสนับสนุนซึ่งกันและกันมีความรักความสามัคคีต่อกันและส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานโดยมุ่งให้ผลงานประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของคูกี และลาฟเฟอร์ตี (Cooke & Lafferty, 1989) ที่กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์เป็นองค์การที่มีแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติในการแสดงออกที่ให้ความสำคัญกับค่านิยมการทำงานที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของบุคลากรในองค์การ มุ่งเน้นที่การส่งเสริมให้คนในองค์การมีปฏิสัมพันธ์กันมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกันมีความรัก มีความสามัคคีต่อกันและมีลักษณะในการทำงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

2. การทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรกนก บุญชูรัส (2552) ที่ศึกษาพบว่า การทำงานเป็นทีมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 แต่ละคนในสถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมคิดร่วมทำมีการประสานงานกับสถานศึกษาอื่นๆ ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แสดงพฤติกรรมในการทำงานร่วมกันมีการประสานงานและรับผิดชอบงานร่วมกันมีการวางแผนการทำงานร่วมกันมีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานร่วมกัน ประเมินผล ปรับปรุงและแก้ไขปัญหางานร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของฟาร์เลต และสโตนอร์ (Farlet & Stoner, 1989) ที่ศึกษาพบว่า ต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อผู้ปฏิบัติงานเป็น

ทีมเกี่ยวกับด้านทักษะและการประนีประนอม การใช้อำนาจภายใต้กลยุทธ์หรืออำนาจที่ระบุไว้ในคำสั่งต่างๆ ให้ความรู้และการสื่อสารให้ผู้ร่วมทีมได้รู้การทำงานร่วมกันเป็นทีมจึงจะประสบผลสำเร็จเนื่องจากบุคคลในทีมทำงานเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ พงษ์ปวน (2550) ที่ศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา กาญ (2546) ที่ศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์กับการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรของสถานศึกษามีเป้าหมายของการทำงานร่วมกันและมีเหตุผลของการปฏิบัติงานและมีการวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้งานนั้นประสบผลสำเร็จ ซึ่งบุคลากรปฏิบัติงานโดยยึดเป้าหมายและหลักการในการทำงานที่ชัดเจนร่วมกันแล้ว จะส่งผลให้บุคลากรมีความก้าวหน้าและมีความพึงพอใจในงานที่ทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี แสงสว่าง (2550) ที่ศึกษาพบว่า การทำงานแบบมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงานมีการเสนอความคิดเห็น ตลอดจนมีการตัดสินใจร่วมกันอย่างเสมอภาค เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาผลงานที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบาลทาซาร์ด และคูก์ (Balthazard & Cooke, 2004) ที่ศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับรายด้านของการทำงานเป็นทีมในด้านผลลัพธ์ระดับบุคคลในด้านบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนหรือการมีเป้าหมายเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยที่ได้สรุปและอภิปรายผล ผู้วิจัยมีแนวคิดเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยที่ได้สรุปและอภิปรายผล ผู้วิจัยมีแนวคิดเป็นข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านมิติมุ่งความสำเร็จมีการปฏิบัติมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ในสถานศึกษา โดยส่งเสริมการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.2 ผลการวิจัย พบว่า การทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีการทำงานเป็นทีมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมมีการปฏิบัติมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ควรมีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาที่มีการให้ครูทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผนการประสานงาน การรับผิดชอบงานร่วมกัน การแก้ไขปัญหาและพัฒนาผลการปฏิบัติงานร่วมกัน

1.3 ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง โดยด้านมิติมุ่งสัจการแห่งตนกับด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันสูง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ควรมีการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและพัฒนาความสามารถของตนเองให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการทำงาน ของสถานศึกษาโดยร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมประสานงาน ร่วมปฏิบัติงาน รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน ตลอดจนแก้ไขปัญหาและพัฒนาผลการปฏิบัติงานร่วมกัน

1.4 ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับรายด้านของตัวแปรการทำงานเป็นทีม พบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ควรมีการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมในการทำงานของสถานศึกษาให้มากที่สุด

1.5 ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรการทำงานเป็นทีมกับรายด้านของตัวแปรวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ พบว่า การทำงานเป็นทีมกับด้านมิติมุ่งมิตรสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ควรมีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมโดยการมีมิตรไมตรีสัมพันธ์ในสถานศึกษาให้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยด้านวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อาจดำเนินการครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ด้านมิติมุ่งความสำเร็จมีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดกับการทำงานเป็นทีมด้านการยอมรับนับถือ ซึ่งควรทำการศึกษาตัวแปรการมุ่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการยอมรับนับถือ ว่ามีด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อกันเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาองค์การให้ดีขึ้น

2.2 ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ด้านมิติมุ่งความสำเร็จมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลางกับการทำงานเป็นทีมด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งควรทำการศึกษาตัวแปรการมุ่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการมีเป้าหมายเดียวกัน ว่ามีด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อกันเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาองค์การให้ดีขึ้น

2.3 ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ด้านมิติมุ่งความสำเร็จมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลางกับการทำงานเป็นทีมด้านความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งควรทำการศึกษาตัวแปรการมุ่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ว่ามีด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อกันเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาองค์การให้ดีขึ้น

บรรณานุกรม

- กรกนก บุญชูจริศ. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีมของพัฒนากรในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- บุศรา กาปี. (2546). วัฒนธรรมองค์การกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- บุษบา เกกะสุด. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สุมาลี แสงสว่าง. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับสมรรถนะหลักของบุคลากรในกรมราชทัณฑ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2557). รายงานประจำปีการศึกษา 2557. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://www.ptt2.go.th/>.
- อมรรัตน์ พงษ์ปวน. (2550). ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์การกับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสังกัดกรมปกครองในจังหวัดเชียงใหม่. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- อรุณวดี รื่นรมย์. (2553). การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนระยองวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- Balthazard, and Cooke. (2004). Organization Culture and Knowledge Management Success: Assessing The Behavior: Performance Continuum. *Proceedings of the 37th Hawaii*, January.
- Cooke, R. and J. Lafferty. (1989). *Organizational Culture Inventory*. Plymouth: Human Synergistic.
- Daniel. (1999). *The Organizational Culture Implication for Nursing Service*. JONA.
- Farlet, M. J., & Stoner, M. H. (1989). The nurse exclusive and interdisciplinary team building. *The Journal of Nursing Administration*.

ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษา
การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

The Study of Management Achievements in the Royal Development Study Center:

A Case Study of Khao Hin Sorn

นางเสาวณีย์ อาภามงคล

สถานีวิจัยโทรทัศน์แห่งประเทศไทย

P93SPN@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2) ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ 4) เสนอตัวแบบการบริหารจัดการที่เพิ่มผลสัมฤทธิ์ให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการขยายความสำเร็จสู่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งตั้งอยู่ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอนมสามัคคี จังหวัดฉะเชิงเทรา ในการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาประชากรจริงทั้งสิ้น 182 คน ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้ศึกษาจากเจ้าหน้าที่ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการทั้งสิ้น 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นโดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานโดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอล (Canonical Correlation Analysis) และแสดงให้เห็นตัวแบบเส้นทาง (Path diagram)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอล (Canonical Correlation) พบว่า การบริหารจัดการองค์การด้านการประเมินผลกับผลสัมฤทธิ์ขององค์การในด้านการบรรลุเป้าหมาย มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ผลการวิเคราะห์เส้นทาง พบว่า ตัวแบบการบริหารจัดการที่เพิ่มผลสัมฤทธิ์ให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และขยายความสำเร็จสู่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการองค์การ ในด้านการประเมินผล ประกอบด้วย การมุ่งเน้นความสำเร็จ และการประเมินผลตามตัวชี้วัด มีอิทธิพลทางตรงต่อการบรรลุเป้าหมาย ในด้าน

การศึกษา ทดลอง วิจัย เพื่อการพัฒนา และการแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการนักปฏิบัติ และประชาชน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการองค์การ ผลสัมฤทธิ์ขององค์การ

Abstract

This research aims to 1) study the management practices in Khao Hin Sorn Royal Development Center, 2) study the achievements of Khao Hin Sorn Royal Development Center, 3) study the relationship between the management practices and the achievements of Khao Hin Sorn Royal Development Center, and 4) propose a management model that leads to an increase in achievements and expansion of the success to villages around Khao Hin Sorn Royal Development Center.

The population of this study included 182 officials working at Khao Hin Sorn Royal Development Center located in Khao Hin Sorn subdistrict, Pha Nom Sarakam District, Chachoengsao province. They were used for quantitative data collecting. Moreover 8 officials were used for qualitative data collecting. The research instruments were a questionnaire and interview questions. Descriptive statistics: the frequency, percentage, mean, and standard deviation; and inferential statistics: Canonical correlation analysis were applied in data analysis. As a result, a path diagram was constructed.

Based on Canonical correlation analysis, it was found that the management evaluation of the center correlated highly with the achievements of the center. Path analysis showed a model for an increasing in the achievements and expansion of the success to villages around Khao Hin Sorn Royal Development Center. The model revealed the elements in management evaluation of the center: goal orientation, and indicator-based performance evaluation. These elements directly influenced achievements in doing R&D research, and the interaction among academicians, practitioners, and people.

Keywords: Organizational Management, Achievement Organizational

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริแต่ละศูนย์ศึกษาจะมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาคซึ่งมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน โดยทำการศึกษาวิจัย และหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่แห่งนั้นให้มีสภาพสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรได้ เมื่อผลการศึกษาวิจัยได้รับผลสำเร็จแล้วศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะทำการขยายผลไปยังหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบๆ ศูนย์ฯ ที่เรียกว่า "หมู่บ้านรอบศูนย์" เป็นหมู่บ้านเป้าหมายอันดับแรกโดยการส่งเสริมในทุกๆ ด้าน อาทิ การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช

การเลี้ยงสัตว์ การประมง ฯลฯ โดยให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรม จัดส่งเจ้าหน้าที่ออกไปให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในหมู่บ้านหรือเกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เองก็ได้ เมื่อส่งเสริมให้กับหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ได้รับผลขั้นหนึ่งแล้วก็จะขยายผลไปยังเกษตรกรในพื้นที่แห่งอื่นต่อไป

สำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นหนึ่งในจำนวนศูนย์ศึกษาทั้งหมด 6 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีพื้นที่รับผิดชอบคือ พื้นที่ภายในศูนย์ศึกษามีเนื้อที่ 1,240 ไร่ และพื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์เขาหินซ้อน เนื้อที่ 655 ไร่ หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ในตำบลเขาหินซ้อนและตำบลเกาะขนุน รวม 19 หมู่บ้าน เนื้อที่ 140,785 ไร่ ซึ่งจะมีหมู่บ้านเป้าหมายในการปฏิบัติงานขยายผลในตำบลบ้านช่อง จำนวน 14 หมู่บ้าน เนื้อที่ 42,219 ไร่ พื้นที่ราษฎรน้อมเกล้าฯ ถวายบ้านธารพุด ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม เนื้อที่ 32 ไร่ และพื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์บางคล้า ตำบลเสม็ดเหนือ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราเนื้อที่ 114 ไร่ (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2555, น. 2-3)

จากการดำเนินงานสนองพระราชดำริที่ผ่านมา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จและสามารถขยายผลไปสู่ราษฎรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนผู้สนใจ ซึ่งส่งผลให้ราษฎรมีความพออยู่พอกิน และมีความยั่งยืนต่อตนเองและครอบครัว เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม ซึ่งศูนย์ศึกษาฯ ได้นำผลความสำเร็จของงานศึกษา ทดลองและวิจัยในศูนย์ฯ ไปใช้ขยายผลสู่ราษฎรใน 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดทำแปลงสาธิตภายในศูนย์ศึกษาฯ 2) จัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และ 3) การส่งเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาฯ ไปให้ความรู้ในพื้นที่ของเกษตรกรโดยตรง โดยการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของศูนย์ฯ ออกไปดำเนินการประสาน ส่งเสริม และติดตามการดำเนินงานด้านการขยายผลในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ ในทุกสัปดาห์ (สุพร ตรินรินทร์, 2554, น. 5)

ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญสามารถนำผลสัมฤทธิ์ที่ได้ไปทำการขยายผลประชากรเป้าหมายในระยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเพื่อเป็นการเสนอแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่จะช่วยเพิ่มหรือก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด และสามารถขยายผลสัมฤทธิ์ไปยังประชาชนในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กับผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
4. เพื่อเสนอตัวแบบการบริหารจัดการที่เพิ่มผลสัมฤทธิ์ให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการขยายความสำเร็จสู่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิยามศัพท์

การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการสนองแนวทางการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในด้านต่างๆ

การวางแผนยุทธศาสตร์ หมายถึง การจัดทำเป้าหมายและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติการ โดยให้สอดคล้องกับพันธกิจและวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดตามเป้าหมายในการพัฒนาด้านต่างๆ ที่ศูนย์ได้ตั้งไว้

การจัดโครงสร้างองค์กร หมายถึง การจัดรูปแบบขององค์กร การกำหนดกลุ่มงานและแยกแยะภารกิจที่ต้องดำเนินงานในแต่ละด้าน เพื่อมอบหมายงานในแต่ละด้านไปให้แต่ละกลุ่มงานที่รับผิดชอบนำไปปฏิบัติ ซึ่งในแต่ละส่วนจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งานที่ตั้งไว้

การอำนวยการ หมายถึง การที่ผู้บริหารของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริใช้อำนาจในการวินิจฉัยสั่งการ ชี้แนะ ควบคุมการดำเนินการและการสร้างกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน ตลอดจนจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานต่างๆ เพื่อนำไปดำเนินงานและจูงใจบุคลากรในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การจัดสรรทรัพยากรองค์กร หมายถึง การจัดสรรสิ่งของเครื่องใช้ในการบริหารจัดการและดำเนินงานเพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนด อันได้แก่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากร ที่มีอยู่ในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การประสานงาน หมายถึง การติดต่อสื่อสารให้เกิดความคิด ความเข้าใจที่ตรงกัน เกิดความร่วมมือและดำเนินการไปสู่เป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสอดคล้องกัน ทั้งเวลา

และกิจกรรมที่จะต้องกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมานฉันท์ เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่เกิดการงานซ้ำซ้อน ขัดแย้งกัน หรือเหลื่อมล้ำกัน

การประเมินผล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลและวัดผลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ ในด้าน คุณลักษณะและผลลัพธ์ของการดำเนินโครงการนั้น เพื่อการใช้ประโยชน์ในการลดความไม่แน่นอน การปรับปรุง แก้ไขประสิทธิผลของโครงการ และวัดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนได้มีโอกาสได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติและให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง ผลของการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สามารถบรรลุเป้าหมายในตามวัตถุประสงค์ของการ จัดตั้งศูนย์

การบรรลุเป้าหมาย หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายในการเป็นสถานที่เพื่อศึกษา ค้นคว้า ทดลองเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาชุมชน และเป็นสถานที่ไว้สำหรับแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่าง นักวิชาการ นักปฏิบัติ และประชาชน

คุณภาพการให้บริการ หมายถึง ความสามารถของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการบริการแบบเบ็ดเสร็จ และให้ความรู้แก่ประชาชนด้านการเกษตรแก่ประชาชนหรือหน่วยงานอื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ถูกต้อง และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริการเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจประทับใจ

การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หมายถึง ความพยายามของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่จะศึกษา ค้นคว้า ต่อยอดการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในด้านตัวอย่างความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการพัฒนานั้นต้องมีความสอดคล้องกับภูมิสังคมภูมิภาคนั้นๆ ด้วย

ความสำเร็จขององค์การ หมายถึง ผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากการศึกษา ค้นคว้า แล่นำไปทดลองจนประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ สามารถทำได้จริง เกิดความคุ้มค่าในการลงทุน โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะทำการขยายความสำเร็จนั้นไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านรอบศูนย์ซึ่งเป็นเป้าหมายแรก เพื่อยกคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนรอบศูนย์ ซึ่งหมู่บ้านรอบศูนย์ประสบความสำเร็จ สามารถพึ่งตนเองได้ก็จะเป็นตัวอย่างต่อไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ที่ห่างออกไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทราบถึงแนวทางในการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ทราบถึงแนวทางในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
3. ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กับผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
4. ทราบถึงตัวแบบในการบริหารจัดการที่เพิ่มผลสัมฤทธิ์ให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสามารถขยายความสำเร็จสู่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่เป้าหมายของการศึกษาค้างนี้ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงพื้นที่ศึกษาหรือพื้นที่เป้าหมาย คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้ประชากรจริงทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 182 คน ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำและพนักงานราชการ ผู้ซึ่งปฏิบัติงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการทอดแบบสอบถามที่สร้างจากตัวชี้วัดของกรอบแนวคิดการศึกษา เป็นคำถามปลายปิด มีมาตรวัดของตัวชี้วัดแบบช่วงวัด (Interval scale) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยการคำนวณค่า IVC (Item Variable Congruence Index) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่า IVC = 0.96 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) จำนวน 30 คน ได้ค่าอัลฟา ตัวแปรรวม (V) = 0.98 ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์คาโนนิคัล และการวิเคราะห์เส้นทาง

การศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการผู้ซึ่งปฏิบัติงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขณะลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกจากประเด็นคำถามที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรตามสมมติฐาน เพื่อนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยเชิงปริมาณ

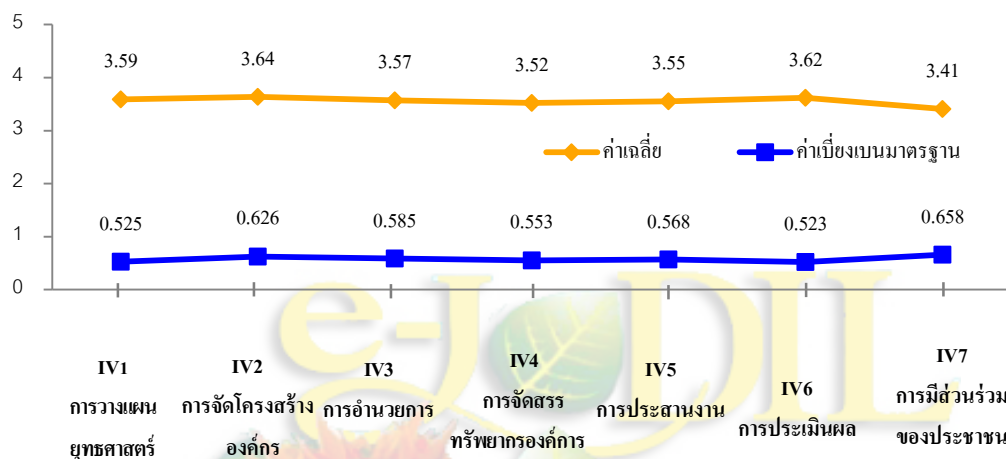
ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยรวบยอดสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การศึกษา ได้ดังนี้

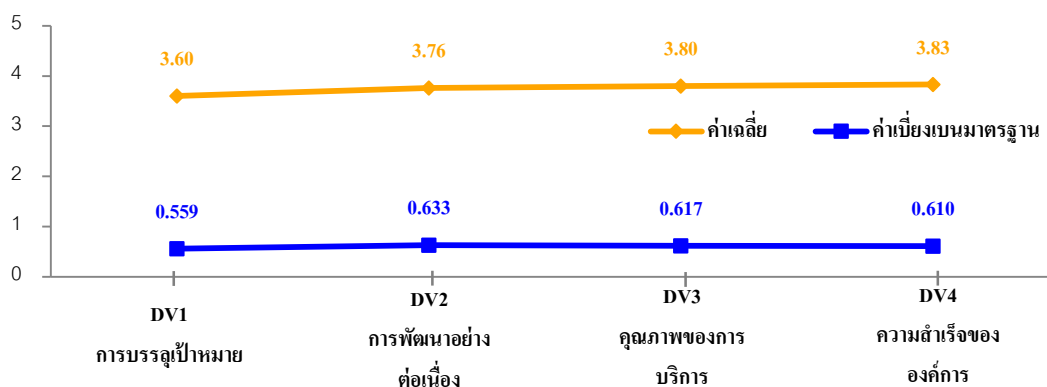
1.1 การบริหารจัดการองค์การ ผลการศึกษาวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการศูนย์อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะการจัดโครงสร้างองค์การ มีระดับการบริหารจัดการองค์การที่มีความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาคือ การประเมินผล การวางแผนยุทธศาสตร์ การอำนวยการ การจัดสรรทรัพยากรองค์การ การประสานงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่มีระดับการบริหารจัดการองค์การที่อยู่ในระดับมากตามลำดับ

กราฟที่ 1 สรุประดับของผลการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.2 ผลสัมฤทธิ์ขององค์การ ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับผลสัมฤทธิ์ขององค์การอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะด้านความสำเร็จขององค์การมีความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ รองลงมาคือ คุณภาพการให้บริการ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการบรรลุเป้าหมาย

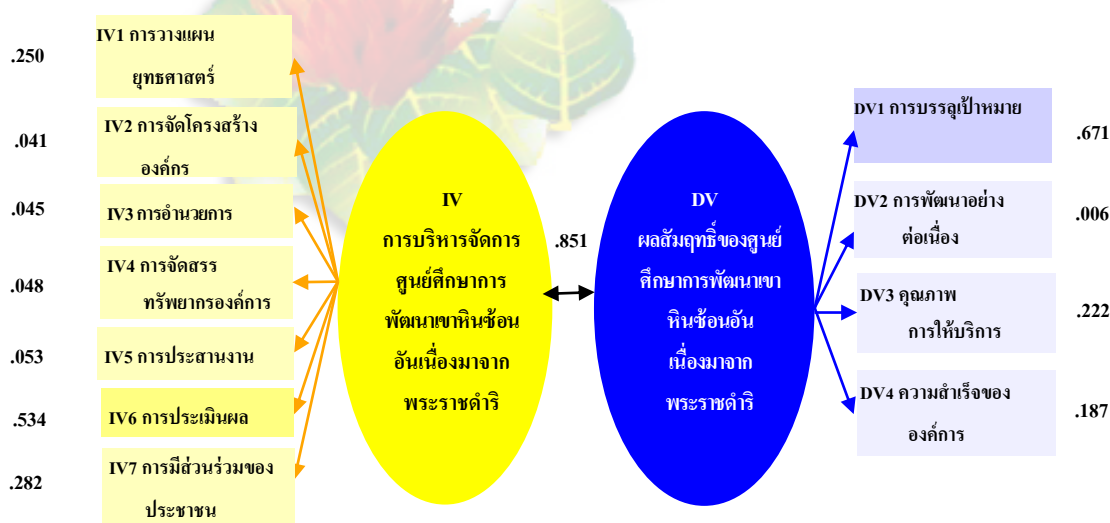
กราฟที่ 2 สรุประดับของผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐาน ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการศูนย์ศึกษากับผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหิน

ซ็อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ($r=0.851$) ตามตัวแบบที่ 1 โดยเฉพาะการบริหารจัดการองค์การในด้านการประเมินผล ($r=0.534$) มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ขององค์การในด้านการบรรลุเป้าหมาย ($r=0.671$) ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่พบว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมายของศูนย์ศึกษาเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ ที่เน้นเป้าหมายในการเป็นสถานที่เพื่อศึกษา ค้นคว้า ทดลองและหาแนวทางในการพัฒนาชุมชน และเป็นสถานที่ไว้สำหรับแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติ และประชาชน โดยมีการประเมินผล เป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญในการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ (Systematic Collection of Information) เกี่ยวกับกิจกรรมและผลลัพธ์ของโครงการ เพื่อการใช้ประโยชน์ ในการลดความไม่แน่นอน การปรับปรุงประสิทธิผลของโครงการและการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงการดำเนินโครงการและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจึงต้องมีการเน้นการประเมินผลตามตัวชี้วัด เพื่อให้การประเมินผลมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

ตัวแบบที่ 1 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการองค์การกับผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

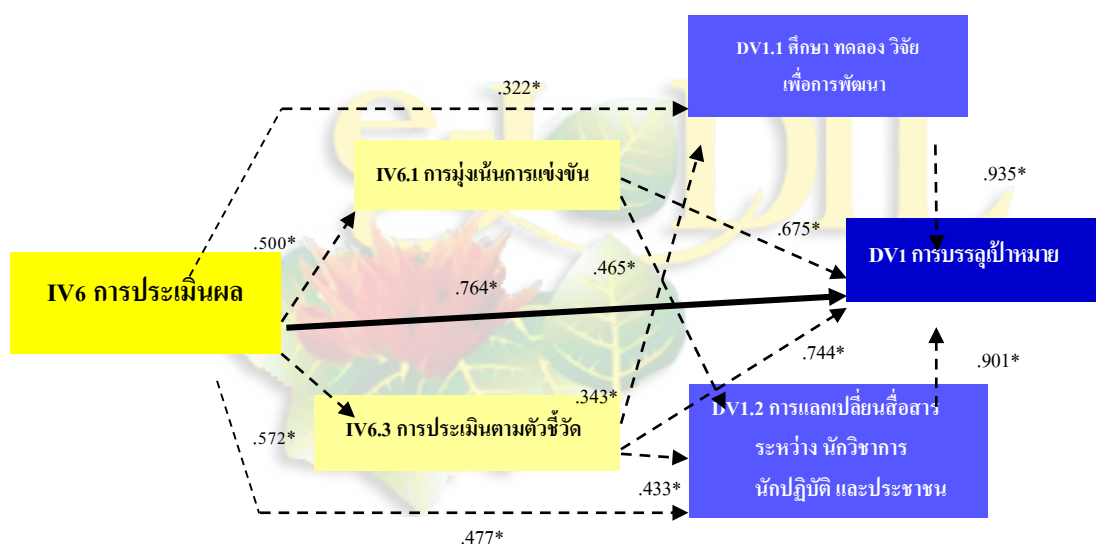

1.4 ตัวแบบการบริหารจัดการที่เพิ่มผลสัมฤทธิ์ให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการขยายความสำเร็จสู่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อเสนอตัวแบบการบริหารจัดการที่เพิ่มผลสัมฤทธิ์ให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการขยายความสำเร็จสู่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการวิเคราะห์เส้นทางของตัวแบบ ที่ได้มาจากการทดสอบสมมติฐาน เพื่อพิสูจน์เส้นทาง

ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อกัน และการพิสูจน์เส้นทางความสัมพันธ์มีความเชื่อมโยงกับผล การศึกษาของงานวิจัยอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการเสนอตัวแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาที่มี ความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษา โดยมีการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับด้านการประเมินผล ที่มุ่งเน้นในเรื่องการประเมินผลตามตัวชี้วัด และการมุ่งเน้นการแข่งขัน ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการ สร้างผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษา เป็นตัวแบบในการศึกษา ทดลอง วิจัย เพื่อการพัฒนา และการแลกเปลี่ยน สื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติและประชาชน เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ (ตัวแบบที่ 2)

ตัวแบบที่ 2 ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแบบการบริหารจัดการองค์การกับผลสัมฤทธิ์ของ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและการอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ว่า ตัวแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ขององค์การ โดยการบริหารจัดการ ศูนย์ฯ ต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผล โดยมุ่งเน้นการแข่งขันและประเมินผลตามตัวชี้วัด เพื่อนำไปสู่ การดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมาย โดยผ่านการศึกษ ทดลอง วิจัยเพื่อการพัฒนา ตลอดจนการแลกเปลี่ยน สื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติและประชาชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการดำเนินงานแบบผสมผสาน ภายใน ศูนย์การศึกษาพัฒนานี้มีหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันดำเนินงานในพื้นที่ ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรม ส่งเสริมการสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมป่าไม้ กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมชลประทาน กรม

พัฒนาชุมชน กรมโยธาธิการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจะเชิงเทรา และมีหน่วยงานนอกศูนย์ฯ ตลอดจนภาคเอกชน สนับสนุนการดำเนินการอีกมาก โดยมีกรมพัฒนาที่ดิน เป็นหน่วยงานหลักประสานการดำเนินการ และบริหารงานโดยคณะกรรมการ คณะทำงานต่างๆ ทั้งในระดับส่วนกลาง ระดับจังหวัด และระดับอำเภอได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อชุมชนรอบศูนย์ ดังแสดงภาพของตัวแบบการบริหารจัดการศูนย์การพัฒนาได้ตามตัวแบบที่ 3

ตัวแบบที่ 3 ตัวแบบการบริหารจัดการที่เพิ่มผลสัมฤทธิ์ให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการขยายความสำเร็จสู่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางการวิจัย

จากผลการวิจัยในเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” สามารถจัดทำข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาพัฒนาฯ ควรส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหมู่บ้าน/ชุมชนกลุ่มเป้าหมายรอบศูนย์ฯ ให้มีความต่อเนื่อง และกระชับความสัมพันธ์ ลดช่องว่าง ระหว่างศูนย์ฯ กับหมู่บ้าน/ชุมชน
2. ศูนย์ศึกษาพัฒนาฯ ควรมีการเตรียมการเชิงรุกในผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนจากการให้บริการ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะมาจากโครงการ แผนงาน หรือการปฏิบัติราชการ ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่
3. ศูนย์ศึกษาพัฒนาฯ ควรมีการจัดการความรู้เพื่อแสวงหาแนวทางหรือวิธีการในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาระบบการทำงานและการแลกเปลี่ยนการปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติราชการที่ีระหว่างกัน ในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงาน
4. ศูนย์ศึกษาพัฒนาฯ ควรมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและมีการแจ้งผลเพื่อให้บุคลากรทุกคนได้ทราบและเกิดการพัฒนาและปรับปรุงการทำงาน
5. ศูนย์ศึกษาพัฒนาฯ ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์งานอย่างหลากหลายของกิจกรรมโครงการ หรือเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ให้ประชาชนหรือผู้รับบริการหรือชุมชนได้ทราบ ซึ่งมีผลทำให้ศูนย์ศึกษาพัฒนาฯ ดำเนินการหรือขอความร่วมมือกับประชาชนได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ทั้งสมมติฐานเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ต่างมีความสอดคล้องกันว่าการประเมินผล การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพัฒนาฯ เขาหินซ้อน มีความสัมพันธ์กับการบรรลุเป้าหมายของศูนย์ศึกษาพัฒนาฯ แห่งนี้ ซึ่งเป็นผลการวิจัยที่สอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลกับผลลัพธ์ขององค์การในทุกกรมของกระทรวงทั้ง 20 แห่ง เมื่อการประเมินผลมีความสำคัญมากในปัจจุบัน การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาว่า แล้วในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอ อ่าวคุ้งกระเบน ภูพาน ห้วยฮ่องไคร้และห้วยทราย การประเมินผลยังคงมีความสัมพันธ์ต่อการบรรลุเป้าหมายของศูนย์การพัฒนาด้านนี้หรือไม่ เพื่อให้สามารถสนองพระราชดำริในการศึกษาพัฒนาวิจัยและการปฏิบัติภารกิจต่างๆ อย่างเรียบง่ายและนำไปสู่ประชาชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป อันจะยังคงความผาสุกแก่พสกนิกรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต่อไปอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กระทรวงพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2555). *คู่มือการค้าและการลงทุนสาธาณรัฐแห่งสหภาพพม่า*. กรุงเทพฯ: สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2550). *แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จำลอง อินทวงษ์. (2541). *โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: เวลด์ มีเดีย จำกัด.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2549). แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์. *รัฐบริหารกิจ*. 48(4), 7-16.

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2555). *แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2555-2556*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2556 จาก <http://www.rdpb.go.th/RDPB/Front/Downloads/Downloads.aspx?CatId=32>.
- สุพร ตรีนรินทร์. (2554). กระบวนการสร้างเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนมสารตามจังหวัดฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุเมธ ตันติเวชกุล และคณะ. (2542). *ประวัติศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). *คู่มือเทคนิคการปรับปรุงและพัฒนาองค์การ เวอร์ชัน 1.0*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2540). *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว/ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กปร.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2555). *แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ภาพรวม) พ.ศ. 2555-2559*. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2556 จาก <http://www.rdpb.go.th/RDPB/Front/Downloads/ Downloads>.
- Fayol, Henri. (1916). *General and Industrial Management*. London: Pitman & Sons, Ltd.
- Flippo, Edwin B. (1970). *Principle of Personnel Management*. NY: McGraw-Hall Inc.
- Hoy, Wayne K., and Miskel, Cecil G. (1991). *Educational Administration: Theory Research and Practice*. (4th ed.). New York: Harper Collins.
- Mooney, J. D., and Reiley, A. C. (1947). *The Principles of Organization*. NY: Harper & Row.
- Robbins, Stephen P., and Coulter, Mary. (1996). *Management*. (4th ed.). NJ: Prentice Hall, Inc.
- Taylor, Frederick W. (1911). *The Principles of Scientific Management*. NY: Harper & Brothers.

รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

Learning Behavior Patterns and Learning Conditions of Information Technology Usage of Farmers

รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนาฏ ครุฑเมือง แสนเสริม

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

sineenuch.san@stou.co.th

อาจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ponsaran.sar@stou.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร และ 2) ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 466 คน จากเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ในจังหวัดกำแพงเพชร นครราชสีมา สุพรรณบุรี และกระบี่ ตามลำดับ และเก็บข้อมูลจากการจัดเวทีชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ากลาง (มัธยฐาน) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้ 1) เกษตรกรมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศในการรับข้อมูลข่าวสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญ คือ วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ วิทยุกระจายเสียงและโทรศัพท์บ้าน สำหรับรูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า แหล่งความรู้เดิมเกี่ยวกับการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ รองลงมาคือจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและจากการศึกษาดูงาน โดยเกษตรกรมีวิธีการศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตรจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด สำหรับเงื่อนไขการเรียนรู้ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศในประเด็นต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมในระดับมาก ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) สำหรับปัญหาในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าทั้ง

เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ระบุว่ามีปัญหาการใช้ที่ยุ่งยาก ไม่มีอุปกรณ์ พื้นที่ไม่มีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเรียนรู้ เงื่อนไขการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกร

Abstract

The purposes of this research were to study 1) learning behavior patterns and learning conditions of information technology usage of farmers; and 2) the farmers' problems and obstacles in understanding and accessing information technology.

This research combined quantitative and qualitative methods. The sample in this study were 446 farmers who grew rice, corn, cassava, sugarcane, and oil palm in Kamphaengphet, Nakhonratchasima, Suphanburi, and Krabi Province accordingly. The data were collected by interviewing and setting community stages. The quantitative data were analyzed by the percentage, mean, median, standard deviation; and the qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings of this research were as follows: 1) the media and information technology which the farmers mainly used to access and exchange agricultural information were television, mobile phone, broadcasting radio, and home telephone. Concerning learning behavior patterns, it was found that the farmers' received their prior agricultural knowledge from the ancestors, self-studies, and field studies respectively. They pursued further studies in the agriculture by themselves. Concerning overall learning conditions, it was found that they received agricultural information from government officials of various sectors at the medium level. They viewed the benefits and the suitability of information technology at the high level. They used information technology for learning at the medium level. They also viewed the benefits of information technology for learning at the medium level. They perceived their knowledge and skills in information technology at the high level, but they reported their readiness to learn how to use information technology at the medium level. 2) Regarding the problems and obstacles in understanding and accessing information technology, both farmers and officials mentioned that information technology was complicated, they had no equipment and there was no infrastructure in the areas to support the access to information technology.

Keywords: Learning Behavior, Learning Condition, Information Technology Usage, Farmer

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ซึ่งอยู่ในข้อ 6.15 การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในด้านเกษตรกรรม เช่น การแบ่งเขตเพื่อปลูกพืชผลแต่ละชนิด รวมถึงยังเป็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เรื่องการฟื้นฟูความเชื่อมั่นและเร่งรัดวางรากฐานที่ดีของประเทศ ในข้อ 1.7 เร่งรัดการประยุกต์ใช้งานวิจัยและพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557, น.12) โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำนโยบายดังกล่าวมาดำเนินการ อาทิ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ(เนคเทค)สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ได้พัฒนาโครงการบูรณาการข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร และพัฒนาแบบจำลองการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร รวมถึงระบบเซ็นเซอร์ต่างๆ สถานีวัดสภาพอากาศและความชื้นในดิน ระบบเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงพัฒนากลยุทธ์การสารสนเทศด้านการเกษตร สำหรับเกษตรกรที่เป็นประชาชนในชุมชนพื้นที่ห่างไกล เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้ชุมชนมีรายได้มากขึ้น โดยระบบสารสนเทศดังกล่าว เพื่อเป็นการบูรณาการข้อมูลองค์ความรู้ทางการเกษตรผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการเสริมสร้างอาชีพของเกษตรกร ผ่านเทคโนโลยี คลังทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อให้เกษตรกรและประชาชนผู้สนใจ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้าง ถ่ายทอด ตลอดจนรักษาคำความรู้ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลการประกอบอาชีพ ข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน ข้อมูลวัฒนธรรม เป็นต้น ที่ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ทั้งยังเป็นการนำเสนอองค์ความรู้เพื่อใช้ต่อยอดทางการเกษตรในรูปแบบที่ใช้งานง่าย และสามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งจะเป็นหนทางหนึ่งในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในการสร้างอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงองค์ความรู้สำหรับการประกอบอาชีพได้อีกด้วย (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2558)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษารูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร และปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกรไทย ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทใดที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก และสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและสามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตร เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรในพื้นที่ที่ปลูกพืชเศรษฐกิจทั้ง 5 ชนิด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ในจังหวัดเป้าหมาย ได้แก่ กำแพงเพชร นครราชสีมา สุพรรณบุรี และกระบี่

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) หมายถึง เทคโนโลยีสารสนเทศที่เกษตรกรใช้ในการเรียนรู้ การรับข้อมูลข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ (1) วิทยุกระจายเสียง (2) วิทยุโทรทัศน์ (3) ดาวเทียม (4) โทรศัพท์บ้าน (5) โทรศัพท์มือถือ (6) สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต (7) คอมพิวเตอร์ และ (8) อินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ อีเลิร์นนิ่ง เฟซบุ๊ก ไลน์ แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของหน่วยงานต่างๆ

การเรียนรู้ของเกษตรกร หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ทั้งภายนอกที่เกษตรกรแสดงออกมา และศักยภาพซึ่งเป็นพฤติกรรมภายในที่มีได้แสดงออกมา โดยอาศัยกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งอาจเป็นการเผชิญสถานการณ์ที่ไม่ได้เป็นสัญญาณ ประสพการณ์ การปฏิบัติหรือการฝึกฝน

เงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกรผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง เงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกรผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้าน ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ระดับการใช้ ระดับความเป็นประโยชน์ ความรู้ความสามารถ และความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

รูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกร หมายถึง พฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกร โดยดูจากการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรว่าเกษตรกรได้เรียนรู้ด้วยวิธีการใดบ้าง และเกษตรกรได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตรด้วยวิธีการใด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ เงื่อนไขการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกรต่อไป
2. นำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกรต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) โดยใช้รูปแบบวิธีวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกร โดยมีรายละเอียดประชากร และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากร ได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ในจังหวัดเป้าหมาย ได้แก่ กำแพงเพชร นครราชสีมา สุพรรณบุรี และกระบี่ จำนวน 1,439 ราย

1.2 การสุ่มตัวอย่าง

1) การสุ่มพื้นที่ โดยให้กระจายภาคและเจาะจงจังหวัดที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน

2) การสุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 สำหรับพื้นที่ที่มีจำนวนเกษตรกรน้อยจะเก็บข้อมูลทั้งหมด (ดังตัวเลขในตารางที่ 1) ทำการสุ่มตัวอย่างโดยเจาะจง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ของกรมส่งเสริมการเกษตร ตามจำนวนที่ต้องการ โดยมีรายละเอียดของจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ภาค/จังหวัด	ประชากร (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)
ภาคเหนือ	ข้าว: โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวอย่าง	75
กำแพงเพชร	ยั่งยืน โดยการลดต้นทุนการผลิตข้าวนาปี จำนวน เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 300 ราย	
	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์: โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ปลอดโรคราสนิม จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ จำนวน 55 ราย	55
	มันสำปะหลัง: โครงการส่งเสริมการผลิตและกระจาย พันธุ์พืชเศรษฐกิจ กิจกรรมส่งเสริมการผลิตและ กระจายพันธุ์มันสำปะหลัง จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ 200 ราย	67
	อ้อย: การอบรมการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่นาไม่ เหมาะสม จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 264 ราย	73
ภาคตะวันออก	โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง	67
เชียงใหม่	อำเภอขามทะเลสอ จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	
นครราชสีมา	200 ราย	
ภาคกลาง	โครงการควบคุมศัตรูอ้อยโดยชีววิธี: ใช้เชื้อไตรโค	50
สุพรรณบุรี	เดอร์มาควบคุมโรคราสน้ำอ้อย จำนวนเกษตรกรที่เข้า ร่วมโครงการ 50 ราย	
ภาคใต้	โครงการปลูกทดแทนปาล์มน้ำมันพันธุ์ดี ทดแทนสวน	79
กระบี่	เก่า ปี 2557 จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 370 ราย	
รวม	ประชากรทั้งหมด 1,439 ราย	รวมกลุ่มตัวอย่าง 466 ราย

2. วิจัยดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการดังนี้

2.1 การจัดทำกรอบแนวคิด สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล และกำหนดแผนการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และประเด็นคำถามสำหรับการจัดเวทีชุมชน

2.2 จัดเวทีชุมชนเพื่อระดมสมอง ใน 7 พื้นที่ๆ ละ 1 ครั้งรวม 7 ครั้ง

2.3 วิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐานหรือค่ากลาง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการ จำแนกข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล และแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล

2.4 จัดทำรายงานผลการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เกษตรกร ตรวจสอบความเชื่อถือโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.881 และประเด็นสำหรับการจัดเวทีชุมชน

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ประชุมชี้แจงทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร โดยใช้แบบสัมภาษณ์

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดเวทีชุมชน โดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่ม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่ามัธยฐานหรือค่ากลาง (median) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

การแปลความหมายระดับความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การเปรียบเทียบ การอธิบายความเชื่อมโยงสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร

1.1 พฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกร

1) แหล่งความรู้เดิมเกี่ยวกับการเกษตรวิธีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตร

พบว่า ส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ รองลงมาคือ จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และจากการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ส่วนวิธีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตรจะหาความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ จากการสอบถามเพื่อนบ้าน การเข้ารับการฝึกอบรม และการสอบถามเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการต่างๆ

2) การได้รับข่าวสาร ความรู้ทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ

พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางทุกหน่วยงานยกเว้นจากกรมพัฒนาที่ดิน กรมประมง กรมปศุสัตว์ และกรมการข้าวที่อยู่ในระดับน้อย

1.2 เงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร

1) ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็นได้แก่ ทำให้การค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการได้รวดเร็ว ช่วยสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวได้มากขึ้น และช่วยให้สามารถทำงานได้มากขึ้น

2) ความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรในด้านต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ในด้านความเหมาะสมในมิติการใช้อยู่ในระดับมาก ยกเว้นในด้านความสามารถเรียนรู้โดยการฝึกทำเองได้ และใช้เวลาในการโหลดข้อมูลไม่นานที่อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านความเหมาะสมในมิติของคุณลักษณะในประเด็นต่างๆ ได้แก่ มีรูปแบบสวยงาม ดึงดูดตา น่าสนใจ สอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะงาน ไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย มองเห็นผลลัพธ์ได้ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการผลิตและการตลาดทางการเกษตร คำนวณต้นทุนการผลิตได้ถูกต้องแม่นยำ และสอดคล้องกับความเป็นจริง อยู่ในระดับปานกลางและระดับมากใกล้เคียงกัน

3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการใช้วิทยุโทรศัพท์ และโทรศัพท์มือถือ สำหรับระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ พบว่าผู้ที่ตอบว่ามีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่างๆ

นั้น ตอบว่ามีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวในระดับมาก ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์ โทรทัศน์ แท็บเล็ต (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) อีเมล เว็บไซต์ ไลน์ เฟซบุ๊ก และโทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหลือนอกจากนี้มีระดับการใช้งานในระดับน้อย ยกเว้น แอปพลิเคชันต่างๆ ที่มีการใช้ในระดับน้อยที่สุด

4) ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ที่อยู่ในระดับมาก

5) ความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ความสามารถในการใช้ของกลุ่มผู้ใช้โดยรวมในระดับมาก โดยมีความสามารถในการใช้งานในระดับมากที่สุดคือ ในเรื่องการใช้วิทยุโทรทัศน์ แท็บเล็ต เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง และมาก

6) ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

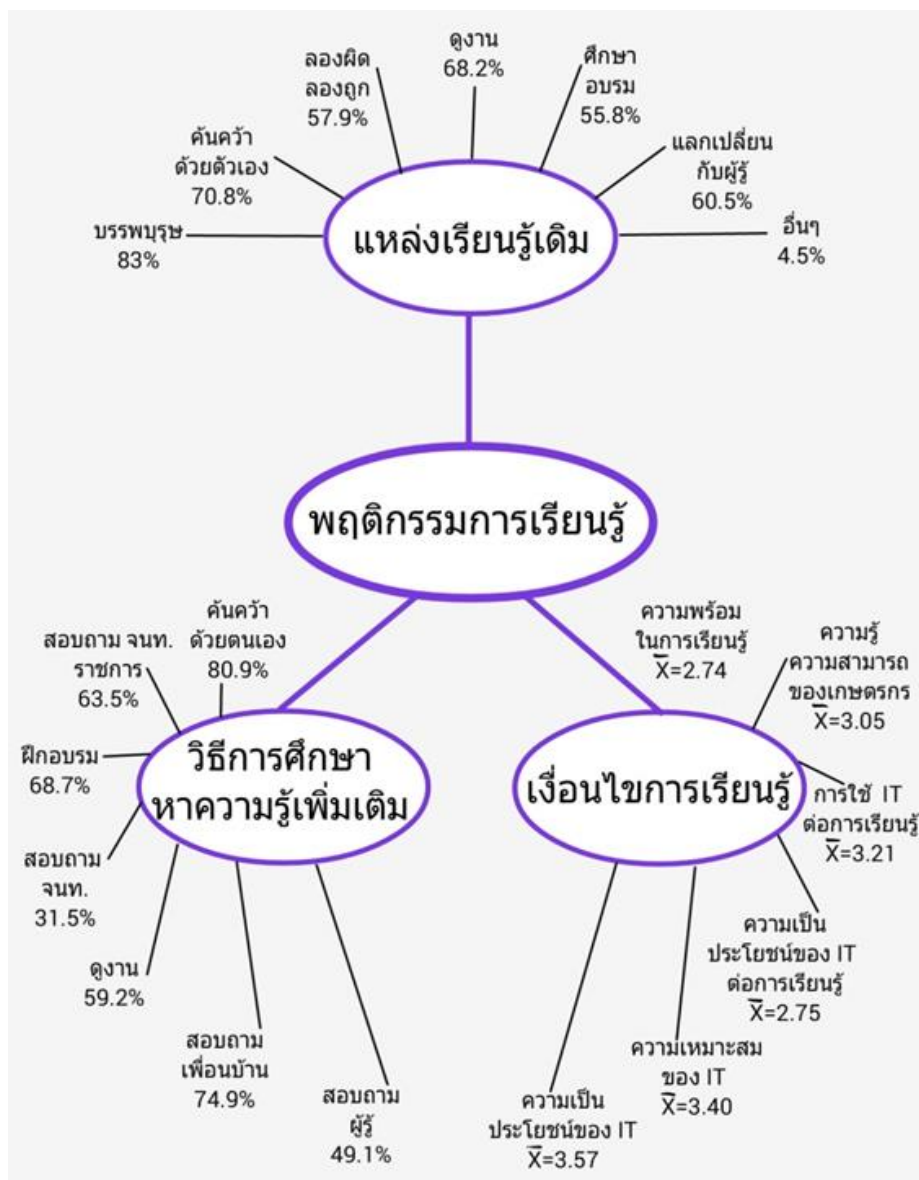
ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยทั้งหมดมีความพร้อมในการใช้วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) รองลงมาคือ โทรศัพท์บ้าน และโทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) โดยกลุ่มที่ตอบว่ามีความพร้อม พบว่า มีความพร้อมในระดับปานกลาง และมาก

1.3 ข้อมูลการจัดเวทีชุมชน ด้านวิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ด้านการเกษตรจากการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

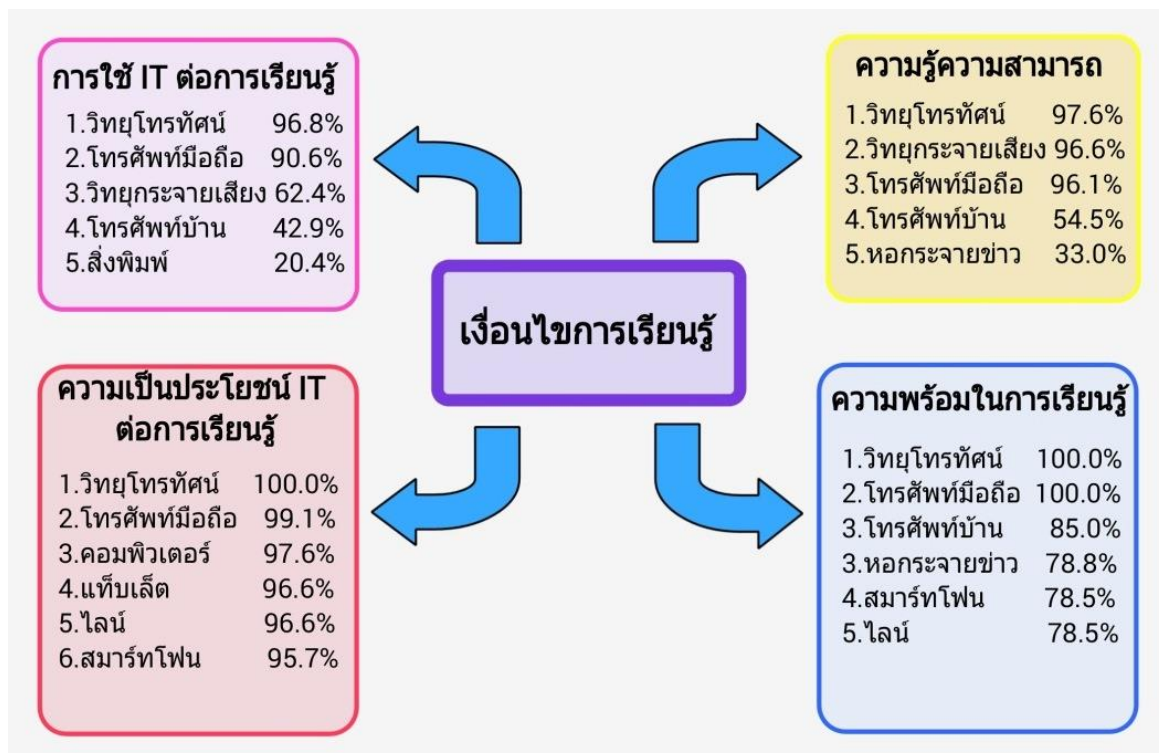
1) วิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ด้านอาชีพเกษตร

จากการจัดเวทีชุมชน พบว่า วิธีการเรียนรู้ด้านอาชีพการเกษตรของเกษตรกร มีการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยเกษตรกรทดลองทำด้วยตนเองและเรียนรู้จากผู้อื่น ส่วนการเรียนรู้ผ่านสื่อบุคคลมีการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาครัฐและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาคเอกชน เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมาก่อนและอาสาสมัครเกษตร รวมถึงการเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ เอกสารคู่มือ ปอสเตอร์ และวารสาร การเรียนรู้จากสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียงและหอกระจายข่าว การเรียนรู้จากเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน และคอมพิวเตอร์ และการเรียนรู้จากสื่อกิจกรรม ได้แก่ การจัดประชุม การอบรม และการศึกษาดูงาน และพบว่าเกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นการทำนา มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยและปาล์ม โดยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลายวิธีการ ได้แก่ พบปะพูดคุยกับเพื่อน การศึกษาดูงาน การ

ประชุมสัมมนาเวทีชุมชน โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์และสื่อสังคมออนไลน์ สามารถสรุปข้อมูล รูปแบบ พฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร ได้ดังภาพที่ 2-3

ภาพที่ 2 แหล่งเรียนรู้ วิธีการหาความรู้เพิ่มเติมและเงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร

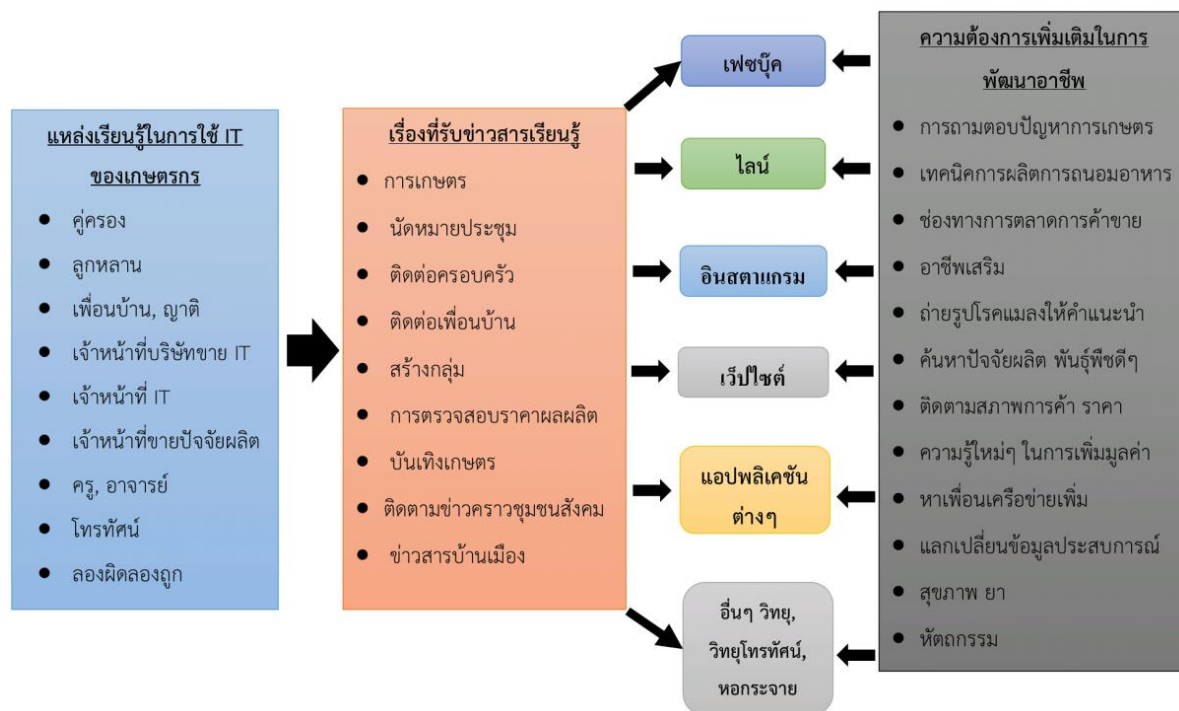
ภาพที่ 3 เงื่อนไขการเรียนรู้

2) ความต้องการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้แบ่งหัวเรื่องในการเก็บข้อมูลความต้องการการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผ่านช่องทางต่างๆ ออกเป็น 3 ประเด็น ตั้งแต่วิธีการใช้ การใช้งานเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การพัฒนาอาชีพ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

จากการจัดเวทีชุมชน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม เว็บไซต์ และแอปพลิเคชันต่างๆ โดยมีความต้องการด้านวิธีการใช้ คือ ต้องการใช้งานให้เป็น และต้องการทราบเกี่ยวกับแอปพลิเคชันใดบ้างที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกร ด้านการใช้งานเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ต้องการการสอบถามความเป็นไปของเพื่อน ประสานงานกลุ่ม ส่งข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ การดูแลสุขภาพและข่าวสารประจำวันต่างๆ ส่วนด้านการใช้งานในการพัฒนาอาชีพ เกษตรกรมีความต้องการเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับราคาสินค้าเกษตร สถานการณ์การค้าขาย เทคนิคการผลิต การเก็บเกี่ยว การแปรรูปสินค้าเกษตร ค้นหาอาชีพอื่นๆ ที่เหมาะสม หาช่องทางการทำรายได้อื่นๆ การดูแลรักษาเครื่องมือ เครื่องจักรกลการเกษตร และการสร้างสังคมเพื่อนเกษตรกร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันออกเป็น 3 ประเด็น ตั้งแต่วิธีการใช้ การใช้งานเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การพัฒนาอาชีพ

สามารถสรุปข้อมูล แหล่งการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เรื่องที่รับข่าวสาร/เรียนรู้และความต้องการเพิ่มเติมในการพัฒนาอาชีพ ได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แหล่งเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เรื่องที่รับข่าวสาร/เรียนรู้และความต้องการเพิ่มเติมในการพัฒนาอาชีพ

2. ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

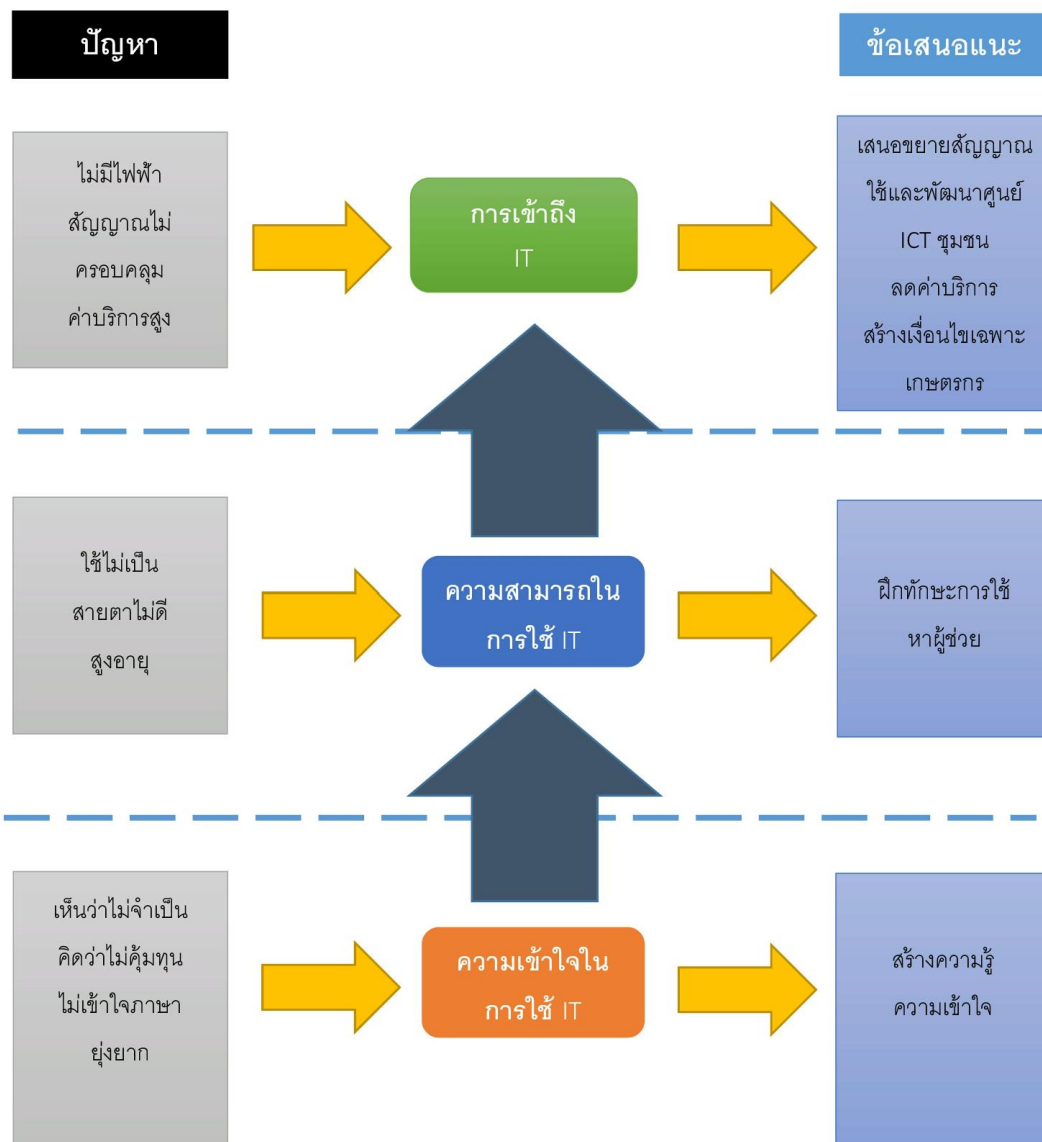
ด้านปัญหาในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเกษตรกรเกือบทั้งหมด ระบุว่า ปัญหาการใช้ที่ยุ้งยาก ไม่มีอุปกรณ์ พื้นที่ไม่มีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้

2.2 ข้อมูลการจัดเวทีชุมชน ด้านปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการจัดเวทีชุมชน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหากับความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเห็นว่า การใช้เทคโนโลยีที่สูงเกินไปบางครั้งก็ไม่มีคำแนะนำ ไม่คุ้มกับการลงทุน ขณะเดียวกันขั้นตอนการใช้งานยุ่งยาก โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดอบรมหรือสอนวิธีใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง และอยากให้มีการลดค่าบริการและค่าอุปกรณ์ให้เหมาะสมราคาไม่แพง ส่วนความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าเกษตรกรใช้งานเทคโนโลยีไม่เป็น โดยเสนอแนะให้มีการอบรมให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และในประเด็นการเข้าถึง/ปัจจัยในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศจำเป็นต้องใช้ไฟฟ้า สัญญาณอินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์ ไม่

ครอบคลุมทุกพื้นที่ เสียค่าบริการสูง โดยเสนอแนะให้ขยายพื้นที่ให้บริการด้านสัญญาณมีความครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่จริง และลดค่าใช้จ่ายการบริการให้เหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สามารถสรุปข้อมูล ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในด้านความเข้าใจ ความสามารถในการใช้ และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในด้านความเข้าใจ ความสามารถในการใช้ และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกร

แหล่งความรู้เดิมเกี่ยวกับการเกษตร และวิธีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตร นั้นพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้ความรู้เดิมมาจากบรรพบุรุษ รองลงมาคือ จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ส่วนการหาความรู้เพิ่มเติมได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ จากการสอบถามเพื่อนบ้าน การเข้ารับการฝึกอบรม และการสอบถามเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากการวิจัยว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกรโดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นับเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของเกษตรกร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกรที่ชอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกษตรกรใช้ในการเรียนรู้มากที่สุด คือวิทยุโทรทัศน์ และโทรศัพท์มือถือ

2. เงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร

2.1 ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากการวิจัยในการจัดเวทีชุมชน ว่าเกษตรกรเล็งเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเกษตร โดยเรียนรู้จากสถานที่เกี่ยวข้องสถานการณ์การค้าขาย เทคนิคการผลิต การเก็บเกี่ยว การแปรรูปสินค้าเกษตร ผ่านการเรียนรู้จากสื่อสารสนเทศต่าง ๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาช่วยสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวให้ได้มากขึ้น และช่วยให้สามารถทำงานได้มากขึ้น ดังนั้นการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดหา และให้ข้อมูลหรือสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเกษตรผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกษตรกรนำสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาการผลิตให้ดียิ่งขึ้นจึงนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร (2557) ที่ต้องการพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตร โดยใช้รูปแบบ MRCF system (Mapping – Remote Sensing – Community Participation – Specific Field Service) โดยการจัดทำข้อมูลไว้ในสื่อต่างๆ ของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลเพื่อพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตให้ดีที่สุดได้ (Change to the best) โดยใช้การสื่อสารระยะไกลนั้น เป็นรูปแบบการส่งเสริมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน และสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร

2.2 ความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรในด้านต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ในด้านความเหมาะสมในมิติการใช้อยู่ในระดับมาก ยกเว้นในด้านความสามารถเรียนรู้โดยการฝึกทำเองได้ และใช้เวลาในการโหลดข้อมูลไม่นานที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วน

ด้านความเหมาะสมในมิติของคุณลักษณะ พบว่า ในประเด็นต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง และระดับมากใกล้เคียงกัน ซึ่งประเด็นที่เกษตรกรมีความคิดเห็นในด้านความสามารถเรียนรู้ โดยการฝึกทำเองได้ในระดับปานกลางนั้น ชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรพยายามเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยตนเองแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น แอปพลิเคชันต่างๆ ไม่ให้ยุ่งยาก ซับซ้อน และเข้าใจง่ายต่อการใช้งานของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้งานได้สะดวก และควรมีการอบรม หรือคำแนะนำในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ แก่เกษตรกร

2.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการใช้วิทยุโทรทัศน์ และ โทรศัพท์มือถือ สำหรับระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ พบว่าเกษตรกรที่ตอบว่ามีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่าง ๆ นั้นตอบว่ามีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวในระดับมาก ได้แก่ โทรศัพท์สมาร์ตโฟน วิทยุโทรทัศน์ แท็บเล็ต (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) อีเมล เว็บไซต์ ไลน์ เฟซบุ๊ก และ โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหลือนอกจากนี้มีระดับการใช้งานในระดับน้อย ยกเว้น แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่มีการใช้ในระดับน้อยที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) ซึ่งรายงานว่าเกษตรกรมีการใช้โทรศัพท์มือถือสูงถึงร้อยละ 77.0 ของเกษตรกรทั้งหมด ในขณะที่มีการใช้คอมพิวเตอร์ และ อินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 7 และ 6 ตามลำดับ ในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองและจากการสอบถามเพื่อนบ้าน แต่เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านโทรศัพท์สมาร์ตโฟน และ แลกเปลี่ยนความรู้จากการสอบถามเพื่อนบ้านผ่านโทรศัพท์มือถือ ไม่ใช่เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้แบบเผชิญหน้าเหมือนสมัยก่อน ดังนั้น การพัฒนาเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตและสัญญาณโทรศัพท์ทำให้เข้าถึงทุกพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้การเรียนรู้ของเกษตรกรเป็นไปได้ง่าย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.4 ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ตโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ที่อยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยนี้มีประเด็นที่น่าสนใจคือเกษตรกรเล็งเห็นความเป็นประโยชน์ของสมาร์ตโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ต่อการเรียนรู้ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้การสื่อสารและการเรียนรู้เป็นไปอย่างสะดวก และรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งชี้ให้เห็นว่าหากมีการพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ จะทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเกษตรกรเล็งเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ดังนั้น การเร่งพัฒนา

โครงสร้างระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเต็มที่มากขึ้น

2.5 ความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้โดยรวมในระดับมาก โดยเกษตรกรมีความสามารถในการใช้งานในระดับมากที่สุดคือ ในเรื่องการใช้วิทยุโทรทัศน์ แท็บเล็ต เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์ ส่วนอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางและมาก จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า นอกเหนือจากความรู้ในการใช้วิทยุโทรทัศน์ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการใช้มานานตั้งแต่อดีต ซึ่งอาจเป็นผลให้เกษตรกรมีความรู้ในการใช้มากที่สุด อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์ เป็นต้น ทั้งนี้ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวในชีวิตประจำวัน สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับการเกษตรได้ เช่น การสร้างกลุ่มในเฟซบุ๊กหรือกลุ่มไลน์ของเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเกษตร เป็นต้น

2.6 ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยทั้งหมดมีความพร้อมในการใช้วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ในระดับมาก รองลงมาคือ โทรศัพท์บ้าน และโทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) จากผลการวิจัยในประเด็นความพร้อมในการใช้โทรศัพท์บ้านที่น้อยกว่าโทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) นี้สอดคล้องกับการรายงานของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) (2557) ที่รายงานการสำรวจ พฤติกรรมการใช้บริการโทรคมนาคมของประชากรไทย พ.ศ.2557 ว่าแนวโน้มการใช้โทรศัพท์บ้านในปี พ.ศ.2557 เหลือเพียงร้อยละ 25.7 ลดลงจากปี 2556 ซึ่งมีผู้ใช้ร้อยละ 27.9 และ 2554 ซึ่งมีผู้ใช้ร้อยละ 35.2 เนื่องจากเปลี่ยนไปใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ไม่มีความจำเป็นต้องใช้โทรศัพท์บ้าน และการบริการโทรศัพท์บ้านไม่ดี

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยในประเด็นความคิดเห็นต่อความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) มากกว่าความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) นั้นไม่สอดคล้องกับการรายงานของกสทช. ที่แสดงว่า การใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ของคนไทยมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 93.7 ในปี 2554 เหลือเพียงร้อยละ 91 ในปีพ.ศ. 2557 ในขณะที่มีการใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2554 ที่มีร้อยละ 36.5 เป็นร้อยละ 53.8 ในปี พ.ศ. 2557 เนื่องจากการสื่อสารจะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก และไลน์ แทนที่จะใช้การโทรศัพท์แบบสมัยก่อน ซึ่งจากข้อมูลที่ไม่สอดคล้องระหว่างรายงานผลการศึกษจากการวิจัยครั้งนี้กับผลการศึกษาของกสทช. อาจเนื่องจากเหตุผลหลัก 2 ประการ ดังนี้ ประการแรก คือ กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยครั้งนี้มีเฉพาะเกษตรกร ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายการศึกษาของกสทช. เป็น

ประชากรไทยทั่วไป ซึ่งอาจมีลักษณะพื้นฐานบางประการที่แตกต่างกัน และประการสุดท้าย คือสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลจากแหล่งสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นผลให้เกษตรกรยังมีความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้งานเน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตน้อยกว่า เน้นโทรศัพท์ซึ่งมีสัญญาณโทรศัพท์ที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มากกว่า ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหากสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตครอบคลุมและสามารถใช้ได้ในทุกพื้นที่จะทำให้เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะมีความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) มากกว่าโทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) เช่นเดียวกับสถานการณ์ของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของประชากรในภาพรวมของประเทศไทย

3. ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

ด้านปัญหาในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเกือบทั้งหมดของเกษตรกรระบุว่าปัญหาการใช้ที่ยาก ไม่มีอุปกรณ์ พื้นที่ไม่มีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และพัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการติดต่อสื่อสารจากระบบ 3G เป็น 4G เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการดำเนินการวิจัย มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ควรเพิ่มพื้นที่การให้สัญญาณเครือข่ายโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น ค่าบริการโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตควรเหมาะสมกับปริมาณการใช้ และค่าอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศควรมีราคาที่เหมาะสมเช่นกัน

2) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรออกแบบซอฟต์แวร์ที่ใช้งานง่าย และเหมาะสมกับเกษตรกร โดยเน้นภาษาที่เกษตรกรเข้าใจง่าย และพัฒนาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการทำอาชีพการเกษตร

3) ด้านการพัฒนาเจ้าหน้าที่ ควรฝึกทักษะการใช้ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่เจ้าหน้าที่

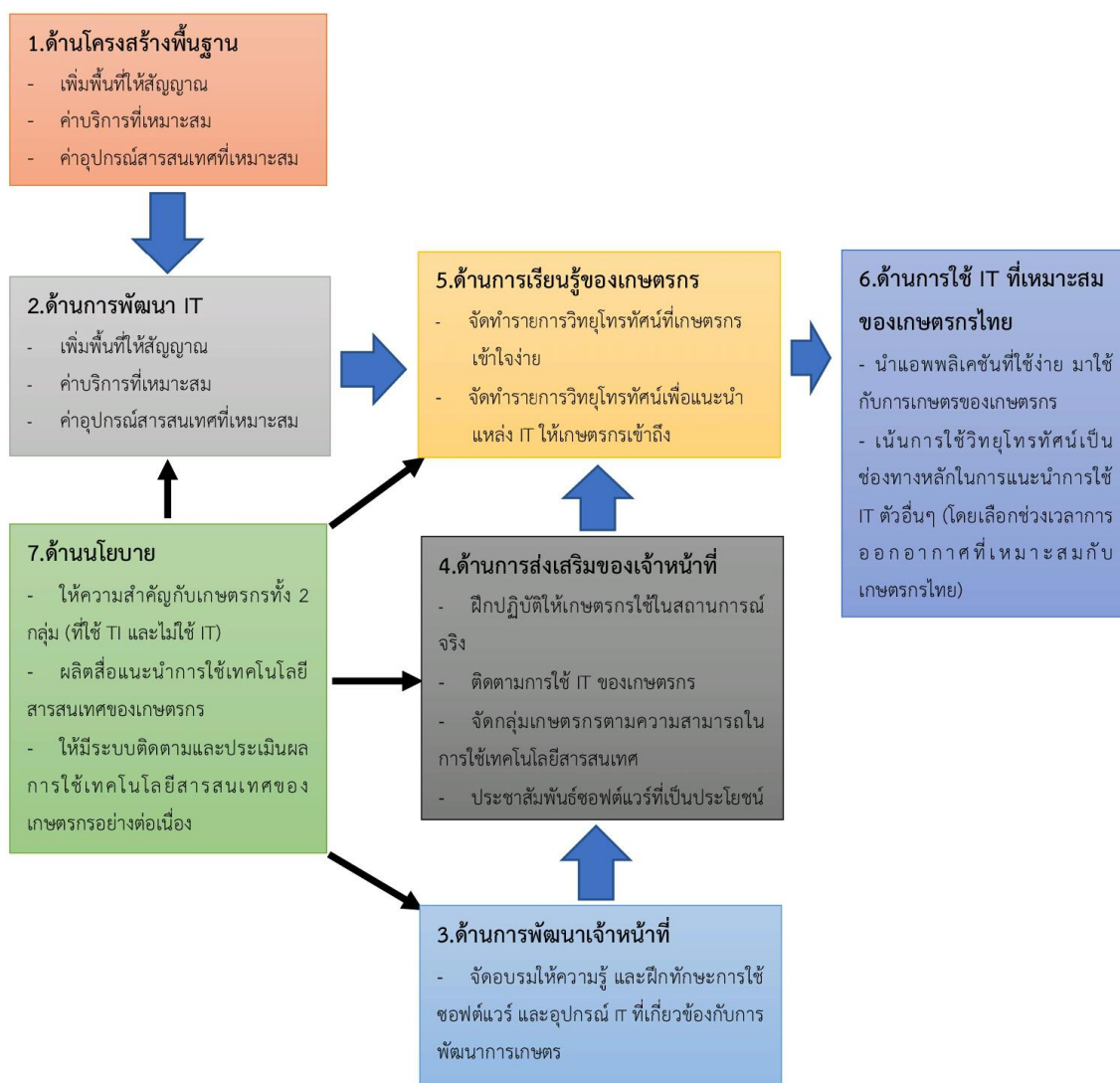
4) ด้านการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ควรฝึกปฏิบัติให้เกษตรกรได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานการณ์จริง รวมถึงควรติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ควรจัดกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายตามความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และประชาสัมพันธ์ซอฟต์แวร์ที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ของเกษตรกร

5) ด้านการเรียนรู้ของเกษตรกร ควรจัดทำรายการโทรทัศน์ที่เกษตรกรเข้าใจง่าย และเป็นประโยชน์ต่อการทำการเกษตร รวมถึงรายการโทรทัศน์ที่แนะนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

6) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมของเกษตรกร ควรผลิตแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่ายมาใช้อำชีพการเกษตรของเกษตรกร และใช้โทรทัศน์เป็นช่องทางหลักในการแนะนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตัวอื่นๆ โดยเน้นช่วงเวลาการนำเสนอรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับเวลาการชมรายการวิทยุโทรทัศน์ของเกษตรกร

7) ด้านนโยบาย ควรให้ความสำคัญกับเกษตรกรทั้งกลุ่มที่ใช้ และไม่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และควรผลิตสื่อแนะนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร อีกทั้งควรมีระบบติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

จากรายละเอียดข้อเสนอแนะในงานวิจัยในด้านต่างๆ สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 สรุปข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). *แนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย*. นโยบายและแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2558 จาก www.plan.doae.go.th/WenPlanningGp/policy57.pdf.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2553). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม และคณะ. (2558). *การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับเกษตรกรไทย*. นำเสนอต่อ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2557). *รายงานการสำรวจพฤติกรรมการใช้บริการโทรคมนาคมของประชากรไทย พ.ศ.2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แดงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557*. พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). *การสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2541 และ 2551* สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2558 จาก http://service.nso.go.th/nso_center/project/search_center /23project-th.htm.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2558). *โครงการบูรณาการข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร*. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้าน การเกษตร สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2558 จาก <http://www.nectec.or.th/zoning/about-zoning-project/>.

การค้ามนุษย์ในประเทศไทย

Human trafficking in Thailand

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ ยะหะกร

สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

sarayudth.yah@stou.ac.th

บทคัดย่อ

การค้ามนุษย์นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับสังคมไทยและสังคมโลก เนื่องจากการค้ามนุษย์ถือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นประเด็นหลักที่สังคมโลกให้ความสำคัญ อีกทั้งการค้ามนุษย์ยังถือเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ จึงเป็นปัญหาที่ทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยต้องให้ความสำคัญและร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประเทศไทย ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาการค้ามนุษย์ โดยไทยถูกจัดให้อยู่ในระดับ Tier 3 จึงถือว่าเป็นประเทศที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ในระดับเลวร้ายที่สุด

คำสำคัญ: การค้ามนุษย์ อาชญากรรมระหว่างประเทศ สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน

Abstract

Human trafficking is a serious problem for the Thai society and all over the world. Since because human trafficking is a crime that harm on the human right, it becomes the main issue in the world. The human trafficking is also regarded as an international crime, it is a serious problem that every country including Thailand should put cooperate to solve the problem. And right now, Thailand has been kept in Tier 3 level and considered as one of the worst effected country.

Keywords: Humans trafficking, International crime, Human dignity, Human rights

บทนำ

ปัญหาการค้ามนุษย์ ถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Security) และกำลังเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการกระทำที่ลดทอนศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นต้นเหตุนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การลักลอบเข้าเมือง การค้าประเวณี (วารสารไทยคู่ฟ้า, 2558, น. 9) และที่สำคัญในกฎหมายสิทธิมนุษยชนถือว่าการค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ จึงเป็นปัญหาที่นานาประเทศให้ความสนใจ

การค้ามนุษย์จึงเป็นเรื่องที่สมควรทำความเข้าใจและใส่ใจประเด็นต่างๆ ในที่นี้จึงขอกล่าวถึงรายละเอียดของการค้ามนุษย์ ในประเด็นต่างๆ ตั้งแต่ความหมาย รูปแบบ ความเป็นมา ผลกระทบ และแนวทางแก้ไขการค้ามนุษย์ ดังนี้

ความหมายของการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Trafficking in person ซึ่งมีผู้ให้คำอธิบายไว้มากมาย เช่น การค้ามนุษย์เป็นการก่ออาชญากรรมโดยการถือเอามนุษย์เป็นสินค้าในการซื้อขายแลกเปลี่ยนเป็นผลประโยชน์ของคนหรือองค์กรอาชญากรรมนับเป็นการค้าทาสรูปแบบใหม่ที่อาศัยความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสถานการณ์ความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของคนกลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้ยากไร้ ชนกลุ่มน้อย ชนพื้นเมือง เด็ก และสตรี มาแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การบังคับให้ค้าประเวณี หรือบังคับแรงงาน (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน 2555, น.165)

ส่วนในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ได้ระบุไว้ว่า

“ผู้ใดแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ จากการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ ถือว่า ผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

(1) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

(2) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก”

แต่ความหมายที่เป็นที่ยอมรับมากที่สุดของการค้ามนุษย์ ได้แก่ ความหมายที่บัญญัติไว้ในพิธีสาร Palermo (พิธีสาร Palermo คือ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและพิธีสารแนบท้ายสองฉบับได้รับการลงนามโดย 120 ประเทศจาก 148 ประเทศที่เข้าร่วมประชุมที่ปาเลอโมประเทศอิตาลี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า การค้ามนุษย์ หมายถึง การจัดหา ขนส่ง โยกย้าย ให้ที่พักพิง หรือรับบุคคล ด้วยการขู่ หรือใช้กำลังหรือรูปแบบอื่นๆของการบังคับ การลักพา น้อฉล หลอกลวง หรือใช้อำนาจในทางที่ผิด หรือทำให้ได้รับบาดเจ็บ การให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์ต่อบุคคลที่ทำการควบคุมบุคคลอื่น เพื่อแสวงหาประโยชน์แก่ตน ซึ่งหมายรวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่นในการเป็นโสเภณี หรือรูปแบบอื่นของการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ แรงงานหรือการบริการที่ถูกบังคับการเป็นทาส หรือการอื่นใดที่คล้ายกับการเป็นทาสหรือการเคลื่อนย้ายอวัยวะใดๆของร่างกายหากกระทำต่อเด็ก ซึ่งหมายถึง บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี แม้ไม่ใช่วิธีต้องห้ามดังกล่าว ก็ถือเป็นความผิดการค้ามนุษย์

จากความหมายของการค้ามนุษย์ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว พอสรุปได้ว่า การค้ามนุษย์เป็นกระบวนการหรือการจัดการเพื่อการค้า จัดส่งหรือ การบังคับ ข่มขู่ จับตัว หรือหลอกลวง โดยที่บุคคลเหล่านั้นไม่เต็ม

ใจ ซึ่งถือเป็นผู้เสียหาย ควรได้รับการดูแล ช่วยเหลือ ซึ่งแตกต่างจากคำว่า แรงงานย้ายถิ่น(Migrants Workers) ซึ่ง หมายถึง กลุ่มคนที่เข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมาย ส่วนค่าตอบแทนและสวัสดิการขึ้นกับการตกลงหรือข้อสัญญา

และคำว่า การลักลอบเข้าเมือง (Smuggling) ซึ่ง หมายถึง กระบวนการหรือการหลบหนีลักขโมยเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โดยความยินยอมและสมัครใจของแรงงาน (Illegal entry of a person) โดยแรงงานมีการว่าจ้างนายหน้าจัดการให้

รูปแบบการค้ำมนุษย์

รูปแบบการค้ำมนุษย์ในปัจจุบันสามารถแบ่งได้ ดังนี้ (แสงจันทร์ มาน้อย, 2557, น. 4)

1. ค้ำมนุษย์รูปแบบที่พบเห็นเป็นประจำ เช่น การค้าบริการทางเพศ ซึ่งพบเห็นบ่อยมาก เห็นอาจจะอยู่ในภาระจำยอมหรือถูกบังคับขู่เข็ญให้ขายบริการทางเพศ
2. ค้ำมนุษย์เพื่อใช้แรงงานเยี่ยงทาส เห็นจำนวนมากที่ทำงานในสวน ฟาร์ม บ้าน โรงงาน ต้องทำงานหนัก ไม่ได้รับการพักผ่อน ถูกทารุณ ฯลฯ
3. ค้ำมนุษย์เพื่อการแต่งงาน ปรากฏในรูปแบบของการจัดหาคู่เพื่อการรับจ้างแต่งงาน มีนายหน้าสืบเสาะหาหญิงเพื่อแต่งงานกับชายที่ไม่รู้จัก หลังจากแต่งงานหญิงจำนวนหนึ่งกลายเป็นเมียทาส อยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายในเรื่องเพศ ถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ
4. ค้ำมนุษย์เพื่อการขอทาน ซึ่งเป็นรูปแบบที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยนายหน้าติดต่อพาเด็ก คนชรา คนพิการ เดินทางออกจากบ้านเกิดไปขอทานในเมืองใหญ่ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเหยื่อจะถูก บังคับให้ขอทาน
5. ค้ำมนุษย์เพื่อการทำผิดกฎหมาย ซึ่งเหยื่อมักเป็นเด็กที่พบเห็น คือ การนำเด็กไปเป็น เครื่องมือในการส่งยาเสพติดให้กับผู้ค้ารายย่อย

ความเป็นมาของการค้ำมนุษย์ในประเทศไทย

ในประเทศไทย หลักฐานการค้ำมนุษย์ปรากฏในลักษณะของการค้าทาส (ได้แก่ กฎหมายลักษณะทาส พ.ศ.2191 ซึ่งได้แบ่งทาส ออก 7 ประเภท คือ ทาสสินไถ่ ทาสในเรือนเบี้ย ทาสที่บิดามารดาขายให้ลูกของตน ทาสท่านให้ ทาสที่ได้มาโดยการช่วยเหลือให้พ้นจากโทษปรับ ทาสที่ได้มาโดยการช่วยให้พ้นจากความอดอยาก และทาสเชลย) และการค้าประเวณี ตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งกฎหมายที่บังคับใช้ในยุคนั้น อาทิ พระไอยการลักษณะลักพา พ.ศ.1901 พระไอยการลักษณะฟัวเมีย พ.ศ.1904 ทำให้พอสรุปได้ว่า หญิงที่ค้าประเวณีนั้น พัฒนามาจากการเป็นนางทาส โดยนายทาสจะบังคับให้นางทาสค้าประเวณีกับบุคคลใดก็ได้ ต่อมาหลังการเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการอพยพหญิงต่างด้าวจำนวนมาก โดยเฉพาะหญิงชาวจีนเพื่อเข้ามาค้าประเวณีในประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จนรัฐบาลต้องออกพระราชบัญญัติสัญจร โรค ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2452) นโยบายดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดอาชีพ

ค้าประเวณีมากยิ่งขึ้น เพราะถือว่าเป็นการยอมรับอาชีพค้าประเวณีทั้งจากรัฐและสังคมโดยปริยาย เนื่องจากมีมาตรการกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณีด้วยการตรวจรักษา และควบคุมโรคติดต่อ ซึ่งในขณะนั้น อาชีพดังกล่าวผูกขาดอยู่กับกลุ่มธุรกิจชาวจีนและทำรายได้มหาศาลให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจหญิงค้าประเวณี (อำนาจ เนตยสุภา, 2552, น.13)

จนกระทั่งปัจจุบันการค้ามนุษย์มีลักษณะที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การบังคับค้าประเวณี การบังคับเพื่อธุรกิจทางเพศอื่น การบังคับใช้แรงงาน (ประมง) การบังคับขอทาน และมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น

รัฐบาลไทยจึงต้องประกาศให้การแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ เป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2547 โดยมุ่งหวังให้มีการจัดปัญหาการค้ามนุษย์ให้หมดสิ้นไป ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับปัญหาค้ามนุษย์ ก็คือ (จริยวรรณ พุทธานุกฤษ์และคณะ, 2550, น. 20-21)

1. ความพยายามผลักดันขององค์กรเอกชนไทยและองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ

2. กระแสกดดันจากนานาประเทศ ที่อ้างว่า ประเทศไทยเป็นแหล่งแสวงหาประโยชน์มิชอบจากการค้าเด็กและผู้หญิง ที่ประเทศไทยตกอยู่ใน 3 สถานะ คือ สถานะที่หนึ่งเป็นประเทศต้นทางที่ส่งเด็กและผู้หญิงไปค้าทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค สถานะที่สองเป็นประเทศทางผ่าน คือ เป็นผู้รับเด็กและผู้หญิงจากประเทศอื่น ทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาคเข้ามาและผ่านไปยังประเทศอื่น และสถานะที่สาม เป็นประเทศปลายทาง คือ นำเด็กและผู้หญิงจากที่ต่างๆ มาค้าบริการทางเพศในประเทศไทย

3. เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เมื่อปีพ.ศ. 2543 (The Trafficking Victims Protection Act (TVPA) of 2000) โดยประเมินสถานการณ์แก้ไขปัญหามาตรฐานขั้นต่ำในการยุติการค้ามนุษย์ของประเทศต่างๆ และมีการจัดระดับ ดังนี้

ระดับ 1 (Tier 1) คือ ประเทศที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่

ระดับ 2 (Tier 2) คือ ประเทศที่ยังไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่แต่มีความพยายามที่จะปฏิบัติ

ระดับ 3 (Tier 3) คือ ประเทศที่ยังไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่และไม่มี ความพยายามใดๆ ในการที่จะปฏิบัติตาม

ซึ่งมาตรฐานขั้นต่ำที่สหรัฐอเมริกาคำหนดไว้ มีดังนี้

- 1) รัฐบาลควรห้ามมิให้มีการค้ามนุษย์และควรลงโทษพฤติกรรมการค้ามนุษย์
- 2) ควรกำหนดบทลงโทษที่รุนแรง กรณีเหยื่อของการค้ามนุษย์เพื่อการค้าบริการทางเพศ
- 3) การกระทำที่เจตนาเพื่อการค้ามนุษย์ให้รูปแบบที่ร้ายแรง ควรมีบทลงโทษที่เข้มงวดและรุนแรงพอที่จะยับยั้งมิให้มีการค้ามนุษย์อีกในอนาคต
- 4) รัฐบาลควรใช้และคงไว้ซึ่งความพยายามอย่างจริงจัง

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยตามรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี 2014 (Trafficking in Person Report 2014, p. 372) ได้จัดให้ประเทศไทยอยู่ในระดับ Tier 3 ซึ่งก็หมายความว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ยังไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่และไม่มีความพยายามใดๆ ในการที่จะปฏิบัติตาม หรือเป็นประเทศที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ในระดับเลวร้ายที่สุด หลังจากติดอยู่ในกลุ่ม Tier 2 Watch List มานานถึง 4 ปี ติดต่อกัน

จากสถิติการดำเนินคดีในปี พ.ศ.2557 พบว่า ประเทศไทยยังคงมีสถานะประเทศต้นทาง ปลายทาง และทางผ่านของการค้ามนุษย์ โดยมีผู้เสียหายในคดีการค้ามนุษย์ รวม 595 คน เป็นคนไทย 274 คน ลาว 108 คน เมียนมา 83 คน กัมพูชา 29 คน สัญชาติอื่น 101 คน โดยผู้เสียหายที่ถูกแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีส่วนใหญ่เป็นคนไทย ผู้เสียหายที่ถูกแสวงหาประโยชน์จากการบังคับใช้แรงงาน ส่วนใหญ่เป็นคนเมียนมา

ผู้เสียหายจากการนำคนมาขอทานส่วนใหญ่เป็นชาวกัมพูชาและผู้เสียหายส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 18 ปี (สถานทูตสหรัฐอเมริกา, 2557, น.3)

จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ในเดือนกรกฎาคม 2558 ประเทศไทยยังคงถูกจัดให้อยู่ในระดับ Tier 3 ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ระดับเลวร้ายที่สุดต่อไปอีก (Trafficking in Person Report 2015, P.330)

ผลกระทบของการค้ามนุษย์ที่มีต่อประเทศไทย

จากการที่ประเทศไทยถูกลดระดับสถานการณ์การค้ามนุษย์จาก Tier 2 ลงมา Tier 3 ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างน้อย 2 ประการ (โชติกา ชุ่มมี, 2558, ออนไลน์)

ประการแรก ภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐฯ โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าประมง เช่น กุ้ง และทูน่า การถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม Tier 3 เป็นการเปิดทางไปสู่การใช้มาตรการการคว่ำบาตรทางการค้าจากรัฐบาลสหรัฐฯ ต่อไป โดยสหรัฐฯ จะทำการพิจารณาเกี่ยวกับการคว่ำบาตรไทยภายใน 90 วัน นับจากวันที่ถูกปรับลดอันดับ ซึ่งหากไทยถูกคว่ำบาตรจริงก็จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมประมง อุตสาหกรรมอาหารแช่แข็ง และอุตสาหกรรมกุ้งค่อนข้างมาก เนื่องจากสหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกหลักของสินค้ากุ้งและทูน่าจากไทย (share 40% และ 20% ตามลำดับ) รวมทั้งยังอาจมีผลในเชิงจิตวิทยาที่ประเทศคู่แข่งทางการค้าจะนำไปขยายผลเพื่อโจมตีอุตสาหกรรมการค้าของไทยว่ามีการค้ามนุษย์ ใช้แรงงานเด็ก และแรงงานบังคับต่อไป

ประการที่สอง เป็นสิ่งที่ทำลายภาพพจน์ของไทยในเวทีโลก และอาจมีผลกระทบต่อแนวโน้มการลงทุน และการระงับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แม้ว่าปัจจุบันสหรัฐฯ จะยังไม่มีมาตรการคว่ำบาตรทางการค้ากับกลุ่มประเทศที่ถูกจัดให้อยู่ในอันดับต่ำสุดก็ตาม แต่นัยสำคัญของข่าวสารที่ได้ถูกกระจายออกไปแล้ว ได้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของไทยในเวทีโลก และอาจทำให้บริษัทข้ามชาติบางแห่งทบทวนนโยบายการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ถูกกล่าวหาว่ามีการค้ามนุษย์ เช่น อุตสาหกรรมประมง นอกจากนี้ ไทย

ยังอาจสูญเสียความช่วยเหลือจากสหรัฐที่ไม่เกี่ยวข้องกับการค้าและไม่เกี่ยวข้องกับมนุษยธรรม รวมทั้งอาจถูกสหรัฐฯ คัดค้านไม่ให้ได้รับการให้ความช่วยเหลือจากสถาบันระหว่างประเทศ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก เป็นต้น

ประการที่สาม ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศ และปัญหาสังคม เนื่องจากประเทศไทยถูกมองจากนานาประเทศ โดยเฉพาะ สหรัฐฯ ว่าเป็นประเทศที่มีการค้ามนุษย์ ครบทั้ง 3 สถานะ หมายถึง เป็นทั้งประเทศที่เป็นต้นทางของการค้ามนุษย์ เป็นประเทศที่เป็นทางผ่านของการค้ามนุษย์ และเป็นประเทศที่มีการค้ามนุษย์ทำให้มีผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ รวมทั้งกลุ่มขบวนการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นคนหลายชาติพันธุ์ แอบแฝงทำงานอยู่ในประเทศไทย และส่วนใหญ่มักจะทำงานในลักษณะที่ผิดกฎหมายและก่ออาชญากรรม ทำให้ยากต่อการตรวจสอบและควบคุม

แนวทางแก้ไขผลกระทบด้านการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์นับเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบไม่เฉพาะต่อประเทศไทยเท่านั้น แต่มีผลกระทบไปทั่วโลก เพราะถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ที่ทั่วโลกให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็น องค์การสหประชาชาติหรือประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาจึงมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งในระดับสากลและในประเทศไทย โดยมีการดำเนินการต่างๆ ดังนี้

ในระดับสากล

ได้มีการก่อตั้งองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization หรือ ILO) เมื่อ ค.ศ.1919 (พ.ศ.2462) ซึ่งเป็นหน่วยงานชำนาญพิเศษในระบบของสหประชาชาติที่มีการกิจเพื่อแสวงความเป็นธรรมทางสังคมและส่งเสริมการทำงานที่มีคุณค่าสำหรับชายและหญิงทุกที่ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ มิติหญิงชาย หรือภูมิหลังทางสังคม ILO ทำงานสู่เป้าหมายนี้โดยผสมผสานการกำหนดมาตรฐานต่างๆ เข้ากับการให้ความร่วมมือทางวิชาการและแลกเปลี่ยนข้อมูล

ปัจจุบัน ILO ได้มีอนุสัญญา (อนุสัญญา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Convention” หมายถึง สนธิสัญญา ระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลผูกพันตามกฎหมายหลังจากที่ให้สัตยาบันแล้ว) ทั้งสิ้นจำนวน 188 ฉบับ (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2551) อนุสัญญามีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกต่อเมื่อประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบัน อนุสัญญานั้นแล้ว

อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกสามารถพิจารณาเลือกให้สัตยาบันกับอนุสัญญาฉบับใดก็ได้ที่เห็นว่า จะเกิดประโยชน์ต่อสถานการณ์แรงงาน สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของตน หลังจากการให้สัตยาบันแล้ว ประเทศดังกล่าวต้องออกกฎหมาย ขอบังคับ หรือแนวปฏิบัติภายในประเทศให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของ อนุสัญญา และต้องขจัดอุปสรรคในการปฏิบัติตามอนุสัญญา ไม่ว่าจะเป็นการยกเลิกกฎหมายหรือแนวปฏิบัติภายในประเทศที่ขัดกับอนุสัญญา

อย่างไรก็ตาม ในบรรดาอนุสัญญาทั้ง 188 ฉบับนี้ มีอนุสัญญาจำนวน 8 ฉบับด้วยกันที่มีความสำคัญ ยิ่ง อันเป็นอนุสัญญาที่ ILO มีนโยบายส่งเสริมและติดตามผลให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติให้สอดคล้องกับ

อนุสัญญาทั้ง 8 ฉบับนี้ แม้จะไม่ได้ให้สัตยาบันก็ตาม เนื่องจากเป็นอนุสัญญาที่กำหนดมาตรฐานแรงงานเกี่ยวกับประเด็นหลัก 4 ประการ โดยไม่คำนึงถึงสัญญาหรือสถานะความเป็นผู้ย้ายถิ่น อันได้แก่ (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2551, น. 11)

1. เสรีภาพในการสมาคม และการยอมรับสิทธิในการร่วมเจรจาต่อรอง ซึ่งได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่ 87 ว่าด้วยว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว (Freedom of Association and Protection of the Right to Organize) ค.ศ. 1948 และ อนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการร่วมเจรจาต่อรอง (Right to Organize and Collective Bargaining) ค.ศ. 1949

อนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับ ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและสิทธิในการรวมตัวและเจรจาต่อรองถือเป็นอนุสัญญาที่เป็นหลักการพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุดหลักการหนึ่งของ ILO

2. การขจัดแรงงานบังคับและการเกณฑ์แรงงานในทุกรูปแบบ ซึ่งได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่ 29 ว่าด้วยแรงงานบังคับ (Forced Labour) ค.ศ. 1930 และ อนุสัญญาฉบับที่ 105 ว่าด้วยการยกเลิกแรงงานบังคับ (Abolition of Forced Labour) ค.ศ. 1957

อนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับ เกี่ยวข้องกับการดำเนินการระงับการใช้เกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับทุกรูปแบบ ภายในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. การยกเลิกการใช้แรงงานเด็กให้เป็นผล ซึ่งได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำ (Minimum Age) ค.ศ. 1973 และ อนุสัญญาฉบับที่ 182 ว่าด้วยรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก (Worst Forms of Child Labour) ค.ศ. 1999

อนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับ เกี่ยวข้องกับการยกเลิกการใช้แรงงานเด็ก และเพิ่มอายุขั้นต่ำในการทำงานให้สูงขึ้น แต่ไม่ควรต่ำกว่า 15 ปี

4. การจัดการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ ซึ่งได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่ 100 ว่าด้วยค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกัน (Equal Remuneration) ค.ศ. 1951 และ อนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติ (การจ้างงานและอาชีพ) (Discrimination (Employment and Occupation)) ค.ศ. 1958

อนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับ เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกปฏิบัติใดๆ ในการจ้างงาน ส่งเสริมความเสมอภาคของโอกาสและปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ

ในระดับประเทศ

สำหรับประเทศไทย ก็ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการค้ามนุษย์และได้บรรจุเป็นวาระแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.2547 โดยมีเนื้อหา ดังนี้

“ประเทศไทยมีความตระหนักว่าการค้ามนุษย์เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง และได้พยายามดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยดำเนินมาตรการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและควบคู่กันไป นายกรัฐมนตรีจึงได้ประกาศเจตนารมณ์และนโยบายเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทยให้เป็นวาระแห่งชาติ ในคราวประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการค้ามนุษย์ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม

2547 โดยกล่าวว่า 'เหยื่อ คือ เหยื่อ ไม่ใช่อาชญากร และต้องไม่ถูกดำเนินคดี แต่ต้องเยียวยาฟื้นฟู เพื่อดูแลเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ให้กลับคืนสู่สังคมได้ และต้องจัดการอย่างเด็ดขาดกับผู้ค้ำมนุษย์ทุกรูปแบบปัญหาการค้ำมนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ จึงขอความร่วมมือทุกฝ่ายทำอย่างจริงจังและจริงจัง ทุกมิติ ด้วยจิตใจรักเพื่อนมนุษย์ มีเมตตาธรรมต่อกันและกัน'

โดยมีนโยบายดำเนินการโดยเร่งด่วน ดังนี้

1. การเสริมสร้างศักยภาพ (Capacity Building) อย่างจริงจังแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจธรรมชาติปัญหาของผู้ถูกระทำและอาชญากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการพัฒนาและความเข้าใจ และปฏิบัติอย่างถูกวิธี

2. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Intelligence Exchange) ของประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทาง โดยมีการสร้างเครือข่ายและทิศทางความร่วมมือให้เกิดขึ้นเพื่อความรวดเร็ว ในการแก้ไขปัญหา

3. การปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ เพื่อให้กฎหมายมีความเป็นปัจจุบัน และสามารถแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ได้อย่างตรงประเด็น โดยจะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างสม่ำเสมอและจริงจัง ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ ทำงานอย่างสุจริต โดยเฉพาะตำรวจจะต้องมีการอบรมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

4. การรณรงค์ (Campaign) ให้เห็นสภาพปัญหาอย่างแท้จริง และช่วยเหลือให้ผู้ที่กำลังจะเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์มีโอกาสและทางเลือกให้หลุดพ้นจากกระบวนการค้ำมนุษย์

5. การฟื้นฟูและเยียวยาแก่ผู้ถูกระทำ (Remedy and Rehabilitation) โดยมีเงินทุนประเดิม 100 ล้านบาท เพื่อดูแลผู้ถูกระทำจากกระบวนการค้ำมนุษย์ และปัญหาสังคมอื่น ๆ โดยมีการ จัดตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชน โดยเงินทุนดังกล่าวจะนำไปใช้ดำเนินการวิวัฒน์พลเมือง

6. มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคมต่อผู้ถูกระทำ (Stigma) เพื่อให้ผู้ถูกระทำสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติ

นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นกฎหมายสำหรับบังคับใช้กับความผิดฐานค้ำมนุษย์ขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2551 เป็นต้นมา

จึงทำให้สามารถแก้ไขปัญหาช่องว่างของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ได้ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ (บันดาล บัวแดง และคณะ 2556, น. 45)

1. ขยายความเหยื่อหรือผู้เสียหายจากผู้หญิงและเด็ก เป็นบุคคลโดยไม่จำกัดเพศและอายุ
2. กำหนดนิยามคำว่าค้ำมนุษย์ไว้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะรูปแบบการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ที่สอดคล้องและครอบคลุมกับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

3. กำหนดให้ผู้กระทำการค้ำมนุษย์เป็นขบวนการในลักษณะองค์การอาชญากรรม มีความผิด แม้สมาชิกองค์การอาชญากรรมนั้นไม่ได้ลงมือกระทำผิดเอง ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับสภาวะไร้พรมแดนของสังคมในปัจจุบัน

ในกฎหมายดังกล่าว ยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ปคม.” ประกอบด้วย

1. นายกรัฐมนตรี	เป็น ประธานกรรมการ
2. รองนายกรัฐมนตรี	เป็น รองประธานกรรมการ
3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	เป็น กรรมการ
4. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ	เป็น กรรมการ
5. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	เป็น กรรมการ
6. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	เป็น กรรมการ
7. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	เป็น กรรมการ
8. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	เป็น กรรมการ
9. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน	เป็น กรรมการ
10. ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน (ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจาก
ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์
ด้านการป้องกันการปราบปราม การบำบัดฟื้นฟู และการ
ประสานงานระหว่างประเทศเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ไม่
น้อยกว่าเจ็ดปีด้านละหนึ่งคน โดยต้องเป็นภาคเอกชนไม่
น้อยกว่าครึ่งหนึ่งเป็นกรรมการ)	
11. ปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	เป็นเลขานุการ
12. ข้าราชการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ที่ปลัดกระทรวงแต่งตั้งไม่เกินสองคน	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
- โดยคณะกรรมการ ดังกล่าวมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

2. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือ โครงสร้างของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในสถานประกอบการ โรงงาน และยานพาหนะ และกำหนดให้สถานประกอบการ โรงงาน และยานพาหนะ ต้องอยู่ภายใต้ของมาตรการดังกล่าว (มาตรา 162/1) แก้ไขเพิ่มเติม

4. กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

5. กำหนดแนวทางและกำกับดูแลการดำเนินงานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตลอดจนการให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

6. ส่งเสริมและกำกับดูแลให้มีการศึกษาวิจัยและจัดทำข้อมูลแบบบูรณาการ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

7. วางระเบียบเกี่ยวกับการจดทะเบียนองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมขององค์กรดังกล่าว

8. วางระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุน

9. วางระเบียบเกี่ยวกับการรายงานสถานะการเงินและการจัดการกองทุนเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

10. ส่งเสริมและกำกับดูแลการดำเนินงานของคณะกรรมการ ปกค.(คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์)

11. ดำเนินการตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

นอกจากมาตรการและแนวทางป้องกันการค้ามนุษย์ที่ประเทศไทยได้ตระหนัก โดยแสดงออกจกมาตรการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประเทศไทยยังได้รับคำแนะนำจากทางการสหรัฐฯ ในการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการปราบปรามการค้ามนุษย์อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดในพิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) ซึ่งเป็นเอกสารแนบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime หรือ "Palermo Protocol") ดังนี้ (www.thai.bangkok.usembassy.gov. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2558)

1. ไทยควรดำเนินการอย่างถี่ถ้วนและทันทีในด้านการสอบสวนรายงานที่ระบุว่าเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนสมรู้ร่วมคิดในการค้ามนุษย์และเพิ่มความพยายามในการดำเนินคดีและพิพากษาลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ฉ้อฉลในคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะในส่วนของกรมสอบสวนคดีพิเศษและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

2. ไทยควรเพิ่มความพยายามในการดำเนินคดีและพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ รวมทั้งผู้ที่ทำให้เหยื่อต้องถูกบังคับใช้แรงงานในภาคธุรกิจการค้าและการส่งออกของไทย
3. ไทยควรพัฒนาและดำเนินงานขั้นตอนพิสูจน์อัตลักษณ์เหยื่อการค้ามนุษย์โดยให้ความสำคัญสูงกับสิทธิและความปลอดภัยของแรงงานที่เสี่ยงตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์
4. ไทยควรเพิ่มความพยายามพิสูจน์อัตลักษณ์เหยื่อการค้ามนุษย์ที่อยู่ในกลุ่มประชากรเสี่ยง โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว ผู้ถูกเนรเทศและผู้อพยพ
5. ไทยควรเร่งการสอบสวนคดีอาญากรณีที่การสอบสวนการใช้แรงงานบ่งชี้ว่ามีการบังคับใช้แรงงาน ซึ่งรวมถึงการที่นายจ้างหรือนายหน้าจัดหาแรงงานบังคับหนี้อย่างมีนัยสำคัญ หน่วยงานการจ่ายค่าจ้างและยึดเอกสารเดินทาง
6. ไทยควรยุติการดำเนินคดีอาญาข้อหาหาหมิ่นประมาทต่อนักวิจัยหรือผู้สื่อข่าวที่รายงานเรื่องการค้ามนุษย์ไทยควรตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญขององค์กรนอกภาครัฐและองค์กรแรงงานในด้านการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและขอบเขตของการค้ามนุษย์ในไทย ตลอดจนพยายามสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ประชาสังคมมีส่วนร่วมในทุกแง่มุมของการเข้าใจและต่อต้านการค้ามนุษย์
7. ไทยควรอนุญาตให้เหยื่อการค้ามนุษย์ทุกคนที่มีไช่เยาวชนซึ่งรวมถึงเหยื่อการค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณีให้เดินทาง ทำงานและพำนัคนอกเขตที่พักพิงได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของไทย
8. ไทยควรเพิ่มบริการล่ามในหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่คุ้มครองแรงงานอพยพต่างชาติ
9. ไทยควรเพิ่มแรงจูงใจให้เหยื่อการค้ามนุษย์ร่วมมือกับฝ่ายบังคับใช้กฎหมายในการสอบสวนและดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์
10. ไทยควรพิจารณาจัดตั้งแผนกศาลที่ดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ หรือกำหนดมาตรการอื่นที่จะเร่งกระบวนการดำเนินคดีการค้ามนุษย์
11. ไทยควรจัดให้มีบริการเฉพาะทางสำหรับเด็กที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณีและดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อให้คดีของเด็กเหล่านั้นดำเนินการอย่างรวดเร็ว
12. ไทยควรกำหนดกระบวนการทางศาลที่ให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองพยาน
13. ไทยควรจำกัดการให้ประกันตัวผู้ต้องหากระทำความผิดด้านการค้ามนุษย์เพื่อป้องกันการหลบหนี
14. ไทยควรบังคับใช้กฎหมายที่คุ้มครองเจ้าหน้าที่จากการถูกฟ้องกลับในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีการค้ามนุษย์
15. สำหรับการสัมภาษณ์เพื่อคัดกรองผู้อพยพนั้น ไทยควรให้นักสังคมสงเคราะห์หรือองค์กรที่ให้บริการความช่วยเหลือแก่เหยื่อการค้ามนุษย์เข้ามามีส่วนร่วมด้วยและการสัมภาษณ์ต้องดำเนินในสถานที่ที่ปลอดภัยและมีความเป็นส่วนตัว

16. ไทยควรดำเนินการและอนุมัติการสมัครขอสถานภาพที่ถูกต้องตามกฎหมายทั้งในระดับประเทศภูมิภาคและจังหวัดอย่างรวดเร็ว

17. ไทยควรเสนอทางเลือกที่ถูกกฎหมายทางอื่นให้เหยื่อค้ามนุษย์นอกเหนือจากการถูกส่งกลับประเทศต้นทางซึ่งจะทำให้คนเหล่านี้ต้องเผชิญกับการถูกแก้แค้นหรือเผชิญกับชีวิตที่ยากลำบาก

18. ไทยควรเพิ่มความพยายามในการยึดทรัพย์ผู้กระทำความผิดและดำเนินเพื่อประกันว่าเงินที่ได้ยึดมานั้นนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของเหยื่อโดยตรง

19. ไทยควรเพิ่มการรณรงค์ส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แก่นายจ้างและผู้ให้บริการธุรกิจทางเพศ ซึ่งรวมถึง นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้านประเพณี

20. ไทยควรพยายามลดอุปสรรคสำหรับแรงงานที่ถูกแสวงประโยชน์

21. หากไทยยังไม่ได้ดำเนินการ ไทยควรดำเนินมาตรการที่จะประกันว่า เจ้าหน้าที่ไทยที่ส่งไปราชการต่างประเทศในฐานะเจ้าหน้าที่ทางการทูตจะไม่ใช้แรงงานตามบ้านหรือแรงงานในรูปแบบใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ มาตรการเหล่านี้ได้แก่ การอบรม การประกาศแนวทางปฏิบัติ การเพิ่มความตระหนักรู้ หรือกฎระเบียบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกันว่าเจ้าหน้าที่ทางการทูตจะไม่กระทำการใดที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

จากข้อเสนอแนะต่างๆ ดังกล่าว ส่งผลให้รัฐบาลไทยได้ประกาศเจตนารมณ์ที่จะดำเนินการบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามการค้ามนุษย์ อีกทั้งมีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 เพื่อดำเนินการแก้ไข ปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างจริงจัง

บทสรุป

การค้ามนุษย์นับว่าเป็นปัญหา ที่ทั่วโลกให้ความสนใจเพราะถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ และเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน เชื่อมโยงหลายมิติ ยากต่อการแก้ไข และที่สำคัญ ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรง

ดังนั้น ประเทศไทย และคนไทย จึงควรตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยปฏิบัติตามข้อเสนอแนะขององค์กรระหว่างประเทศและประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะในระดับบุคคล (เพราะมีคนไทยจำนวนหนึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ามนุษย์) ทั้งนี้มิใช่เพื่อการเอาใจประเทศมหาอำนาจ หรือหวังเพียงผลประโยชน์ในเวทีโลก แต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความตระหนักและสามัญสำนึกของคนไทยและประเทศไทย ที่ไม่เห็นด้วยกับการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ ผิดกฎหมาย และผิดศีลธรรม

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2555). *ศัพท์สิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- จริยวรรณ พุธานุรักษ์ และคณะ (2550) “การค้ามนุษย์” พินิจในแนวสตรีนิยม ในพื้นที่ของอินเทอร์เน็ต กระบวนการทางกฎหมายและหน่วยงานภาครัฐ. ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- โชติกา ชุ่มมี. (2558). ผลกระทบสหรัฐฯ ลดอันดับไทยสู่ระดับต่ำสุดการค้ามนุษย์ 2014. สืบค้น 2 กรกฎาคม 2558, จาก www.scbeic.com
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558). จำแนกประเภทการค้ามนุษย์. สืบค้น 6 กรกฎาคม 2558, จาก www.thairath.co.th
- บันดาล บัวแดง และคณะ. (2556). *การค้ามนุษย์ในโลกไร้พรมแดน*. คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
- สถานทูตสหรัฐอเมริกา. (2557). รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ.2557. สืบค้น 6 กรกฎาคม 2558, จาก <http://www.thai.bangkok.usembassy.gov/>
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2558). *วารสารไทยคู่ฟ้า*. เล่มที่ 22. กรุงเทพฯ: สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- แสงจันทร์ มาน้อย. (2557). *การดำเนินงานของประเทศไทยในการต่อต้านการค้ามนุษย์*. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- องค์การแรงงานระหว่างประเทศ. (2558). *มาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศว่า ด้วยสิทธิแรงงานข้ามชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ.
- อำนาจ เนตยสุภา. (2552). *แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์* วารสารวิชาการนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยทักษิณ
- Trafficking in Person Report (2014) Department of State. United State of America.
- Trafficking in Person Report (2015) Department of State. United State of America.

แนวทางพระราชดำริ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา กับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

Royal Initiative of His Majesty: Understand, Achieve and Develop

with Corporate Social Responsibility

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิงห์ สิงห์ขจร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

singhsru@gmail.com

บทคัดย่อ

หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และขับเคลื่อนงานพัฒนาด้วยความ ต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน มีความสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) เพื่อการสร้างคุณค่าร่วม Creating Shared Value (CSV) การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนหรือสังคม สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างกิจการกับชุมชนและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัท การพัฒนาสังคม (Social Development) โดยองค์กรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ส่งเสริมการศึกษาวัฒนธรรม และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) เป็นการสนับสนุนหรือจูงใจให้พนักงาน คู่ค้าร่วมสละเวลาและแรงงานในการทำงานให้แก่ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่และเพื่อตอบสนองต่อประเด็นปัญหาทางสังคมที่องค์กรให้ความสนใจหรือห่วงใย ตามเป้าหมายไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

คำสำคัญ: แนวทางพระราชดำริ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

Abstract

The Royal Initiated Developmental Principals of His Majesty: Understand, Achieve, and Develop focus on the citizens' participation and development driven based on the local community's demand. These principals are relevant to Corporate Social Responsibility (CSR), which focuses on the Creating Shared Value (CSV), social or community development, business cooperation with community which is effected from business operation, Social development by business engagement includes educational and cultural promoting, and preservation of cultural heritage. Community volunteering is to support or to motivate

employees, partners, and labors to work for the community which the organization is located and in order to give response to the interested social problem leading to Sustainable Development.

Keywords: Royal Initiative of His Majesty, Understand Achieve Develop, Corporate Social Responsibility

บทนำ

หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา การเข้าใจ คือการสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของชุมชน ค้นหาของปัญหาและรวบรวมองค์ความรู้ของโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ โดยการศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เป็นจริงของชุมชนทุกด้าน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลทั้งทางด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ความต้องการของชุมชน ในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่กระบวนการเข้าถึงต่อไป การเข้าถึง คือการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด โดยการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนเข้าใจมาสรุป ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาคัดเลือกปัญหาตามความต้องการของชุมชนที่จะพัฒนาหรือแก้ไข หาแนวทางดำเนินงาน และจัดทำเป็นแผนพัฒนาของชุมชน การพัฒนา คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ให้คำปรึกษา การออกแบบหลักสูตร ขั้นตอนในการพัฒนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติของประชาชนในชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการให้คำแนะนำ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและติดตามการประเมินผล โดยดำเนินการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาจากแผนพัฒนาชุมชน ตามหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และขับเคลื่อนงานพัฒนาด้วยความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน จะทำให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของและ นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

ความรับผิดชอบต่องานขององค์กร แปลจากภาษาอังกฤษว่า Corporate Social Responsibility (CSR) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กร ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในองค์กรและในระดับใกล้เคียงและไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ความรับผิดชอบต่องานขององค์กร เป็นประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กร ด้วยเล็งเห็นว่า การดำเนินกิจการขององค์กรกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความรับผิดชอบต่องานขององค์กร ที่ทุกฝ่ายให้ความสำคัญไม่ใช่เพียงเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร เพื่อหวังผล ทางการตลาด หรือเพื่อใช้แก้ไขปัญหาทางธุรกิจให้ได้รับการยอมรับจากสังคม แต่ความรับผิดชอบต่องานขององค์กร ในปัจจุบันกำลังทวีความสำคัญเพื่อ

พัฒนาการดำเนินให้มีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยง และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนขององค์กร

การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการสร้างคุณค่าทางสังคม เป็นการสนองความต้องการและแก้ปัญหาสังคมไปพร้อมกัน (Porter, M. E., & Kramer, M.R., 2011) ได้เสนอแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม Creating Shared Value (CSV) เป็นกลยุทธ์เพื่อตอบโจทยสังคมที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม โดยคำนึงถึงการนำทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ มาสร้างให้เกิดเป็นคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน แนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และการตอบสนองต่อประเด็นปัญหาหรือความจำเป็นทางสังคม ที่สร้างให้เกิดโอกาสทางธุรกิจด้วยการนำทรัพยากรและความเชี่ยวชาญหลักขององค์กรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยมีผลตอบแทนทางธุรกิจเป็นสิ่งจูงใจ เป้าหมายของการสร้างคุณค่าร่วมก็เพื่อความยั่งยืนขององค์กร

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในประเทศไทย โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เห็นความสำคัญของการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืน ได้แก่ การผลักดันให้บริษัทจดทะเบียนดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงหลักความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร และมีเป้าหมายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ตลอดจนการทำ ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ผังในกระบวนการทำงาน จึงสนับสนุนให้กิจการในตลาดทุนซึ่งมีบริษัทจดทะเบียนเป็นกลไกหลัก ดำเนินธุรกิจภายใต้หลักความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน ตอบสนองความต้องการของผู้ลงทุนทั่วโลกซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มให้น้ำหนักการลงทุนในบริษัทที่ดำเนินธุรกิจภายใต้หลักความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร มากขึ้น รวมทั้งการสร้างและปลูกฝังวัฒนธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรขึ้นในองค์กร ยังจะส่งผลให้ประชาชนในวงกว้างมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สังคมดีขึ้น ทั้งนี้ บริษัทจดทะเบียนควรจะมีการดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2556)

1. การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรม หลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดขวางการแข่งขันอย่างเป็นธรรมต่อต้านการผูกขาดและการทุ่มตลาด โดยมีนโยบายและวิธีปฏิบัติให้พนักงานตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎหมาย

2. การเคารพสิทธิมนุษยชน โดยการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพนักงาน ชุมชนรอบข้าง ด้วยการเคารพในคุณค่าของมนุษย์ เอาใจใส่ดูแลสุขและทุกข์ ช่วยเหลือยามมีทุกข์ภัยและไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์

3. การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ กีดกัน หรือลำเอียงในการจ้างงาน หรือเลื่อนตำแหน่ง ไม่ใช่แรงงานเด็ก ไม่ข่มขู่บังคับให้ทำงานมีการให้ความคุ้มครองด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเหมาะสม

4. ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค เช่น กำหนดราคาสินค้าและบริการอย่างสมเหตุสมผล ไม่บิดเบือนโฆษณาเกินจริง ไม่ให้ข้อมูลคลุมเครือ รวมทั้งควรจะผลิตสินค้าหรือบริการที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

5. การจัดการสิ่งแวดล้อม รู้ว่าการประกอบธุรกิจของบริษัทก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมเรื่องใดบ้าง มากน้อยเพียงใด และมีการกำหนดมาตรการแก้ไข รวมทั้งพัฒนากระบวนการดำเนินงานเพื่อลดผลกระทบ พร้อมกับปกป้องฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความยั่งยืนให้บริษัทและสิ่งแวดล้อม

6. การพัฒนาชุมชนหรือสังคม สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างกิจการกับชุมชนและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัท ทั้งที่เป็นชุมชนและสังคมที่ตั้งอยู่ติดกับสถานประกอบการ รวมถึงที่ตั้งอยู่ห่างไกลออกไป เพื่อพัฒนาและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม

7. คิดค้นและเผยแพร่นวัตกรรมที่ได้จากการดำเนินงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และผู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างนวัตกรรมจากการปรับกระบวนการผลิต กระบวนการทำงานเพื่อให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ขณะที่องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) มาตรฐาน ISO 26000 เพื่อให้องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้เพิ่มความตระหนักถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเป็นเอกสารให้คำแนะนำ (Guidance Document) และหลักการ ตลอดจนแนวปฏิบัติของความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยความสมัครใจ โดยไม่มีการบังคับใช้ และไม่มีข้อกำหนด เพื่อนำไปใช้ในการรับรอง (Certification) เพื่อส่งเสริมให้องค์กรนำเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวไปปฏิบัติโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการกระทำหรือการตัดสินใจขององค์กรนั้นๆ โดยแสดงถึงความโปร่งใสและมีจรรยาบรรณ พฤติกรรม กิจกรรมขององค์กร รวมไปถึงสินค้าและบริการจะต้องมีลักษณะ ดังนี้ คือสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสวัสดิภาพสังคม สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ถือประโยชน์ เป็นไปตามกฎหมายที่บังคับใช้และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล สามารถนำมาบูรณาการกับทั้งองค์กรได้มาตรฐาน ISO 26000 ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลัก 7 ด้านของความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2550)

1. ธรรมาภิบาลขององค์กร (Organizational Governance) องค์กรวางระบบการบริหารจัดการและกำกับดูแลองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบ ด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ ความโปร่งใส ดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม และยอมรับบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. สิทธิมนุษยชน (Human Rights) องค์กรปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านสิทธิมนุษยชนและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยยึดแนวปฏิบัติพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน การไม่เลือกปฏิบัติการจัดการความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนและหลีกเลี่ยงการเป็นพันธมิตรกับองค์กรที่จะนำไปสู่การกระทำผิด

3. ข้อปฏิบัติด้านแรงงาน (Labour Practices) องค์กรปฏิบัติต่อผู้ใช้แรงงานอย่างเป็นธรรม พิจารณาถึงการจ้างงาน และความสัมพันธ์ของการจ้างงาน แบบนายจ้างกับลูกจ้างที่อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน การกำหนดเงื่อนไขในการทำงาน และการคุ้มครองทางสังคมด้วยความยุติธรรม การให้ความสำคัญกับการสาธารณสุข สภาพความปลอดภัยในการทำงาน และการพัฒนาบุคลากร

4. สิ่งแวดล้อม (Environment) องค์กรปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักการแจ้งเตือนล่วงหน้า เพื่อคุ้มครองและปกป้องสิ่งแวดล้อม ใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จัดการปัญหาจากการผลิตสินค้าและบริการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน

5. การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม (Fair Operating Practices) องค์กรต่อต้านการคอร์รัปชันและการรับสินบน สนับสนุนการแข่งขันที่เปิดกว้างและเป็นธรรม เคารพในสิทธิทางทรัพย์สิน

6. ประเด็นด้านผู้บริโภค (Consumer Issues) ผู้บริโภคควรได้รับข้อมูลและความรู้อย่างถูกต้อง องค์กรมีความรับผิดชอบต่อกลไกการเรียกคืนสินค้า ปกป้องสุขภาพ ความปลอดภัย และข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภค ตลอดจนการสนับสนุนการบริโภคอย่างยั่งยืน

7. การพัฒนาสังคม (Social Development) องค์กรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ส่งเสริมการศึกษา วัฒนธรรม และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม บรรเทาความยากจนและความหิวโหย ตลอดจนส่งเสริมสุขอนามัยที่ดี

การกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) ทำให้องค์กรภาคเอกชนได้มีความตื่นตัวในการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมากยิ่งขึ้นในประเทศไทย หากจะกล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

จากแนวคิดของฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler, 2005) ได้มีการแบ่งรูปแบบของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เป็น 7 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม (Cause Promotion) เป็นการจัดหาเงินทุน วัสดุ สิ่งของ หรือทรัพยากรอื่นขององค์กร เพื่อขยายการรับรู้และความห่วงใยต่อประเด็นปัญหาทางสังคมนั้น ตลอดจนสนับสนุนการระดมทุน การมีส่วนร่วม หรือการเพิ่มพูนอาสาสมัครเพื่อการดังกล่าว องค์กรธุรกิจอาจริเริ่มและบริหารงานส่งเสริมด้วยตนเอง หรือร่วมมือกับองค์กรหนึ่งองค์กรใด หรือกับหลายๆ องค์กรก็ได้

2. การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม (Cause-Related Marketing) เป็นการอุดหนุนหรือการบริจาครายได้ส่วนหนึ่งจากการขายผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยเหลือหรือร่วมแก้ไขประเด็นปัญหาทางสังคมจำเพาะหนึ่งๆ ซึ่งมักมีช่วงเวลาที่กำหนดแน่นอน หรือดำเนินการแบบจำเพาะผลิตภัณฑ์ หรือให้แก่การกุศลที่ระบุไว้เท่านั้น กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ชนิดนี้ องค์กรธุรกิจมักร่วมมือกับองค์กรที่ไม่มี

วัตถุประสงค์หากำไรเพื่อสร้างสัมพันธภาพในประโยชน์ร่วมกัน ด้วยวิธีการเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ เพื่อนำเงินรายได้ไปสนับสนุนกิจกรรมการกุศลนั้นๆ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการกุศลผ่านการซื้อผลิตภัณฑ์โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่นใดเพิ่มเติม

3. การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว (Corporate Social Marketing) เป็นการสนับสนุนการพัฒนาหรือการทำให้เกิดผลจากการณรงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านสุขภาวะ ความแตกต่างสำคัญระหว่างการตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวกับการส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม คือ การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior Change) เป็นหลัก ในขณะที่การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคมจะเน้นที่การสร้างตระหนักรู้ (Awareness) ตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรด้านทุนและอาสาสมัครเพื่อให้รับรู้ถึงประเด็นปัญหาดังกล่าว

4. การบริจาคเพื่อการกุศล (Corporate Philanthropy) เป็นการช่วยเหลือไปที่ประเด็นปัญหาทางสังคมโดยตรง ในรูปของการบริจาคเงินหรือวัสดุสิ่งของ เป็นกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่พบเห็นในแทบทุกองค์กรธุรกิจ และโดยมากมักจะเป็นไปตามกระแสความต้องการจากภายนอกหรือมีผู้เสนอให้ทำ มากกว่าจะเกิดจากการวางแผนหรือออกแบบกิจกรรมจากภายในองค์กรเอง ทำให้ไม่เกิดการเชื่อมโยงเข้ากับเป้าหมายหรือพันธกิจขององค์กรเท่าใดนัก

5. การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) เป็นการสนับสนุนหรือจูงใจให้พนักงาน คู่ค้าร่วมสละเวลาและแรงงานในการทำงานให้แก่ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่และเพื่อตอบสนองต่อประเด็นปัญหาทางสังคมที่องค์กรให้ความสนใจหรือห่วงใย องค์กรธุรกิจอาจเป็นผู้ดำเนินการเองโดยลำพัง หรือร่วมมือกับองค์กรหนึ่งองค์กรใด และอาจเป็นผู้กำหนดกิจกรรมอาสาดังกล่าวนั้นเอง หรือให้พนักงานเป็นผู้คัดเลือกกิจกรรมแล้วนำเสนอต่อองค์กรเพื่อพิจารณาให้การสนับสนุน โดยที่พนักงานสามารถได้รับการชดเชยในรูปแบบของวันหยุดหรือวันลาเพิ่มเติม

6. การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business Practices) เป็นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างพินิจพิเคราะห์ทั้งในเชิงป้องกันด้วยการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม หรือในเชิงร่วมกันแก้ไขด้วยการช่วยเหลือเยียวยาปัญหาทางสังคมนั้นๆ ด้วยกระบวนการทางธุรกิจเพื่อการยกระดับสุขภาวะของชุมชนและการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่องค์กรธุรกิจสามารถที่จะดำเนินการเอง หรือเลือกที่จะร่วมมือกับพันธมิตรภายนอกก็ได้

7. การพัฒนาและส่งมอบผลิตภัณฑ์และบริการตามกำลังซื้อของคนในระดับฐานราก (Developing and Delivering Affordable Products and Services) เป็นการใช้กระบวนการทางธุรกิจในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการสู่ตลาดที่เรียกว่า The Bottom of the Pyramid (BoP) ในราคาที่ไม่แพง เหมาะกับกำลังซื้อของผู้บริโภคในระดับฐานราก ให้สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พร้อมกันกับเป็นโอกาสสำหรับธุรกิจในการเข้าถึงตลาดปริมาณมหาศาล

ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรก็คือ การสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย ซึ่งสิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและนำไปสู่การปฏิบัติที่พึงปรารถนา กระบวนการที่ว่าจะประสบผลสำเร็จได้ต้องใช้เครื่องมือสำคัญก็คือ “การสื่อสาร” องค์กรที่ประสบความสำเร็จในการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จะมีเครื่องมือและช่องทางในการติดต่อสื่อสารสำหรับผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียที่เป็นกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อให้กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่เกิดขึ้นได้รับการตอบรับจากทุกส่วนภายในองค์กร เพราะเมื่อทุกคนมีความเข้าใจที่ถูกต้อง มีทัศนคติที่ดี ย่อมยินดีที่จะร่วมในกิจกรรม ดังนั้นความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จึงเป็นเรื่องของทุกคนและเป็นความยั่งยืนภายในองค์กรอย่างแท้จริง การกำหนดแนวคิดและแนวทางการปฏิบัติในการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร โดยมีการวางแผน วางกลยุทธ์ กำหนดแผนปฏิบัติมีผู้เกี่ยวข้องที่ชัดเจน มีการสื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้ผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียได้เข้าใจและให้การสนับสนุนองค์กร สามารถสร้างผลกระทบที่ดีให้เกิดแก่องค์กรและสังคมได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ และสุดท้ายคือ สามารถระบุข้อดี ข้อเสีย เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขสำหรับการดำเนินการครั้งต่อไปได้

สิ่งแวดล้อม องค์กร ชุมชน เป็นสามกลุ่ม ที่ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร หรือ ชุมชน ทว่าไป แต่มันเป็นสามกลุ่ม สามองค์กร การมีส่วนร่วมในความร่วมมือกันเพื่อดูแลสิ่งแวดล้อม และความร่วมมือระหว่างองค์กรกับชุมชน เป็นเรื่องที่สังคมวงกว้างอยากเห็นอย่างมีคุณภาพและกว้างขวาง ในระดับที่เป็นกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคม คือ เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนทางสังคม เรื่องสิ่งแวดล้อมระหว่างองค์กรผสมผสานกับชุมชน โดยมีประชาสังคมเข้ามาสนับสนุน และการที่จะขับเคลื่อนไปได้ มีหลักอยู่ 5 ประการสำคัญ คือ เครือข่าย (Network) การสร้างเครือข่ายกับคนที่ทำหรือคนที่จะทำ ซึ่งการจะมีเครือข่าย ได้ก็ต้องมีการค้นหาแล้วชวนกันเข้ามาทำ คนที่ทำคือ องค์กรกับชุมชน ความรู้ (Knowledge) องค์กรความรู้ จากการศึกษา ค้นคว้า สรุปรบทเรียน การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อการเผยแพร่ การสื่อสาร (Communication) จากบุคคล เอกสาร สื่อมวลชนทั้งระดับชาติและท้องถิ่น นโยบาย (Policy) ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ และการจัดการ (Management) ในการขับเคลื่อนกระบวนการทั้งการจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมและความร่วมมืออย่างแข็งแกร่ง (Power of Stakeholder Engagement) ระหว่างองค์กร กับ ภาคประชาสังคม หรือ ชุมชน ต่างเป็นองค์ประกอบสำคัญในการร่วมกันเปลี่ยนแปลง ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วม และ ความจริงใจต่อกัน ในการพัฒนาสังคม การรักษาสีเขียวในวงกว้างได้ เพียงต่างต้องแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การสานสัมพันธ์ การร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา

กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ในการทำกิจกรรมการพัฒนาสังคมของภาครัฐหรือภาคเอกชน ควรมีการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร โดยอาศัยหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มาประยุกต์ใช้กับ

กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อการสร้างคุณค่าร่วม Creating Shared Value (CSV) นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การเข้าใจ การศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เป็นจริงของชุมชนทุกด้าน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลทั้งทางด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่กระบวนการเข้าถึงต่อไป ข้อมูลด้านกายภาพ พื้นที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน การใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ ประเพณีป่า และพันธุ์ไม้ป่า ข้อมูลประชากร สังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน ความต้องการของชุมชน ในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาชุมชน

การเข้าถึง การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด โดยการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนเข้าใจมาสรุป ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา คัดเลือกปัญหาตามความต้องการของชุมชนที่จะพัฒนาหรือแก้ไข หาแนวทางดำเนินงาน และจัดทำเป็นแผนพัฒนาของชุมชน

การพัฒนา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ให้คำปรึกษา ขั้นตอนในการพัฒนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติของประชาชนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการให้คำแนะนำ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและติดตามการประเมินผล โดยดำเนินการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาจากแผนพัฒนาชุมชน

บทสรุป

ในกระบวนการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร นั้นหากจะทำในรูปแบบพัฒนาชุมชนหรือสังคม สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างกิจการกับชุมชนและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัท ตามตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือ การพัฒนาสังคม (Social Development) องค์กรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ส่งเสริมการศึกษาวัฒนธรรม และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม บรรเทาความยากจน และความหิวโหย ตลอดจนส่งเสริมสุขอนามัยที่ดี ตามองค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) ซึ่งก็จะสอดคล้องกับ การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) เป็นการสนับสนุนหรือจูงใจให้พนักงาน คู่ค้าร่วมสละเวลาและแรงงานในการทำงานให้แก่ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่และเพื่อตอบสนองต่อประเด็นปัญหาทางสังคมที่องค์กรให้ความสนใจหรือห่วงใย องค์กรธุรกิจอาจเป็นผู้ดำเนินการเองโดยลำพัง หรือร่วมมือกับองค์กรหนึ่งองค์กรใด และอาจเป็นผู้กำหนดกิจกรรมอาสาดังกล่าวนี้เอง หรือให้พนักงานเป็นผู้คัดเลือกกิจกรรมแล้วนำเสนอต่อองค์กรเพื่อพิจารณาให้การสนับสนุน ตามแบบของ Philip Kotler ทำให้เห็นว่าการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เน้นในการสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ควรน้อมนำหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้า

พระเจ้าอยู่หัว คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เพื่อการสร้างคุณค่าร่วม Creating Shared Value (CSV) ด้วยการเข้าใจ คือ การสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของชุมชน ค้นหารากของปัญหา และ รวบรวมองค์ความรู้ของโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ การเข้าถึง คือ เป็นเรื่องการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจ และความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด การพัฒนา คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ให้คำปรึกษาขั้นตอนในการพัฒนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติของประชาชนในชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการให้คำแนะนำ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและติดตามการประเมินผล โดยดำเนินการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาจากแผนพัฒนาชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

บรรณานุกรม

- เครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐกิจและภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2553). พลังการมีส่วนร่วมและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน . สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2558 จาก http://www.inetfoundation.or.th/ngobiz/csr.php?Mod=csr_evi&act=sh&ID=NTg=&Display_header=1&print=1&.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. (2549). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2551). การสื่อสารประเด็นสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2555). CSR กับการพัฒนาที่ยั่งยืน .วารสารเศรษฐศาสตร์สุโขทัยธรรมมาธิราช, 6(2), 1-10.
- นิภา วิริยะพัฒน์. (2552). ก้าวทันกระแส CSR: ความพร้อมสู่มาตรฐานISO 26000. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 29(3), 193-205.
- รพีพรรณ วงศ์ประเสริฐ. (2552). ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ. BU Academic Review, 8(2), 85-94.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2553). แนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม .สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.
- สถาบันคีนันแห่งเอเชีย. (2550). การศึกษาความพร้อมขององค์กรและหน่วยงานในประเทศไทย เพื่อรองรับการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันคีนันแห่งเอเชีย

- สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน. (2556). ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความยั่งยืนขององค์กร. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ. (2554). รายงานประจำปี 2553 มุลินธิปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: มุลินธิปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ.
- สถาบันไทยพัฒน์. (2551). ทำความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ให้สำเร็จด้วยวิธีใด. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2558 จาก <http://csr-faq.blogspot.com/2006/02/blog-post.html>.
- สถาบันไทยพัฒน์. (2557). จับตา 6 เทรนด์ CSR ปี 2557. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2558 จาก <http://www.thaicssr.com/2014/02/6-csr-2557.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2556). ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2558 จาก http://www.sec.or.th/TH/RaisingFunds/EquityDebt/Pages/linkLaws_Regulations/CSR.aspx.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2550). ร่างมาตรฐานสากลว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.
- สำนักประสานการปฏิบัติงานสนองพระราชดำริและกิจการพิเศษ. (2555). หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นบันได 3 ขั้นสู่ความสำเร็จ. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2558 จ 1 ก http://www.treconwebsite.com/royalprojects/index.php?option=com_content&view=article&id=102.
- อศวิน จินตกานนท์. (2552). เข้าใจ CSR สร้างสรรค์ พัฒนา อย่างมีจริยธรรม .กรุงเทพฯ: บริษัท ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่นส์ จำกัด .
- Bussey C. (2011). *Brilliant PR: create a PR sensation, whatever your budget, whatever your business*. London: Pearson Education Inc.
- Carroll, A. B. (1999). Corporate social responsibility, *Business & Society*, 38(3), 268–295.
- Darrell C. Hayes, Jerry A. Hendrix, Pallavi D. Kumar. (2013). *Public Relation Cases*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Fred N. Kerlinger, Howard B. Lee. (2000). *Foundations of Behavioral Research*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Katherine Miller. (2012). *Organization Communication Approaches and Processes*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Mahoney, L. S., & Thorne, L. (2005). Corporate social responsibility and long-term compensation: Evidence from Canada, *Journal of Business Ethics*. 57(3), 241–263.

Mohd Azizuddin Mohd Sani. (2010). *Freedom of political speech and Social Responsibility in Malaysia*.
Kebangsaan: Penerbit University.

Philip Kotler and Nancy Lee. (2005). *Corporate Social Responsibility*. NJ: John Wiley & Sons Inc.
Hoboken.

Porter, M. E., & Kramer, M.R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89(1/2), 62-77.

